

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

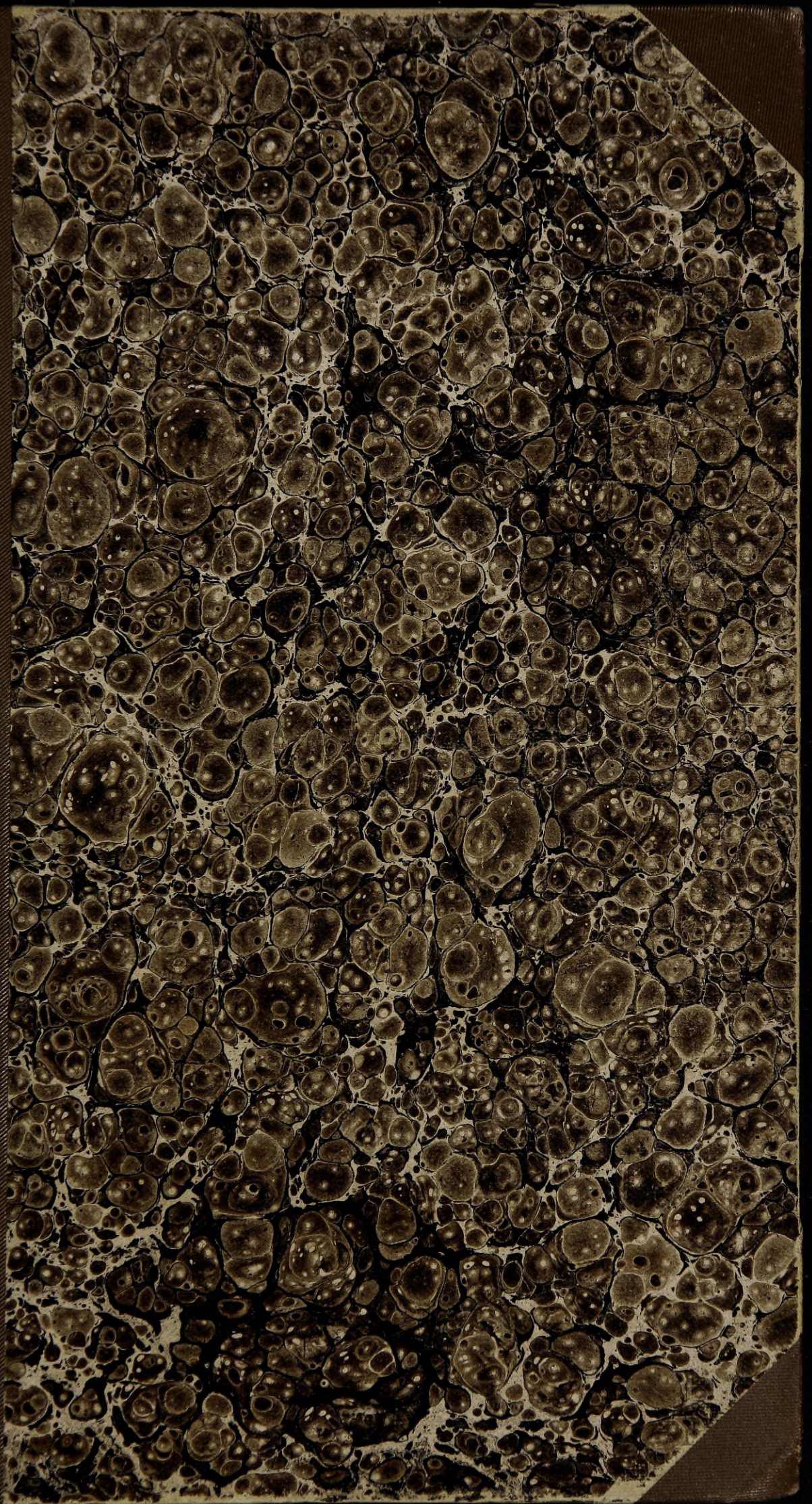
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

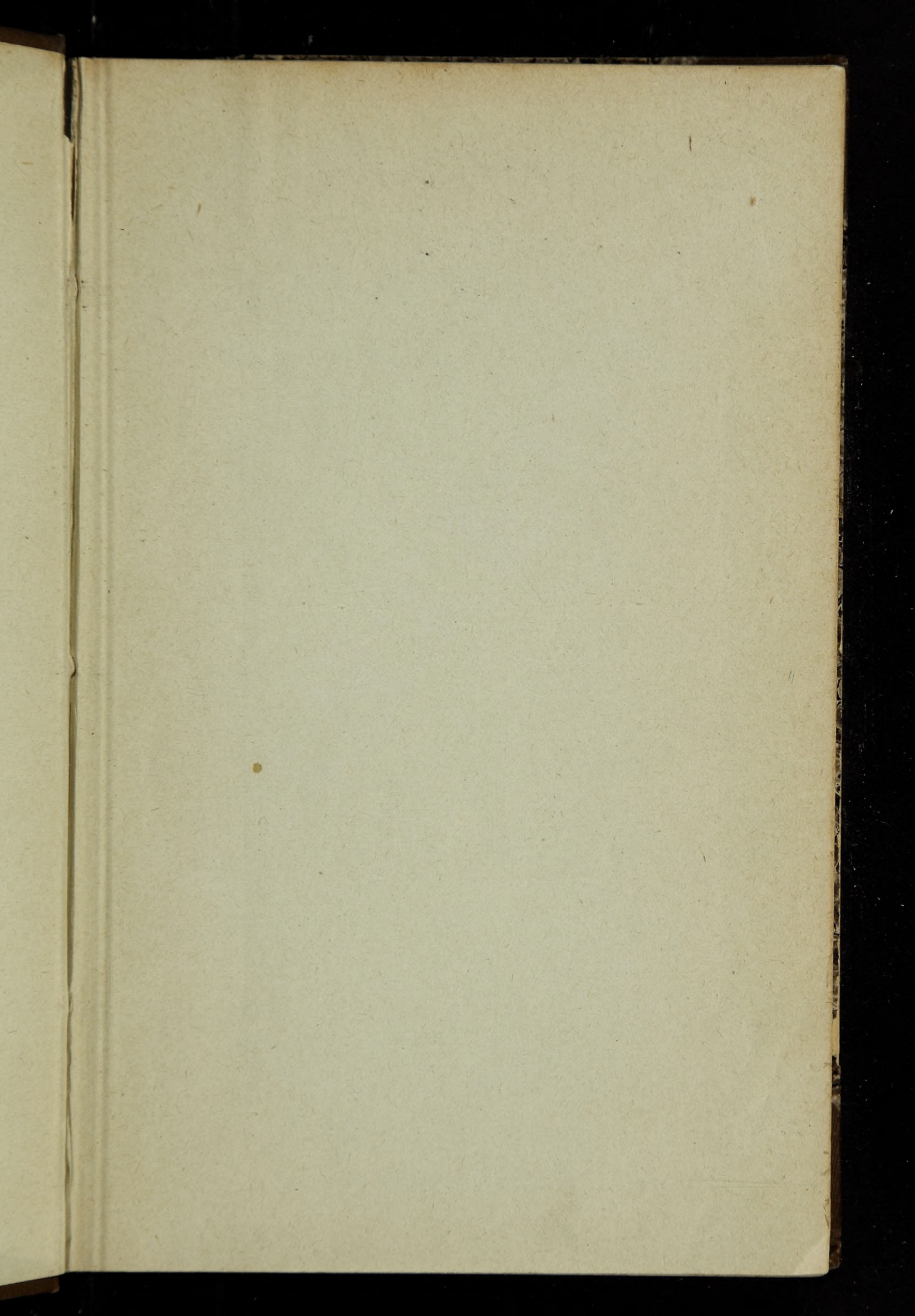
LUNDS
UNIVERSITET

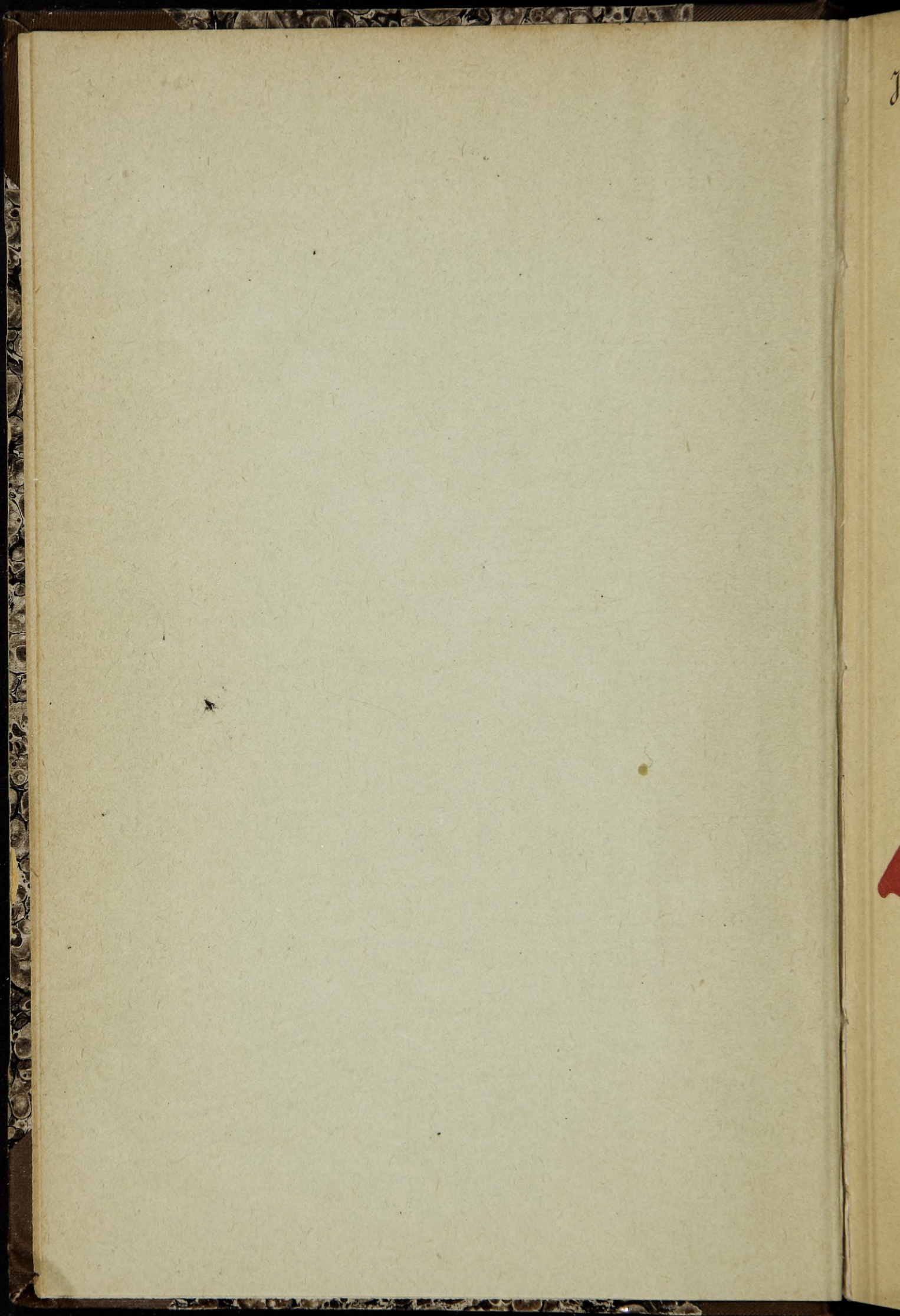

UPPSALA
UNIVERSITET

Vier.
81

Hilma Strandberg.

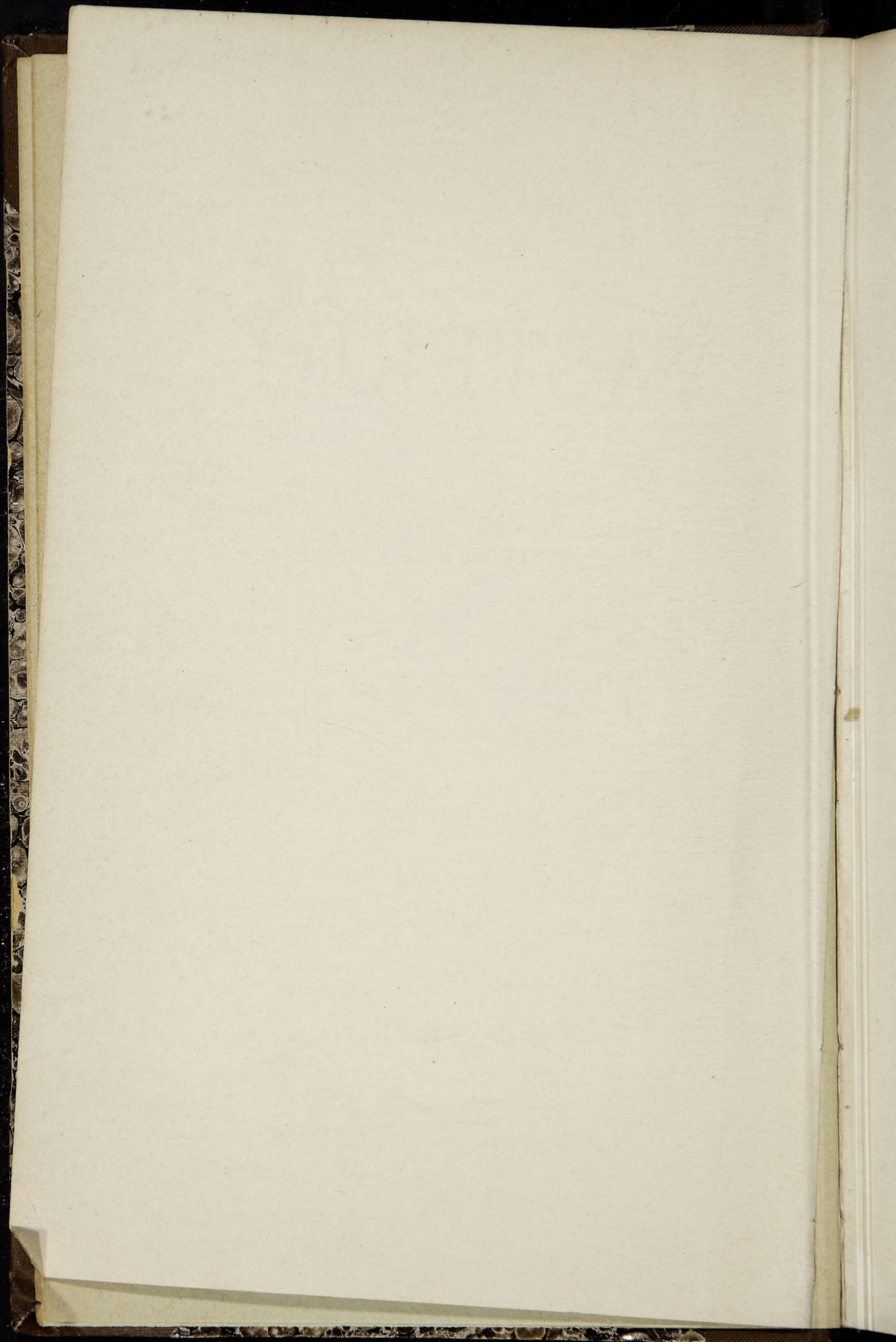
SKISSER OCH NOVELLER.

VÄSTERUT.

INNEHÅLL:

FÖRORD.
EN PETITION.
FRÅN YTTERSTA SKÄREN.
I LODDE.
NITÄLSKAN.
ETT LEFNADSLOPP.
PÅ HÖSTSIDAN.
I SKÄRGÅRDEN.
EN AF DEN ÄKTA SORTEN.
UTE VID ELFVEN.

GÖTEBORG,
WETTERGREN & KERBER.

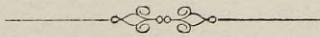

VÄSTERUT.

SKISSER OCH NOVELLER

AF

HILMA STRANDBERG.

GÖTEBORG.
WETTERGREN & KERBER.
1887.

VÄSTERUT

ÖFVERSKIFVINGEN

1887

GÖTEBORG.
WALD. ZACHRISSONS BOKTRYCKERI,
1887.

VÄSTERUT.

(Ty

D

— j

alla
sprä

Frid

någe
gaf,
ändr

det
ska'

hon

ni b

Förord.

(Två gamla almar — en bänk emällan och 2 trappor upp.)

Det var i Gammalköping på ett förmiddags-chokladkalas hos borgmästar Eneströms.

— Två almar — en bänk emällan och 2 tr. upp!
— ja men — söta flickor, det ä då orimligt.

Unga fru Kurt afbröts af ett mångröstadt sorl, alla voro så talträngda, och röda kinder hotade att sprängas af hetta och pösighet.

— Sä-sä-säg det bara inte — säg det inte, kära Frida!

Det lyckades till sist en att bjuda öfver; — den något skrikiga tonen lät afgörande bestämd och angaf, att inga protester skulle komma talarinnan att ändra mening.

— Det ä' just sådana småsaker, som bevisar; — det ä' i alla fall vi, jag förstår det så väl, och det ska' ingen öfvertyga mig om annat.

Äfven andra lyckades få fram sitt.

— Det ä' höjden! och för 14 dagar sedan var hon hos oss på bal, hon hade mage till det!

— Hvad hon sprungit hemma vill jag inte tala om!

— Nå än vi då — det ä' ändå värst — nu ska' ni bara höra

Det hade aldrig förr varit så lifligt på något chokladkalas i Gammalköping. Man pratade icke, man skrek ut, det man hade på hjärtat. I en grupp på golfvet stodo stadens flickor, röda, upphettade, kränkta — några med tårar i ögonen. Fruarna suto i sofforna och sågo majestätiskt resignerade ut, medan de hælde i sina koppar tjockt gräddskum och togo för sig af borgmästarinnans berömda mandeltårta med en min, som om de gjorde detta helt en passant och för att det skulle så vara, — nu då sinnen voro så upprörda. Då och då läto de falla ett ord af dräpande, iskallt klander — det var så ovanligt taktlöst — alltsammans — så taktlöst, att man hälst icke borde låtsa om det.

— Puh, puh puh, — ropade fru Kurt och satte lekande fingrarna i öronen, — man hör då inte sig själf, — och en strålande majsol lyste in i rummet, öfver gruppen midt på golfvet — öfver soffan och gjorde fru Kurts små öronsnippar rosenröda, medan en satte sig ned och i förargelsen slog några skarpa ackord på pianot.

Den afgörande rösten behärskade fortfarande de brusande samtalsvägorna.

Och om hon ändå haft mod att göra oss riktigt som vi ä' — men — neej då! nu har hon t. eks. gjort Ellen mörk med bruna ögon och häftigt lynne — hon som ä' det mildaste på jorden! — och mig t. eks. — mig gör hon liten och tjock och pappa — pappa som tyckte så mycket om henne och lät henne få låna ridhäst i våras — honom tar hon och skrifer om — usch det förlåter jag henne aldrig — och

så gör hon honom lång och smal och skäggig se'n och blandar in en mängd drag, som *inte* ä' likt honom — se det ä' just den där bristen på mod, som jag inte tål hos henne — det ä' så uselt — fy — uh!

— Men, men, men, — fru Kurt blef häftig och tog fröken Pritz i armen, — det ä' då det galnaste jag har hört — hur vet ni då, att det *är* ni? — Inte är det likt, säger ni, och inte har hon skrivit utanpå, att det ska' vara ni — då *är* det ju inte ni, vet jag!

— Kära Frida, fröken Pritz nedlät sig knapt till att se på henne, det är din specialitet att försvara Anna Lenbom, men det ä' en dålig sak du tagit dig an, vet du.

Hon småskrattade försmädligt och det återspeglades på de andra ansiktena i gruppen.

Fru Kurt blef en smula ond, satte sig ned på en stol och sade mycket bestämdt:

— Det här tål att talas vid om grundligare. Sådana beskyllningar har du inte rätt att slunga ut utan bevis.

— Nå du store värld! — fröken Pritz slog ihop händerna, hvarvid ett dussin andra händer slogs ihop, och hon sade, under det att tio andra sade detsamma:

— Bevis — nå du milde! ha vi nu inte bevis för, att Anna Lenbom ä' — ä' ja, jag kan inte ge det annat namn än — skandalskrifverska.

— Bevis?

— Bevis, bevis, det måtte väl inte vara obekant för dig, att hon nu senast skrivit två noveller i

Länstidningen, där hon talar om historier »från en småstad» (så rysligt opassande när hon själf bor i en småstad!) — och den ena ä' då *bra* lika — bra lika, det torde du inte kunna advocera bort — det, som hände här för 3 år sedan — och den andra den ä' då den djärfvaste lögn — något sådant har ju inte alls passerat här, vet jag! — och så drar hon fram borgmästare och doktor och präst och rådmän — det må väl vara just vi det!

— Och till på köpet — och nu må väl »beviset», om det ska' behövas, — vara fullständigt: hon beskriver huset: *två gamla almar — med en bänk emellan och 2 tr. upp* — jag ber dig bara ge akt på det — du känner väl inte händelsevis någon, som bor med en rad popplar framför huset — sittsoffor i allén bredvid och 2 tr. upp — hva?

— Ja — du känner väl inte några, som bor där? du gör väl inte det? — återgaf ekot från de tio munnarna, och hufvuden nickade bekräftande, och röda, kränkta anleten stirrade mot fru Kurt.

— Ja och två *gamla* almar, jag fäster mig just vid det där gamla — det är så betecknande, att hon gör en lång beskrifning på deras ålder och utseende — det ä' ju så tydligt tillkommet för att villa bort meningen med popplarna utanför oss, som ä' aldeles nyplanterade. — Det ä' sådant där, som är så fegt.

— Är det min tur nu — får jag lof att yttra mig nu? — sade fru Kurt och såg upp, sedan hon undergifvet låtit stormen rasa öfver sitt hufvud.

— Nå — *En* tål ni inte, för att den, som ni säger, är sann — den andra för att den inte är sann. Men då den inte är »sann», så är den ju inte härifrån, och då behöfver ni ju inte alls ta den åt er.

— Ja, vet du Frida, sådan där advokatyr ä' vi tyvärr för enfaldiga att förstå oss på — vi kan bara Gud ske lof skilja på rätt och orätt, *det* ä' hvad vi kan.

Fröken Pritz förde fortfarande ordet med stolt panna, buren af sin rättmätiga sak.

Fru Kurt såg ett ögonblick hjälplös ut. Hon höjde en liten suck och lämnade damernas rättskänsla oantastad.

— Nu, den första novellen: En fru, som skiljer sin dotter från den, hon älskar för att gifta henne med en, som har pengar, fast flickan själf bundit sig med allt för starka band vid sin käresta. Det ä' nu den — och det ä' nu ingenting specielt för Gammalköping och något, som kan hända lite här och hvar, fast för tre år sedan här råkade vara en *pappa*, som tvingade sin *son* att göra detsamma.

— Det har hon naturligtvis vändt om! Så likt kunde hon ju inte göra det, — afbröt någon.

— Hvarför ska' hon precis ta en småstad och skildra från, hvarför kan hon inte ta något annat?

— Hvarför? Hon tar väl det, hon är mäst hemma-stadd med — hon kan väl inte skildra sådant, hon inte känner till — hon får väl ta människor vet jag — hvad ska' hon skriva om, om inte lifvet?

— Hon kan ta hvem hon vill, men hon ska' låta bli *min* pappa och mamma!

Den som talade knöt handen i förbittring.

Litet ifrån satt en lång blek flicka som såg snäll ut; hon sade saktmodigt:

— Om jag visste hvad vi gjort Anna Lenbom, det är det jag funderat på. Vi stör ju inte någon —

— Hysch, hysch, låt Frida fortfara — du ä' skapad till advokat, Frida!

Det blef skratt. Några voro neutrala och funno saken lifvad.

Fru Kurts ögon blikstrade till — det satte henne i halsen.

— Nå, — hon svalde, — i den andra belyser hon skvallret — i en småstadshåla, visar hvad det kan bli för ett stort träd af ett lite obetydligt frö — och där låter hon borgmästare, rådman, präst och doktor och deras fruar och döttrar passera revy — det gör hon — men hvarenda småstadssocietet består ju af borgmästare, rådman, doktor och präst — och skvallerhistorier har nog Gammalköping fullt af, det medger jag — så det . . .

— Skall det där alt vara bevis för fröken Lenbom — hva? afbröt fröken Pritz sarkastiskt, och genast lägrade sig ett sarkastiskt uttryck på tio anleten. — Ja, ska det det?

Fru Kurt såg förbluffad ut.

— Naturligtvis — hon *har* inte särskildt utpekat Gammalköping genom innehålllet i sina bitar — och när ni nu själfva medge, att hon inte skrivit om era personer — hur i Guds namn kan ni då påstå, att hon ändå gjort det?

— Har hon inte skrivit om oss?

Kören bröt lös.

— Visst har hon det! Inte skrivit om oss! Det är ju just det hon gjort — fast hon låtit oss se olika ut och ha andra lynnen och så där. Men det kommer smådrag, som säger alt. Här säger hon nu t. eks. att den, som ska vara jag, »har haft rosen i ansiktet», det kan väl inte tydligare utpekas, att jag gunås rodnar för alting och förrästen frös ena ör-snibben på isen i fjol vintras — och när hon låter doktors och rådmans vara så goda vänner och stanna utanför rådmans trappa om kvällarna — åh det är skamligt, upprörande! — det ska' naturligtvis vara doktors och borgmästarens, för vi vet ju lite hvar, hur goda vänner de är, och att när de följs åt hem, så stannar de ofta utanför porten här.

— Åh pappa bryr sig als inte om det, — sade en af borgmästarens döttrar och slog en knyck på nacken. — Han säger bara, att det bevisar så rysligt lite takt — bara att dra fram titlarna på dem, man umgås med. — Det är aldeles nog säger pappa.

— Men kära, — inföll fru Kurt ifrigt, hon har ju framställt aldeles olika personligheter under de där »titlarna.»

— Åh ja — det gör detsamma!

— Förrästen inte aldeles — inte aldeles, vet du, sade någon och vädjade till fru Kurts minne med uppdragna ögonbryn och en förebrående blick. T. eks. — ja snälla flickor ni bli ju inte stötta — men doktors lilla — egenhet att klappa och skämta med oss flickor — som ä' då så vänligt och rart! — tänk

bara hur hon nu gjort det hos — *prästen* till någonting riktigt — frivolt — fy!

— Ja men doktorn och prästen ä' ju inte alls lika.

— Ja men — ändå så — det ska nog vara han, det kan ingen annan vara, kära Frida — de andra ha vi ju reda på alla —

— Ni ä' ohjälpliga — det här går ju i ring, i ring. Fru Kurt steg lifligt upp och fläktade nervöst med näsduken. Hon tillade med en ton, som hon för sista gången ville inpränta något riktigt fast:

— *Om* hon nu inte gjort er alls igenkänliga, behöfver ni ju inte ta det åt er eller ha det minsta ondt af det — om hon också skulle *mena* det hundra gånger. Den meningen sitter då så djupt inne, att jag inte begriper, hvad det gör eller inte gör till saken. — Ni ha väl bara att hålla er till, hvad som står.

— Jaså, det skulle inte angå oss, sade fröken Pritz med högtidligt alvar.

Hon rätade på sig och stälde sig midt framför fru Kurt med högburet hufvud och en min, som angaf, att hon nu ämnade slunga ut själfva hufvudbomben, det till sist gömda, öfverväldigande batteriet:

— Tack! — Det skulle inte uppröra oss, att Anna Lenbom, som åtnjutit *så* mycken godhet i vår stad, att hon gör oss till spott och spe för världen. — Hvad gör det, när ingen kan se det, menar du? Det ä' just *det*, som upprör oss mäst, ska jag säga dig. Ska vi hålla oss bara till det, som står, säger du? Nej tack — det ä' just djupet — meningen med det hela, som sårar dubbelt. —

— Men den där »meningen» ha ni ju hittat på själfva?

— Nej du, fortsatte fröken Pritz utan att i ringaste mån fästa sig vid en dylik anmärkning, hvilken blott afsåge att tillspetsa frågan, hvad gör det hvad andra veta, när jag själf förstår och vet, att hon menar mig. Jag förstår det, om hon också inte gjort mig det minsta lik, ja om hon också själf bedyrade hundra gånger, att det inte vore jag.

— Nå ta' det då åt dig och väl bekomme, sade fru Kurt skarpt och kort och gick ifrån dem.

En blick full af outsägligt förakt var fröken Pritz' svar.

Man redde sig snart till att göra uppbrott. Ett bullrande musikstycke brusade genom våningen, och fruarna klappade vänligt sina döttrars upphettade kinder.

— Bry er inte om det, små flickor. Förmodligen förstår hon nu, att vi inte gärna kan mottaga henne i våra hus — man löper ju fara att ritas af för sina små svagheter. Det är en stygg ande, som går genom tiden, men tacka Gud, att ändå så jämförelsevis lite däraf når vårt kära Gammalköping.

— Ja fröken Lenbom berör förrästen så smutsiga saker, att bara det —

— Ja det är styggt att veta, att en flicka ska' ge sig in i så delikata saker som —

— Som nu den första — hm.

— Ja som den första — ett oäkta kärleksförhå — hu.

— Men det ä' smutsigare, att sådant ska' hända

i verkligheten, sade fru Kurt och närmade sig. Hon hade föresatt sig att tiga men kunde icke.

— Det ä' en annan sak, fru Kurt lilla, sade värdinnan med värdighet. I verkligheten kan man blunda för så mycket, men det kan man inte för det tryckta.

— Det ä' just för att man blundar i verkligheten för sådant, som man borde vara vaken för — som det gör godt att få se det i tryck.

— Jaså, man bör inte blunda för *smutsen*, sade en tjock, däst fru med runda ögon och armband upp till armbågarna.

— Nej, det bör man inte.

— Jaså, det bör man inte — det var skön moral, sade frun pionröd.

— Åtminstone bör då inte en flicka vidröra en äktenskapsfråga, Frida lilla, sade en ung fru i mildt förebrående ton.

— Men flickorna bli ju just fruar.

— Ja, men innan dess ska' de väl vara oskyldiga, då ä' det tids nog.

— Ja, men det kan också vara försent.

— Åh det ä' så mycket bråk, sade den unga frun rodnande och sakta. Det ä' då säkert, att våra män tycker mäst om oss, när vi ingenting vet, och att de tycker om oss, lär väl ändå vara vår bästa lycka, Frida lilla? Vi skulle bara taga saken litet enklare.

— Jag vet inte, sade fru Kurt torrt och såg ut i luften i ett ögonblicks själsfrånvaro.

Fru Borgmästarinnan stod färdig att besvara alla afskedshälsningarna.

— Hvad tjänar så'na där berättelser till för öfrigt? sade hon lite förströdt.

— Om inte annat så till att utgöra samtalsämne, — alltid något, replikerade fru Kurt, hvilken i dag afgjordt skulle vara mot strömmen.

— Ja, man nästan tycker, sade den rodnande frun blygt och lade in sin frivolitetsnål, att man illa användt sin förmiddag med att tala om sådant skräp.

Det satt en högväkst, fetlagd fru med pincenez och neddragna mungipor midt i soffan och tycktes mönstra sin omgifnings fördoldaste tankar. Hon upphof nu sin stämman och sade högljudt och med en ännu skarpare dragning nedåt af mungiporna i deciderad ton:

— Och så det där om prästen — att antyda att just en präst skulle vara — så där ja — det ä' då högst anstötligt. Det ska' väl ändå vara *något*, som ä' heligt och oangripligt, man ska' väl respektera andras tro, om man också själf ä' aldrig så gudsför —

— Men jag förstår inte hvad prästen och helighet och tro har för gemensamt —

— In — inte gemensamt! Det var då besynnerligt kära Frida.

Pincenezen tycktes trängra ända in till fru Kurts gömdaste hjertevrå.

— Ja, jag menar, man angriper väl inte tron och det heliga, för att man angriper en präst.

— Åh vet du hvad, det kan då komma på ett ut, sade frun och reste sig.

En annan sade, under det hon lade ihop sitt arbete:

— Och så nätt fröken Lenbom skref förr! Ack det var de sötaste små bitar, jag mins »Den röda rosen» åh så mycket poesi och så talangfullt!

— Onatur, sade fru Kurt stridslysten — den hiskligaste onatur och uppstylning.

— Ja, det höga och rena kallas för onatur nu för tiden, svarades hvasst.

— Förrästen ä' det då alls ingen konst eller talang i att bara ta och skrifva om människor, det ä' då en smal sak — hvad blir det för fantasi i det? De skrifver rysligt tarfligt numera.

— Tänk, sade en ung flicka, som stod vid sin mammas stol och otåligt trampade på mattan med sin fina klack, tänk om man droge fram alt prat om *Anna Lenboms* svagheter och satte i tryck!

— Ja — tänk!

Det hade kommit flere till, och det blef ett sakta hviskande och dämpadt skratt.

— Om bara någon kunde sätta ihop så —

— Det ä' riktigt gement, utbrast fru Kurt eldröd. Löst skvaller och snack, som hvarenda en af oss vet är lögn.

— Åå snälla du, den ena *tjänsten* ä' den andra värd, *skandal som skandal!*

Lite senare knackade fru Kurt på en dörr 1 tr. upp — i utkanten af Gammalköping.

— Entrez!

En helt ung flicka satt lutad öfver skrifbordet.

— Jo, du har stält till åt dig, sade fru Kurt och satte sig i en gungstol.

— Inte nu väl? sade Anna Lenbom häpen och vände sig om med förvånade ögon.

— Naturligtvis — de va galna hos Eneströms i förmiddags, komplett idiotiska.

— O, du tid och Gud, ropade Anna Lenbom, knäpte ihop händerna öfver hjässan och såg upp i taket i tragi-komisk förtviflan, nu med? Vill du tala om för mig, hur en fattig stackare då ska bära sig åt för att skrifva noveller?

— För vill du tro det, — hon reste sig lifligt och började gå fram och åter med tummarna instuckna i sitt skärp och hufvudet tillbakakastadt, jag har inte »tagit» en enda af dem den här gången du — jag har sökt göra mina figurer så typiska som möjligt — jag har letat fram alla borgmästare — präster — doktorer jag känner, så har jag smält ihop dem till en deg hvar, och så har jag bakat figurer af degarna — det är min borgmästare, min präst, min doktor, förstår du.

— Men vet du, hon stannade och såg på fru Kurt, det ä' besynnerligt — det ä' som hvar kast — hvart stånd liksom skulle sätta något visst gemensamt — svagt — på individerna — det måtte vara systemet.

Hon återtog sin gång.

— Hvad fruntimmerna angår, så har jag gått utomgårds den här gången — totis utomgårds, du —

— Ja — de känner nu igen sig — allihop — Flora Pritz svär på, att det ä' hon —

Anna Lenbom skrattade, — ett friskt, klingande — en smula elakt skratt.

— Ja, hon ä' nu så sammansatt så, att —

Fru Kurt log också men blef straks alvarsam.

— Men hur ska du bära dig åt nu? Du har gjort dig omöjlig —

— Har jag? sade Anna Lenbom naivt, har jag det, du?

Straks därpå satte hon sig tankfull vid skrifbordet och lutade hufvudet i handen.

— Det var ledsamt, sade hon uppriktigt.

Fru Kurt satt och vaggade fram och åter i gungstolen, och en stund förnams intet annat ljud i det lilla rummet.

— Frida du. Anna sprang upp, gick fram och stannade gungstolen med sin fot. Det ä' ändå vådligt, hvad folk börjar ta sig för ett förmyndarskap öfver literaturen — medge det — rättnu vill man bestämma både ämne och form — man får, man får inte, man bör — man bör inte. Skrifver man sanning, så ä' det rysligt att avslöja — dra fram — skrifver man det, som har sannolikhet för sig utan att precis ha passerat, så skriker vederbörande: det där har ju inte händt — det där kan ju inte bevisas — den där personen fins ju inte på den där platsen, som vi känner igen! — Och kritiken hjälper ofta så gladeligt till — författaren får ju rakt inte skriva äfter *sitt* hufvud. — Om folk bara en enda gång ville begripa, att det man skrifver inte kommer till för tendensens skull — utan man skildrar lifvet som man ser det, och så kommer ju tendensen af sig

själf — det rår man ju inte för — om det nu ska vara så fördömligt!

Fru Kurt ryckte på akslarna.

— Åh vi ä' så frisinnade kära du — bara det gäller Per i granngår'n!

Anna Lenbom hade försjunkit i tankar — hon sade långsamt och drömmande:

— Ja — om jag bara kunde — om jag bara kunde låta bli — men jag ser så mycket galet — så mycket fånigt och så mycket skamligt orättvist — folk dömer så upp och nedvändt, och så tycker de själfva, att de dömer så präktigt — och så kan jag inte — kan inte, — det bränner i fingrarna — och alltid får jag lust till det oantastligaste! — Jag får lust att skrika, storskrika ut, hvad jag ser — och så skrifver jag —.

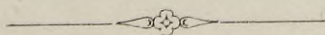
Då fru Kurt äfter en timme stötte tillsammans med Flora Pritz i en bod, tog denna på sig en förnärmad min. Men hon kunde inte hålla ut, hon måste än en gång —

— Vet du, ju mer jag tänker på det, ju klarare står det för mig — de där almarne och 2 tr. upp — *det* bevisar ändå mäst!

— Ja och bänken emällan se'n — glöm inte den! Fröken Pritz vände sig bort med harm.

— Jag ska säga dig Frida lilla, att den som försvarar en sådan sak ä' — inte stort bättre.

— För all del — jag tänkte bara du menade — den där novellen — *två gamla almar, en bänk emällan och 2 tr. upp* — var det inte det? sade fru Kurt oskyldigt.

En petition.

Vid frukosten kom kyrkoherde Näslund öfverens med sig själf, att han skulle begagna tillfället och äfter gudstjänsten i dag förehålla sina sokneboar deras plikt och skyldighet med afseende på den till församlingen ankomna petitionslistan om utrotande af osedlig litteratur.

— Sveriges ädla rättsinniga folk — stort och mangrant — ädel harm — sin konungs tron — i ödmjukhet — sitt hjärtas bekymmer — ett skri — gamla märgfulla folk, ett skri om räddning — nedärfda goda seder — ädla, stora, sköna — fädens bröst — om helgd för tron, hoppet, kärleken — tränne lifsmakter — i våra dagar så —

Här stannade tankarna af. Kyrkoherden satt ensam vid sin hummer och sin lilla aptitsup och hade efterhand börjat tänka ifrigt och patetiskt — delvis halfhögt — med spändt ansiktsuttryck och lifligt munspel, delad mellan hummern och sitt tilltänkta i ädel stil hållna tal.

Men här brast det. Hummern kräfde hela uppmärksamheten, han var urtagen och söndermosad på talriken, och nu återstod den viktiga tillredningen

med peppar, salt, ättika, olja och muskot. En liten, liten smula muskot. Ty kyrkoherden hade den egenheten att alltid tillsätta hummer med muskot — en liten smula muskot.

Och vid detta moment dog tanken på talet bort.

Försiktigt och noga iblandades de olika kryddorna. Derpå ihäldes ett halft — aldrig mer än ett halft om mornarna — tiodubbelt, en smörgås påbreddes af de runda, smörfria hvetekakorna, hvilka bakades hvar morgon och serverades färska och varma på det Näslundska kaffebordet. Kyrkoherden hade själf afgifvit en noggrann beskrifning på dem — det viktigaste var ugnsvärmen — icke för hett! För all del icke för hett, då kunde lätt det pikanta i smaken gå bort!

Derpå stoppade han bättre ned servietten öfver den styfva prästkragen, höll ena handen med utspärrade fingrar varsamt öfver det vackra, grå skägget — och så kom njutningens korta stund.

Tankarna blefvo nu så klara och varma, de riktigt svälde ut på breda vingar.

— Ja, ett skri, ett samfäldt skri, »ur svenska hjärtats djup» var det, ett skri som barnets till sin fader — landets fader. Länge nog — i ångest — stigande sedeförderf — ogudlig — ja — våga ut säga: en djäfvulsk literatur — bredde sig ut öfver landet, smög sig in i den låges hydda — rikes sallar — förpestade luften — gift — oerfarna sinnen — slut tålamodet. Han slog sig för sitt bröst: O, härre konung, fräls oss, vi förgås etc. etc.

Ungefär så ja. Det sista var en lycklig travestering. Kyrkoherden var lite tvehågsen, huruvida det icke egentligen vore för högt för massan, detta, men — hufvudsaken var nu, att det skrefs på — sant att säga voro ordalagen mer ämnade för tidningarna. Kyrkoherden hade en liten misstanke om, att en vänlig insändare — sådant värkade alltid stärkande och väckande. För rästen kunde han säga som gamle Ivar Blå i världen, om det gälde: det vore icke omöjligt skaka fram en liten insändare ur egen —

Skelanda var stort, det måste gifva en mängd underskrifter, det vore en skam för församlingen att stå äfter de mindre i stiftet. Där funnos församlingar, hvarifrån icke den lägste bonddrängs namn fattades. Men de hade håller icke det ok, som *han* hade att draga på.

Kyrkoherdens panna rynkades, hummern ville knappast smaka. Ja, pastoratet var godt, värkligen godt, men det fans stunder, då han ändå nästan egenade en tanke åt att söka sig bort, så mörkt såg det ut att få den makt öfver folkets sinnen, hvilken allena tillkom prästen, och som ville till för att samla fårahjorden under kyrkans heliga hägn. Denna olycksaliga slapphet — ja, kyrkoherden måste ut med ordet, det var denna medgörliga tidens slapphet, hvilken äfven bemäktigade sig mer och mer de styrande — som tilläte en makt eksistera bredvid kyrkan, utanför kyrkan, och som till och med ville värka i vissa kyrkans syften — den var i sanning sorglig. Ty *det* var och förblef visst: det som ville

fram utanom kyrkan, utan att stå i dess tjänst, det gick icke med välsignelse. Kunde man än framvisa frukter, så vore det dock skenbart blott. Kyrkoherden ville omskrifva ett heligt ord: Där kyrkan icke bygger huset, där o. s. v. Ja, han kunde gärna omskrifva det, ty var det icke i grunden samma sak: Härren och kyrkan?

Ja, det var hans kors, hans börda detta. Skulle det icke finnas något medel? — Annars var det icke illa i början häruppe. Schartauanismen hade gått före och banat väg: lydnadens, den stränga lydandens och tuktans jämna väg i folkets sinnen. Kyrkoherden var nu icke schartauan, men han tackade sina företrädare för det goda värk, de gjort i församlingen. Ett måste han beundra hos desse stränge predikare: det var den oinskränkta makt de förstodo att tillvälla sig öfver folket, dessa stackars omynliga, som aldrig skulle förstå att gå sin egen väg. Ack, att de ej insågo, hur godt de hade det af att lämna sig helt i Guds tjänares hand! Ja, i hela deras lif, enskilda som almänna, visste schartauanerna att ingripa, ordna, styra och befalla. Det låg något värkligt sublimt i detta, att *en* man ledde alt, till och med viljor och sinnen, det var något så lagbundet, så storslaget. Och så uppoffrande — hvad fordrade de väl för alt sitt nit? Endast *ett*: absolut, blind lydnad. Men var det icke just detta, som var så härligt att se blomstra inom Guds församling? Kyrkoherden medgaf, att *han* skulle aldrig komma så långt i nit som dessa, dertill hade han allför — ja — han viste icke riktigt, hvori det stack, men

han kunde det icke, det kände han tyvärr. Kanske ägde han icke den kraft till försakelse.

Dessutom var det *en* sak, han djupt beundrade hos desse väldige botpredikare: det var den förmåga de ägde att strida mot den närighet, som är allogen så egen. Emot girighet predikade de samt och synnerligen, och ett vackert bevis på den värkan, deras ord ägde, voro de fyllda offerskålarna och de i almänhet stadgade inkomsterna, hvilka välförtjänt kommo den uppoffrande själasörjaren till godo.

Så *var* det ja, i början — innan — Kyrkoherden suckade och lade ordentligt igen servietten i släta veck. — Och en makt, som ingripit störande på många sätt — faktiskt störande — i alt detta, var den icke tillräckligt dömd genom detta faktum? Var det ej bevis nog för, att hur det än var — af det goda var den ej.

Kyrkoherden steg upp och borstade varsamt af smulorna från den fina prästrooken, strök ned skägget och gick till sängkammardörren.

— Har du slutat äta? Jaså, jo, lille Näslund, jag är straks färdig, gå du bara förut.

Fru Näslund vände sig om från toaletten lite nervöst. Hon var mycket fet och behäftad med en mängd utbildade sjukdomar, hvarför hon aldrig kom i rätt tid till kyrkan om söndagsmornarna. De stora, ljusa ögonen stodo stilla i ängslan, när hon som nu skulle skynda sig. Hon tålde det inte, aldeles inte, det var för tråkigt med detta beständiga jäkt. Hon famlade hjälplöst omkring sig och sade med många

afbrott och ovissa tonfall: Näslund lille, jag får ta giggen du, det är bäst, säg till om den, är du snäll!»

Denna lilla episod uprepades hvar söndag kl. tre kvart till tio. Men hvarje lördagsafton frågade kyrkoherden sin hustru:

— Annette lilla, tror du, du kan gå den lilla biten till kyrkan i morgon äller vill du åka?

Och svaret var:

— Nej, för all del jag går alt du — när jag bara får ro på mig, så —

I dag dröjde kyrkoherden.

— Jag tänkte låta bönderna skrifva under den där petitionen äfteråt, så kanske det är bäst säga till Hanna, att hon inte sätter på hönan förrän senare, det drar nog ut —

— Ja, söta Näslund, säg du till — kors hvar i all världen har jag nu? — jäså, här ä' den. — Ja, den där listan ja, — ack ja, det är då för väl — det ä' förfärligt med di här böckerna.

Kyrkoherden gick ut i köket och tog därpå genvägen till kyrkan längs åkerrenen. Han tyckte om att gå till högmässan, när det var vackert väder. Det var lagom motion efter frukosten. Det gaf angenäma tankar, och om det var något, som kyrkoherden afskydde här i världen, det fick han värkligen medge, så var det det, som var oangenämt.

Himlen var hög och blå, och luften luktade af klöfver och vildblommor. En sakta västlig bris svepte öfver hafren och böjde litet på de knotiga pilarna vid vägskälet. Fjorden låg som ett ljusgrått

band borta mällan bergknaltarna, hvilka skeno i morgonsolen.

Kyrkoherden gick och tänkte på, att till och med skärgården hade något, som icke var fult en sådan dag.

Den här salta luften var för rästen bestämdt det, hans mage behöfde, han tänkte på, hur bra han mått, sedan han kom hit upp. Och så saltsjöfisken: aldeles färsk, lefvande i grytan! Det var det på en gång hälsosammaste och läckraste man kunde tänka sig.

Han gick och slog sakta med käppen öfver tistlarna och kände en stilla glädje genomströmma sig. Det var som något mjukt, varmt, gungande. Ögonen hängde lite envist och dåsigt fast vid kyrkporten därborta, munnen log, och tankarna hade icke längre något bestämdt mål, de omslöto sväfvande på en gång liksom en mängd sällsamma ting, sammansmälte och vidrörde om hvartannat hjärnan lätt och behagligt. Noga benämndt och specificerad kunde det lyda som så: hummer med lite, helt lite muskot, högstämnda tal, tidningsspalter, ljufliga dofter, fullt medvetande af en god och lugn matsmältning, solsken, trygga drömmar om oberoende och makt utan för mycket ansträngning och till sist en höna, fet och stekt i grädde med champignoner.

Härre Gud, var det icke egendomligt, att folk kunde fördystra tilvaron för sig med strid och tvifvel? Hvad ville de egentligen med sitt missnöje nu för tiden? Åh, bort med det tunga, besvärliga, dystra

— åt fanders med hela härligheten — hit med njutning och lust och det som är varmt och mjukt och —

Kyrkoherden gick och log — själlöst, sinligt, cyniskt. — Det kunde komma något af faun i hans hela uttryck, han blef så där ibland, alt släp-tes löst — det var kött, kött altsammans, och han ägde icke kraft att slita sig ur den dåsiga förtrollningen. Han svor t. o. m. i tankarna, det var som hade han en lust att vältra sig i det, som var riktigt galet, bara det var skönt och mjukt och varmt och — Vår Härre skulle nog förlåta sin trogne tjä-nare det. Det kom mäst om söndagsmornarna, när han gick till kyrkan, medan han smälte den särskildt då läckra och goda frukosten.

Kyrkklockorna började på en gång skarpa och gälla och grepo skärande som ett öronslitande ackord in i själaherdens otillåtna drömmier. Han kände alltid äfteråt, att de voro otillåtna, men han kunde för sin död icke hindra, att de kommo igen.

Ett moln drog öfver hans skinande, nöjda an-sikte. Han tänkte lite på sin predikan och andra besvärliga saker, och när han gick upför kyrkbacken förbi de nigande och bockande skarorna, såg han tänkande och alvarlig ut och hälsade blidt åt alla sidor.

Nej, oklanderlig var icke tilvaron ändå.

Och när han kom in i sakristian, hade alt nyk-trat till, krympt ihop, förvandlats till ett litet envist ord, ett enda litet ord, som svälde ut öfver altsam-mans och täckte det likt ett mörkt skynke. Ordet var *folkhögskola*.

Slutsalmen dog bort — alla hufvud böjde sig ned, och det blef en minuts högtidlig tystnad. Middagsolen sken hett och gassigt in genom de små målade rutorna, en kvalmig luft steg upp ur de långa bänkraderna längs hufvudgången, en blandning af bondens starka utdunstning, härsken pomada, lavendel och krusmynta.

Småningom började en sakta rörelse från bänkarna vid dörren, en och annan tittade upp, tog åt sig mössan, rättade på hufvudduken och väntade, tils grannen rätade på sig. Så sågo alla upp med ögon, som blefvo alt piggare, reste sig och gingo ut på gången, en och en, tils folk strömmade till från alla gångar; det blef ett smällande med bänkdörrarna, harklande, hostande, tramp på stengolfvet, lif i blickarna och strömning mot storgångsdörren, som stod öpen och liksom blinkade i solen af dansande skuggor från alla susande lönnblad. Frisk luft slog in, man kunde se ett grått band längst fram — det var hafvet. Vinden hade blåst upp. — Ä' ho' västlig? hviskade någon och trängde sig fram.

— Så träng då inte så, Sören, du hinner vell ud, ved je' — ho' har gått öfver på syd.

Prästen kom andfådd upp på predikstolen, han hade försenat sig genom att nyckeln till sakristiskåpet, där han förvarade den sherry och biscuit, han altid njöt efter predikans slut, förlagts. Nu fans ingen tid till långa, vackra tal. Han fick i hast söka häjda folket.

Det kom med hög, skrikig ton: — åhörarna — hm — dagens, mina åhörare upmanas vänligen att

stanna lite, stanna nu — genast, mangrant — för att i sakristian underteckna en petition (han skrek efter dem): *en petition* — från K. Maj:t — nej — från svenska folket till K. Maj:t om utrotande af osedlig litteratur — var goda stigen på i sakristian.

Han steg ned från predikstolstrappan men gick åter upp:

— Församlingen ombedes mangrant infinna sig.

Det var nu icke något lysande tal och kunde icke komma i tidningarna, men kyrkoherden var glad, att han hunnit med det, han sagt.

Han torkade svetten af pannan. Puh, det hade varit en ordentlig språngmarsch.

Folket hade förvånadt vändt sig om, de, som voro kvar. Ingen begrep, hvad det var att börja med. Man såg på hvarandra och tvekade. Karlarne vände sig trögt om och gapade frågande.

— Hö' sier'n for no, Lars?

— Gu, om je' vedd je', Ola.

— De' ä' la bäst å gå in.

— De' ä' la de'. Hölles ger han, Mattson?»

— Je' töckte, han talte om e skrifvelse från kongen — de' ä' la kanske om kronjorda.

— No ä' u dom, Mattson, sade hans förståndiga käring halfhögt och ryckte honom i armen, där hon stod, snygg och ordentlig med sjalen skarpt hopviken på armen. — Du hörde la, han sa' inte ett or' om de — Je' hörde grant de' va' te kongen je' — Gå no in bare, så får'u la veta't riktigt.

Nu kom patron Månsson på Kärbro och trängde sig fram med Per Elisson, riksdagsman. De logo

och hviskade med hvarandra och sade till några småbönder i förbigående, att de skulle gå in, det var bara att skriva sina namn på en lista, hvilken skulle sändas upp till kungen med bön om förbud för tryckningen af de nya böckerna, som kommo ut. Det hade folk gjort öfveralt i landet.

— Må' de' no? sade Ola på Döshult och blinkade småslugt. Jo — de' kan la' gå för sej.

— Ja, de' kan'en la ingen skade få åf, medgaf Hans Månsson dröjande och klådde sig bakom örat.

— Men jaggu, ä' de' no't söletyg å tejne namnet sitt, ä' de', sade Mats i Sörby envist och nickade flere gånger med hufvudet på sned.

Hans kvinna trängde sig fram och sade blosande i halfhög ifrig ton.

— Men ä'u förstörader, Mats, du må väll vede så möe, atte ente körkeherden narrar dej te de' ondt ä', du vedd väl, du får gere, som'a sia'r dej.

Och hon puffade honom fram, detsamma gjorde många kvinnor med sina karlar.

Och så kommo de in, en efter en, långsamt, och kvinfolken följde äfter och stodo och glänte i dörren ut till koret, som snart var fylldt af en rad nyfikna — pojkar och halfvuksna jäntor och karlar, hvilka icke hunnit fram utan stodo och sträckte på halsarna för att se, hvad som var å färde.

Kyrkoherden satt framför ett bord, där listan låg blank och väntade. Bredvid satt v. pastor Algotson. Han var en liten mager karl med skarpa drag och ett hårdt uttryck i ögonen. Han var schar-tauan och känd för att behandla folket groft och

hänsynslöst, mäst sedan gamle kyrkoherden dött, hvilken, fast han var sträng, var en rättvis härre.

Det låg något surt, inbitet i draget kring hr Algotsons tunna läppar. Det var en ond ande, som smugit sig in i församlingen sista tiden, ett stumt trots liksom, och det var att knäppa till utan vekhet. Det var icke något, man kunde taga på, men det kändes i luften, i den trumpna tystnaden, när det blef fråga om kommunala saker och ting, hvilka förut fallit af sig själf, emedan prästen ville det.

Det märktes mäst bland de yngre. Här om dagen t. eks. Det var nattvardsgång i annexkyrkan. Han, Algotson, hade förbjudit Nilsson fiskare nere från Blekvik att gå till skrift, emedan han svarat prästen uppstudsigt och oförskämdt, när denne skulle döpa ungen hans. Prästen yrkade på, att flickan skulle heta Karin, och fadern ville ha henne döpt till Konstantia Eleonora, för det ena hette farmora, flickans, och det andra det fartyg han, Nilsson, seglat med i sin ungdom. Pastorn sade att det var högfärdigt och onödigt, men Nilsson blef häftig och svarade, att det angick inte pastorn med flere ohöfviska ord. När så faddrarne voro samlade och döpelseakten i gång, öfvergöt Algotson barnets hufvud med vatten och sade: Jag döper dig — det var så tyst, att man kunde hört en knappnål falla till stengolfvet — *Karin* — och så såg han skarpt på Nilsson, som blifvit blek, och därmed var den saken gjord, och ingen kunde göra något vid det. Men äfteråt i veckan tog Nilsson till att dricka, och i fyllan mötte han pastorn och sade honom upstudsiga ting och grät af ilska.

Därför förbjöd nu v. pastor Algotson Nilsson att komma till skrift sistliden söndag. Men Nilsson var styf, han infann sig ändå till skriftermålet, och när nattvardsgästerna gingo fram till altaret, följde han med och knäböjde vid ringen.

Men antingen nu Algotson förutsett detta eller hur det var: icke väl hade orgeln börjat och församlingen stämt i med: O Guds lam — och prästen begynt utdela brödet, förrän Johan kyrkvaktare stiger fram öfver korgolfvet — ditåt där Nilsson ligger. Församlingen är bara ett enda stort, vidöppet öga, alla halsar sträckas fram; och så får man se Johan kyrkovaktare vända åter, ledande i kragen en stredande, blossande och häpen individ, hvilken han knuffade framför sig och nedsatte i första kyrkbänk. Men, o bestörtning! Det var icke Nilsson i Blekvik, det var den beskedlige Kristian i Seby — kyrkvaktaren hade gripit miste. Nilsson och Kristian lågo bredvid hvarandra och voro mycket lika.

Ett sus gick genom församlingen Algotson kastade en snabb blick öfver det hela och märkte misstaget, och i första häpenheten kom han sig rakt ingenting för utan utdelade brödet åt den ovärdige, där han låg sammankrupen och visste om intet.

Kristian gjorde sig så osynlig han kunde i bänken och skämdes som en hund. Allas blickar riktades nyfiket åt det hållet, det hela hade gått så fort, att han ej hunnit sansa sig. Kyrkvaktaren blef förskräckt, när han såg, hvad han gjort, och började be och hviska till honom, att han skulle gå fram nästa gång. Men det ville Kristian inte på vilkor —

nu hade han tagit skammen, nu kunde han behålla honom. När han hunnit tänka sig om, blef han arg. Det var ännu stor skam detta, — sitta som ett spektakel, det var att bli behandlad, som en inte vore människa. Nej, han hade ingen lust mer att motaga Härrans heliga nattvard, det hade han inte. Så reste han sig, tog sin hatt och gick ut ur kyrkan, röd, skamsen och ond.

Algotson kallade honom till sig på äftermiddagen och förehöll honom det orätta uti, att han icke hade gått fram sedan, nu när han var skriven. Det hade ju skett i brådska och misstag, det var väl ingenting att bråka för, Kristian skulle akta sig att låta onda, trotsiga tankar upstå i hjärtat; det som kom sände vår Härre för att böja våra styfva sinnen, det fans alltid något, som behöfde böjas. Men ville Kristian, så kunde han förrästen få nattvarden nu enskildt.

Kristian stod och tummade på hatten och svarade just ingenting. Slutligen sade han, att — ja, det kunde han då förstå, att det var i misshugg, men det var nu ändå förargligt för honom förstås.

Så höll han upp lite, tackade derpå men sade nej till anbudet. Han kunde vänta till nästa nattvardsgång.

— Ja, kom då, sade Algotson, men ödmjuka ditt hjärta inför Gud nu, och så skall Kristian glömma bort det här, det har ingen skada skett, vet jag, och Kristian får som sagdt gärna nattvarden nu, om han vill.

Men hela veckan äfter hade Algotson märkt en

stel spänning; bland de yngre isynnerhet, något rakt och mulet i deras hälsningar om inte annat som retade och harmade honom. Nej, hårdhandskarna på — det var så mycket trots hos skärgårdsbon, som skulle ned — *skulle*. Han blef het i ansiktet, blott han tänkte på det.

Han visste nog förrästen, hvad som stod honom mäst emot, och det vill kväfva honom.

Han såg bort på folkhögskollärare Asp, som satt aldeles stilla och lugn med händerna hopknäpta mällan knäna och tittade ned på golvet.

Som hade han känt Algotsons blick, såg han upp ett tag och fäste ögonen lugnt och fridsamt på pastorn, fredligt men en smula liknöjdt. Det var ett ljust, vänligt ansikte föröfrigt och ett stilla oåtkomligt väsen på hr Asp. Om en minut återtog han sin nedlutade ställning.

Kyrkoherden hostade nu lite och vinkade åt bönderna att stiga på.

De ryckte framåt en och en, tveksamt och klumpigt och sågo bakom sig, om icke de andra kommo med.

— Ja, sade kyrkoherden vänligt, ni ser här en lista, som ni borde teckna under lite hvar, ty det begäres Hans Maj:ts nådiga bistånd till att göra ände på en svår landsolycka vi ha, och som ni inte känna till så mycket förstås, men som fördärfvat många människor och sprider osedlighet och ogudaktighet rundt om i landet. Det är den nya literaturen, alla de osedliga och gudsförnekande böckerna, som Gudi klagadt skrivas och tryckas i vårt dyra fädernes-

land af kristna människor, döpta i vår frälsares Jesu Kristi namn och uptagna i vår heliga kyrkas sköte. Det är sorgligt — värkligen sorgligt, men tiden är ond, och djäfvulen har många utvägar att snärja människan.

Blodet steg kyrkoherden plötsligt åt hufvudet. Det var mycket hett i sakristian, som fylles mer och mer af folk. Han måste stryka sig om pannan, tankarna ville icke lyda — de stodo aldeles stilla, och han stirrade ett ögonblick med tomma ögon ut i rymden. Hans mage var van att få mat vid denna tid — han måste därför stanna och vände sig till hr Asp, sägande i lägre hvardagston:

— Folkhögskolelärarn är kanske god ger oss sitt namn först.

Det blef tyst ett ögonblick. Hr Asp hostade lite, reste sig upp och sade stilla:

— För min del kan jag inte vara med om att teckna mitt namn under detta papper. Det strider mot mina grundsatser, jag anser, att tryckfriheten är nödvändig för såväl landets som den enskildes frigörelse; att hvar och en får uttala sina tankar är första vilkoret för, att människan skall kunna välja mellan ondt och godt — jag menar, att hon får se det onda och välja det goda, därför att det är en motsats till det onda. Jag anser, att människan bör öfvas i den sedliga styrka, som gör, att hon kan utvärda kunskapen om det onda utan att lockas till det onda. Och för min del anser jag, att ju öppnare alt utsäges, ju lättare skall det bli för dem, som handleda isynnerhet ungdomen att påvisa sanningen,

att varna för det onda och visa det godas förtjänst på klara grunder.

— Jag kan icke vara med om att underteckna en petition om utrotande på tvångsväg af någon som hälst slags literatur.

Hr Asp satte sig.

Det hade kommit så stilla och lugnt, så fredligt, att det var svårt tänka, att icke allt som sagts, varit af angenäm natur.

Kyrhoherden satt outhörligt och blåste svalka upåt sitt glödande ansikte — en infam hetta! Om de ändå ville låta bli att packa ihop sig i dörröppningen.

Men det var att taga sig samman, det var starkt att behöfva tåla dylika ord.

— Ja — hm — hr folkhögskolelärare Asp ger oss egendomliga, högst egendomliga åsikter tillkänna. Kunskapen om det onda — goda — nej, det onda ville jag säga, skulle icke vara farlig för vår ungdom — jag fattade det så. Jag hoppas och tror, att ingen af de närvarande hyser denna högeligen förvånande upfattning, eller att det onda skulle bekämpas genom vår egen sedliga kraft. Hr Asp får ursäkta mig, att jag som — hm — Härrens tjänare icke kan låta dylika farliga åsikter passera utan gensägelse. Den farligaste fiende en människa äger är tvifvelsutän — hm — tron på, att hannes egen kraft kan hänne något båta. Må vi alla vakta oss för denna falska lära — må vi hållre vara den störste syndare än söka själfva arbeta oss fram till det goda, förlitom oss icke på vår kraft, men på Härrens nåd.

Jag hoppas, att synnerligen denna dyra församling skall genom Härrens barmhärtighet bevaras för denna tidens slappa moral, vår kära almoge är sund och rättänkande.

Puh, nej detta var icke att stå ut med. Kyrkoherden vinkade med handen och afbröt hastigt i ombytt vanlig ton:

— Var god därefter och gör lite rum, här är så gruffligt kvast.

Det var nu icke tillfälle att återupptaga den förra tråden. Han tillade brådslande:

— Tackar, tackar! Tiden skyndar, varen goda kommen hit och skrifven under — ni veta nu alla, hvilken behjärtansvärd sak det gäller.

Det blef en tveksam rörelse bland bönderna. Litet längre bort i rummet började man hviska, och somliga puffade fram dem, som stodo främst.

— Asch — vill'u la' være, hördes en röst, och ett rödt ungdomligt ansikte såg förläget upp men gömdes straks derpå bakom ryggen på en framförstående. Ett sakta fnissande började bland de yngre vid dörren, högljudda hviskningar:

— Fram med dej, Lars!

— Fram sjöl du — vill'u la' være — så träng då inte så —

— Hysch!

Det var pastor Algotson, hvilken blek af ilska betraktat hr Asp, som nu väste till.

Han vände sig till en af de främst stående och hviskade i hård, förargad ton:

— Seså, krångla inte nu bara! Hans Månsson —

gå nu fram, tänk på sonen, min käre Hans, tillade han lägre, det gäller för honom till våren. — Hans ska' inte bråka nu.

Hans Månsson klådde sig bakom örat, men vid det sista ordet lagade han sig betänksamt till, gick upp och satte sig på en stol bredvid kyrkoherden, tog långsamt och säfligt pennan och skulle till att rita dit sitt namn.

Då hördes ett par harklingar. Det var Ola på Döshult, som redde sig till att tala.

Bönderna stodo med hattarna i hand och gapade på honom, han såg småslugt omkring sig och började:

— Ehum — de' ä' no som så, atte jä' för min del synes en ska' vida akkurat beske' om en ting, innan en ger sej på't. Å de' ville jä' sia, atte når en ingen kunskap har om en ting, så har en ingen mening om'et, och når en ingen mening har om'et, så ska' en inte täckne namnet sitt häller. För i de' tör jä' være akkurat påstålig, atte ingen åf oss böinner å fiskare har läst de däringa bögame, som körkehärn taler om, å så synes jä', vi börte tie still om den sagen. För de' kan di lärde härrane ha för sej och ä' de' nogge vondt ve't, så kommer de' teminstene inte oss å våre barn till ska'a, så för min del ville jä' no si'a som hr Asp, atte jä' inte vill ha nogge me't å gere. Di andre får nu gere som di sjöl vill — ehum.

— Men min kära Ola, började kyrkoherden röd i hufvudet och förtviflad öfver all denna tröghet och långsamhet, han ska' väl tro, hvad hans själaherde

säger, vet jag, och han kan väl förstå, att eksemplet — eksemplet, min kära Ola —

Ola harklade sig ånyo.

— Ehum — körkehärn får nu orsäkte, men min enfaldiga mening ä' no den, att de' en inte har vetenskap om, de' ska' en inte ge sej in i.

Hr Asp reste sig.

— Får jag be att få yttra —

Men nu brast v. pastor Algotsons ilska lös. Näsborrarne gingo som lärkvingar, och han kunde med möda vara höflig, då han kort och argt föll in:

— Det är inte meningen, att här skall bli någon diskussion, utan här skall skrivas under en lista, och det är hvar kristlig människa skyldig att göra. Djäfvulen går omkring som ett rytande läjon i denna usla, gudsbespottande tid, och ve den — ve den, han får i sina klor. Och ve dem, som locka okunnigt folk med i satans gap — sjufaldt ve öfver dessa förförare, ty de skola brinna i helvetets lågor.

Hr Asp stod kvar, han låtsade som intet sagts, fortsatte blott stilla och lugnt men med en omisskänlig och egendomlig fasthet.

— Jag ber att få yttra att detta är ett mycket klokt tal af Ola i Döshult, och jag hoppas, att de omkringstående skola finna det äfven. Utan kunskap fins intet fritt omdöme, och utan fritt och själfständigt omdöme äger en handling lik den ifrågasvarande inte det minsta värde. Jag hoppas, att de närvarande ska' följa sitt sunnda förnuft.

Algotson bröt ut.

— Herr Asps åsikter torde vara för väl kända för fritänkeri, och —

— Hysch, hysch! — kyrkoherden måste tysta på sin kollega — vi skola inte förifra oss, sade han lågt.

Det gick ett doft mummel, hostningar och vissa brutna ljud genom böndernas led. Isynnerhet de yngre hade retats öfver pastorns utfall. Ett uttryck af envist trots stod att läsa på de flestes ansikten.

En röst sade plötsligt:

— Jä' ska' få lof udtale för de församlade, atte jä' synes såddene ting kan vi lemna i riksdagshärra'nes händer, når vi no har dömme däruppe. Jä' tänker, di kan bättre styra för såddene är'nden, å så nöttar de' inte, atte vi kommer me' allihoba, som inte begriber't.

Den ene äfter den andre hade börjat smyga sig ut genom kordörren. När storbonden Elisson i Mås slutat tala, var det nästan tomt. Det var bästa sättet att komma ifrån det, tyckte de. Ett par nyfikna tittade fram bakom dörren för att höra vidare, men ett tungt tramp på stengolfvet ute i den stora kyrkan ljöd alt aflägsnare. Det måtte vara något konstigt det här — alltid bäst att ha namnet sitt oskrifvet.

Några storbönder gingo tyst fram och skrefvo under, bockade sig alvarsamt för prästerna och gingo åter ut.

Hans Månsson var inte färdig än; han hade släpt pennan, när Ola talat, och långsamt dragit sig bakom. Han tittade nu hjälplöst på hr Asp, som

dock återtagit sin nedlutade ställning, oåtkomlig för blickar, men med röda skarpa fläckar på kinderna. — Men så såg Hans på pastorn, som bister bläddrade i kyrkoboken, tänkte på sin son, som inte var stor på att läsa, men till våren kunde få en bra tjänst på Torsäng, om han »slapp.» Det var inte att riskera.

Han var den siste, som skref under.

Kyrkoherden var värkligen uppretad.

— Det är skam för församlingen, sade han och såg ut i luften, den blir ntskämd för biskopen och hela landet.

Men endast Algotson och Asp suto kvar.

Pastorn slog igen boken med en smäll, tog hastigt af sig prästkappan — han hade hjälpt till med altartjänsten — gick ut utan att hälsa på hr Asp, satte sig i kärran och for ned till sengudstjänsten i Blekvik.

Kyrkoherden erfor en generande känsla, då han blef ensam med hr Asp.

Han lossade kappan, hostade lite, tog fram näsduken och snöt sig diskret. Kyrkvaktaren kom in på tå och började stöka undan.

Kyrkoherden vände sig då om och sade något besväradt:

— Ja — hr Asp gör oss kanske den äran till middag då äfter aftal — vi ha en liten höna att bjuda på.

Han ljusnade, då han talade. Ändtligen skulle man få lite mat.

Hr Asp tackade stilla.

— Kyrkoherden vet, att mina åsikter i dag tvingade mig.

— Ja, ja, afbröt prästen, då de gingo ut, — affärer för sig, affärer för sig, Det skola vi nog tala om sedan.

Han fann det alltid obehagligt att tala med en motståndare på tu man hand. Saken var egentligen förarglig, ty senast i våras hade han i anledning af ett krångligt prästval uttalat sig afgjordt mot petitionsväsendet. Han hade hållit ett af sina högstämdate tal och ordat om den oärlighet, som ligger däruti, att många kanske med lock och pock och utan att ens förstå den sak, hvarom de petitionera, skrifva under, om omogenhet, oädla bevekelsegrunder o. s. v.

Han hoppades saken ej skulle komma på tal.

Härre Gud, hvad solen sken vällustigt ned på hafren, och hvilken frisk, salt vind det kom från hafvet. Att lifvet skulle ha så många mödor och obehagligheter att taga itu med!

Han såg förstulet på folkhögskollärarn, der de åkte hem i den lätta giggen. Han erfor en känsla af ren förundran. Hur i Guds namn kunde man bråka med bönder och söka inplanta i dem bildadt folks tänkesätt, när man inte var tvungen? Då man kunde lefva lika bra ändå och få sin ordentliga lön. Det föreföll honom, som hade hr Asp varit ett främmande djur rent af, och han såg med ett slags nyfikenhet på hans fredliga, lite tungsinta drag.

Hönan var utsökt, man satt länge till bords, det åts godt, och det dracks godt — fin gammal bour-

gogne. Det strålande ljuset föll in genom veranda-dörrarna.

Dagens händelse kom på tal.

— Ja, det var förfärligt, att bönderna inte skref på mer, sade fru Näslund och lade hufvudet bakåt på ett hånne eget sätt. Hon var röd och sken af välmåga. Fetglänsande fläckar började slå upp på näsan och i pannan. Hon talade mycket säfligt med högt, bredt målföre.

— Det där ä' då en riktigt god sak de ha hittat på, för di här böckerna ä' rysliga. Min dotter, som ä' gift med häradshöfding Blomstrand på Ölmelund, hon säger, att där va' folket så snälla och skref på allihop.

Hr Asp satt och log fredligt och talade mycket litet. Nu sade han med sin tysta lugna stämma:

— Följer fru Näslund med den nya literaturen närmare?

Fru Näslund vände sig så hastigt, som hade hon fått en stöt och nästan skrek ut:

— Hvem? Jag?! — Åh visst inte, go'a härr Asp, hur kan härr Asp tro det? Jag tror inte jag läst en enda bok, sedan jag var flicka i världen — utom Guds ord och sådant — och inte har min dotter, som är gift med — ja, det sa ja' ju nyss — (ett litet skratt) ja, inte har hon läst en enda af de här dåliga böckerna, det vet jag då, Gud ske lof, bestämdt. Nej, för hannes man säger som så, att inte gifta fruntimmer en gång bör veta nå'nting — ack, han har varit så mycket med, den Otto, vet härr Asp.

— Men hur vet fru Näslund då, att de ä' så dåliga?

Fru Näslund spärrade upp ögonen.

— Åh, det vet väl alla människor, snälla herr Asp. — I »Fosterlandets sanna väl», där får man minsan veta, hur dåliga de ä' de nya böckerna. Det hör man ju för resten öfveralt.

— Nej, inte öfveralt. I »Folkbladet» t. eks., som vi håller nu på skolan, står ofta mycket fördelaktiga —

— Ja, men *snälla* herr Asp, det ä' ju en dålig tidning, vet jag, så där kan man ju inte —

— Dålig? Nej, fru Näslund, den är mycket väl redigerad.

— Ja, men jag menar, den har ju just sådana där dåliga åsikter och försvarar det här nya.

Kyrkoherden bytte om samtalsämne.

Innan de stego upp, kom dock talet igen på tidningar, hvarvid fru Näslund sade, böjande hufvudet åt sidan, i högljudd utbredd ton och med min af den djupaste öfvertygelse, i det hon riktade sina stora runda ögon på herr Asp:

— Vet folkhögskollärarn, hvad jag bestämdt har fått för mig? Och det sa' jag till Näslund häromdagen också. Jo, jag undrar, om inte tidningsredaktörer ändå kommer att få det alra värst i helvetet en gång.

Kyrkoherden sköt hastigt stolen från bordet.

När folkhögskollärare Asp senare vandrade hemåt i den lugna vackra aftonen, gick han och log för sig själf. Han kom att tänka på, hur patron Måns-

son i Kärbro väntat på honom utanför kyrkan idag och hviskat till honom med ett förnöjdt smågrin:

— Se — herr Asp — skriva under det fick jag nu göra, men inte satte jag Månsson i Kärbro inte — åh långtifrån — jag satte bara Månsson, jag! —

Men dagen därpå satt kyrkoherde Näslund i sitt vackra, luftiga studerrum vid skrifbordet, rökte sin 50 öres Bremare, under det han alt emällanåt smuttade på ett glas äkta madeira och författade ett enskildt bref. Kyrkoherden var mycket skicklig i att författa bref.

Högvördige!

Det är med ödmjuk glädje, jag härmed har äran insända närslutna handling. De underskrifter, som synas, härleda sig från traktens anseddaste bönder, liksom dessa äro bygdens mäst rättänkande, förståndige män. Visserligen är det, Gudi klagadt, och trots de lifligaste ansträngningar ett antal, som här fattas. Ers Högvördighet torde ej vara obekant med de oroande element, som sista tiden störande ingripit i församlingen och sökt uppröra bondens af naturen lydiga och af ålder fromt kufvade sinne med bibelstridigt och sorgligt vilseledande tal. Det bär åtskillig frukt — när föll väl Antikrists frö till jorden utan sådan? Denna nymodiga filantropi, som går ut på att bibringa bonden ett visst mått af den bildade klassens kunskaper och åskådning, är i sanning en triumf för högmodsdjävulen. Det har till och med ledt till formlig motsägelse af det prästerliga ordet och till motsättande af den Härrans tjä-

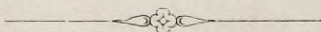
nare gifna myndigheten. Skönt är i sanning att skåda tillbaka på den tid, som icke ligger långt aflägsen i denna församling, då almogen utan egenvilja, utan farliga trågor — from och kufvad böjde sig för sin själaherde och mottog af hans mun den upplysning och de tankar, hvilka allena äro af vikt och honom af nöden för att lefva förnöjdt och ödmjukt troende här i världen och saligt i den tillkommande.

Men denna tid kan med Guds makt återkomma. Ers högvördighets ödmjuke tjänare skall icke underlåta något, som kan främja den gode andens återställande inom denna den heliga kyrkans lem. Han skall vara vaken och redobogen att med all den makt, hvilken Guds tjänare gifven är, motvärka djäfvulens snaror. Och den Helige Ande skall komma till och gifva seger öfver denna modärna Antikrist.

Jag vågar innesluta mig i Ers Högvördighets fortfarande för mig så dyrbara ynnest och bevågenhet och framhärdar

med djupaste vörndnad och èstime

Ers Högvördighets ödmjukaste tjänare
C. A. Näslund.

Från yttersta skären.

Stugan ligger lågt, tätt vid stranden, en mil inuti skärgården. Hon är rödmålad och ser ny och fin ut. Men fönsterna äro tillbommade, hvar enda ett, och trädgårdslanden äro igengrodda. Det vill aldrig komma fram annat än små- och stubbgräs kjusan uppför. En ensam tall har väkst ut i en skrefva på branta bergsknalten bredvid, rätt öfver sjön. Annars växer det rakt ingenting på den sidan Lodöholmen, och aldrig ser man någon människa där. Det kan hända sommartiden, att några, som äro ute och förlusta sig med matkorgar och krocketspel, förirra sig dit och gå omkring och titta nyfiket på de slutna luckorna och undra, hvarför allt där omkring står så öde.

Men det skall vara främlingar. Alla, som äro hemma i trakten känna till det och gå icke gärna dit. Ja, om någon skulle lägga upp blanka hundra kronor, göra snygt och i ordning och så erbjuda allt som gåfva, så fins det ingen enda fiskare i trakten, som skulle taga emot det, om det ock vattnades i munnen på honom.

Det kom en gång en munter sälle ned från Kristianiafjorden med bussen i mun, lufvan på tre kvart, en lifvad sjömanslaks, käck och klarögd. Han log åt »de gale Greier», tog sin kjæreste ned från Moss, gifte sig och flyttade in i stugan. Där tänkte han lefva ett gladt lif med egen fastighet och jord — hvilket ingen gjorde honom stridigt — hummerfiske och sin brunstekta norska jänta, som sjöng norska visor med full hals hela dagarna och grundade i sitt stilla sinne på att börja salta sill till våren i stor skala.

Men en dag sjöng hon inte mer. Hon sjöng aldrig mer. Och då fick folket ju rätt i sina onda spådomar. En natt skulle hannes Jens ut ett ärende till fyrvaktaren. Det blef en stygg natt med storm och nödskott. Jens kunde icke se dem förgås där ute i de rasande vågorna, som vräkte mot yttersta skäret, där fyren lyste och flämtade i draget. Och så gjorde han besättningen sällskap — utan nytta, sade öborna. Och det var ju ett dumt streck.

Hon grät icke på flere veckor, och så samlade det sig i stället och vardt så starkt, att det klippte af lifstråden, då *lille* Jens, som han hetat, långt innan han blef född — såg dagen. Men han följde med, han också, på åttonde dygnet.

Och hvad var det annat än därför, att de trotsat och flyttat in i röda stugan?

Ty det är förbannelse med hanne — hon är gjord af *vrakbräder*.

Han, som gjorde hanne, reste till Amerika, då hon vardt färdig, och kom icke mer igen. Det var

en storsupare förrästen, bara skröt och slogs. Men pängar hade han. Gud vet, hur han fått tag i dem.

Det fins väl två, som skulle veta det, men det är knapt med hvad de veta i något afseende nu.

Det är annars hans gamla föräldrar.

Bråtön ligger längre utåt vid skärgårdens början. Det är en stor ö med mycket klippor och långa, magra moar. Där bo nu lotsar och sjökaptener, som tagit farväl af sjön, hummerfiskare och utterjägare.

Men bakom en udde alldeles ut vid hafvet, skynd af en fjällkrans för inre delar af ön, står en gammal koja, och där bo de, Hans och Bengta — ett gammalt par. Numera få de vara i fred, ty det anses ej stå »riktigt» till med dem. Hans syns aldrig till ute. Förr slog Bengta honom, sades det, men så blef han alldeles tyst och föll ihop som en idiot, och då brydde hon sig icke om honom mer.

Men hänne kan man få se dyka upp här och där. Än någon mörk kväll, när det samlar sig till storm, och man sitter inne vid spiseelden i stugan, hörs plötsligt klapprande träskor mot stenhällen därute. Klinkan lyfts af, och en storväkst, groflemmad kvinna med svarta stripor nedhängande under hufvudhucket, dunkla, dimmiga ögon och händerna stuckna under förklädet — stiger på. Men hon säger ingenting, stirrar blott meningslöst och slår så igen dörren äfter sig, hvarpå det klapprande ljudet bortdör i fjärran.

Aller också när det är fullmåne, då smyger hon omkring på de vilda bergknallarna, rycker af och på

hufvudhucket, skrattar och pratar långa ramsor för sig själf.

Höstarna är hon alltid värst. Annars kan hon vara klok, ja riktigt listig och inställsam. Men arbeta är hon ej stor på — hon tigger hälst.

Det går så mycket sägner om henne. Somliga tro det, andra inte. Endast böljorna, himlen och vindarna — de veta, hvad som är verkligt. De veta, hvad dåd som gjorts. De veta, hvad tankar som födts i denna vilda, dunkla själ. Jag skall berätta en natt ur hennes lif. Det är en bland de många.

Det var om hösten för länge sedan.

Det hade dånat under hafsytan två dagar förut, mäsarna hade skriat vildt och nästan släpat de flaksande vingarna i det mörka, oroliga vattnet, solen hade gått ned kvällen förut omgifven af en bred blodröd ring, månen hade under sista nytändningen aldrig visat mer än halfva skifvan, Nils Dorthi hade tre dygn plågats af gikt i vänstra benet — korteligen, man kunde med visshet vänta storm.

Och natten förut hade det börjat. Susande hade han kommit på starka, ursinniga vingar, alt högre hade böljorna stigit, skiftande från grå till svartgröna. De kommo utifrån — långt borta under Norges västkust — jagade hvarandra, fräste hvita i bränningarna, vräkte våldsamt upp mot den klippiga stranden på Bråtön, som var bland de yttersta skären och tog emot första stöten. Våg på våg sköljde öfver bryggan på nordvästra sidan. Det knakade och tjöt i båtskjulet. Kättingen, som dörjebåtarna voro bundna

med, rasslade och slogo upp mot bryggan. Som nötskal lyftes och sänktes de förtöjda småbåtarna. Det sjöng i fjället, ett underligt, pipande, ängsligt sjungande. Vinden svepte om fjällkanterna och jagade på den magra heden, så att de kortväksta rönnarna sletos vildt hit och dit.

Det är nu många år sedan den aftonen, och många stormar ha sedan dess farit fram och ryckt af spirande och vissnade blad och grenar i den lilla täppan, som man med otrolig möda sökt hålla vid lif på öns sydkant. Men det finnes de, som ändå minnas honom. Himlen var så säregen. Än var det bländande ljus öfver all denna tjutande, skummande, nakna ödslighet, än blef det alldeles mörkt. Svarta skyar jagade hän öfver månskifvan, andra mötte och bredde nattens dunkel öfver jorden.

Då dagen bröt in hade det något mojnadt af, men fram mot kvällen tog det vid igen och lofvade en natt så god som den föregående.

Ön var folktom på sidan, som låg åt hafvet. Å andra sidan inåt fjorden bodde jaktlöjtnanten med sin familj, på öns midt några kaptensfruar.

Annars var det ej stort mer än en enda stuga vid stranden på nordvästsidan.

Genom ett litet lågt fönster glimmade rött eldsken ut och lyste långt öfver de hvita bränningarna, oroligt och fladdrande.

Blåsten låg rätt på, ruskade i brädväggarna och silade sig in genom alla springor. Gardinlappen flämtade för fönstret i bästa kammaren, som för öfrigt ej vette ut åt hafvet och i skorstenen pågick ett

helvetiskt vinande och tjut, hvilket inne i stugan tog sig ut som altför starka toner på eolsharpan.

Det var icke lätt att underhålla elden, och det togs icke nådigt upp därinne håller.

Köket var ett stort lågt rum med en väldig öppen spis och fiskredskap strödda rundt omkring. Framför fönstret stod som vanligt i skärgården en lång stel träsoffa. Midt emot en gulmålad skänk och ett stort klockfodral med silfvergrå urtafla. Några trästolar, en högt upptornad säng och en väldig vad utbredd framför soffan på golvet fulländade inredningen.

En storvuxen kvinna stod vid spisen och sökte få bukt med de flämtande lågorna. Något groft och rått låg i uttrycket af hennes ansikte, som hade markerade, svartmuskiga drag. Ögonbrynen voro tjocka och sammangrodda, underkäken stod något fram. Det kolsvarta håret låg ned i pannan, som var låg med ett jämt, vackert hårfäste. Det fans någonting mer, som var vackert hos henne, och det var tänderna. Tvänne rader af bländande, blåhvita perlor. För öfrigt var det en fullkomlig typ af en till kvinna förklädd karl.

Man och son höllo på att laga vaden, än sittande på golvet, än liggande framstupa — än med ena benet uppe på sofflocket. Sonen liknade modern, men hade ett fult, stripigt skägg och ett irrande, skygt uttryck i de små svarta ögonen. Fadern var en vacker karl, något satt med väderbitna, kraftiga drag, ljust, grått hår och ett uttryck af sorglöshet, som var parad med en viss godlynt fiffighet.

— No då? sade kvinnan och vände sig om. — På ti'a I kommer åsta' no — silla lär'nte löba frå er i så'nt Härrans vä'r.

— Vär'nte så viss på de', mor, sade gamle Hans högröstadt och slog upp benet längre på locket för att kunna fästa vaden på knäet. — Ho kommer väll ackurat draannes etter den persen.

— Stort tjäna'r'n inte på'a, när'ha väll kommer — må väll houa fjolåret, då laken rann ur tunnkräka, så en bare hade fö'löst ve't.

— Dålia grejer — mor — i år ska en veda ta tunner frå' Olssen i Strömsta'.

— Tvi i alle fall för så ussel handtering. Om de' va' ruter i dej Hans, så — men sag samme. Lage I kommer åsta' no.

En stormil for ned genom skorstenen. Flammorna böjde sig framåt och visade tecken till att tyna af.

Bengta satte svärjande händerna i sidan och blåste på af alla krafter. Den stora magra gestalten aftecknade sig underligt i den dunkla belysningen.

— Se så far, sade Lars Fredrik — Svarten, som folk kallade honom för hans små svarta ögon och kanske af andra outhärliga orsaker — reste sig, gäspade och sträckte på sig. — Bäst vi ge oss å' inna' snoken luktar opp'na derborte. Ren vestli' — de bler styft arbete te natte.

— Jo jo men sa'n, menade Hans, tog ett tag med händerna i golfvet och reste sig motvilligt.

Han lade bort sina storbågiga glasögon, glänte

på dörren och såg ut i mörkret. Vinden grep i hans hårtester och dref dem åt alla håll.

— Ä du förstöra', kär? skrek Bengta, — stäng döre me' de', äne me ens.

— Stygt, sade gamle Hans betänksamt, männ tru en ska ge sej ud te skuta' i söddent hundvä'r — en ser jo ente en tåm för sej —

Han sneglade bort till elden.

Bengta vände sig om med händerna i sidan.

— De' ved jä' då vesst, att du ä inte, som du va' född ve' sjön. — Värre har'n vardt ude för å de' för minre pris.

— Hm — ja du ä no lige go' som en kär du mor.

Hans stod och ref i håret, som var tjockt och stod åt alla sidor.

Som han var färdig med det och stultade äfter sjöstöflarna bort i hörnet, vågade han dock tillägga, under det han synade, om smörjningen var ordentligt gjord:

— Men se — de' ä nu väll med den här vrakinga — en kunne törhänna være te gagn här hemma på den häringa sia södden natt — de ä ente fritt jä' vänter höre skött hecka stunn som hälst.

— Bare se du få skött dine egne grejer far.

— Hva' som e här hemma, tar jä' på mej — jä e jaggu kvinfolk t'et.

Det var ingenting att säga emot den saken. Lars Fredrik var redan färdig och skrattade, medan han drog ned sydvästen öfver öronen och stampade foten fast i stöflorna.

— Jo i natt ska en vede skaffe sej timmer te en stuga akkurat lige grann som lytnantens.

Bengta gick efter bränvinsflaskan.

— Häll i er en tår no — gröden får I inte stort å.

Båda togo en väldig klunk. Bengta gömde flaskan, så det lönade sig ej bedja om något mer på vägen.

— Ajös då mor.

— Farväll me' er — I tar väl ente bägge ökserne me' er?

-- Den anra står ve' bo'döra.

— Väll — ajös.

Vinden tog i dörren och slog hånne tillbaka med en duktig smäll. — Det blåste in kallt i stugan.

Skyarna jagade hvarandra, brusto just sönder, så att det vardt ljust öfver sjöboden och de fräsande vågorna.

Bengta svor och smälde igen dörren. De tunga karlstöflarna klapprade mot hällen, ljudet blandade sig med hvinandet och bortdog småningom.

När gröten blef färdig, hælde hon mjölk i ett stenfat, tog en slef gröt och åt, stående vid spisel. Glöden blef svagare och svagare.

En hastig knackning — straks därpå en till.

— Hvem fan — mumlade Bengta och spratt till.

— Stig på!

— Ack öppna — var så god — blåsten ligger så på, ropade någon med fin röst, som lät gäll och skrikig i dånet från sjön.

Bengta satte talriken från sig.

Det var skumt i stugan, och det svaga skenet från spiseln lyste på hennes grofva ansikte, som fått ett misslynt, nästan argt uttryck.

När klinkan lyftes af, blåste ett långt fruntimmer in i svart hufva med en stor pläd kastad öfver sig och uppdragen till öronen.

— God afton Bengta. — Härre Gud, ett sådant väder.

Hon ruskade på sig och drog ned pläden.

— Go' afta Frua. — Hö kommer de sej, atte Frua ä ude solle's da?

Bengta tände talgljuset vid spiselglöden.

Den främmande satte sig ned på första stol. Ansiktet var rödblått af blåsten och ögonen fuktiga.

— Jo, kära Bengta — hör, karlarne hannes ä väl hemma? Inte? Härre Gud så ledsamt. Jo, Bengta ska' veta, vi vänta sonen hvar dag nu, och jag fick en sådan oro i mig, att jag tyckte, jag måste ned till sjön. Men det var ett förskräckligt väder, så illa låter det inte på andra sidan ändå. — Du store värld, han *mätte* väl inte gett sig af från Stavanger bara.

Hon steg upp och gick ett slag fram på golvet, drog af vanten och for med den stora handen under lufvan.

— Ja de' ä stygt när en har sine på sjön iblann, sade Bengta, som torkade öfver några stolar och lade ihop vaden. — Lytnanten ä väll hemme på kanterne?

sporde hon i förbigående och sneglade litet bort på fruntimret, som stält sig framför spiseln i tankar.

— Ja, Carl kom just hem från en förrättning inåt Grebbestad i middags. — Det är förfärligt med de här många smygvrakning —

Hon hejdade sig tvärt, hostade litet och vände sig mot Bengta genast. — Hör kära Bengta — det var sant — jag kom ju in för att fråga, om inte någon af karlarne händes kunde följa mig en bit upp — öfver Hällebacken bara — jag törs inte dröja längre. Det var fasligt ledsamt, att de inte ä hemma. —

— Sillen börjad redan i sådan storm? tillade hon i lätt ton utan någon egentlig fråga.

Det blef tyst för en minut. Bengta stod och drog på sig en stoppad tröja, knöt en halsduk om hufvudet och slog vatten öfver kolen.

— Ja de' *va* domt — sa' jä dom ente de? men di skulle no prompt ut på nolöstre si'a och höre, om Johan Bröll va' klar — så tänkte di slå sej ihop om laget. — Jä kan så godt följa frua, jä!

— Tack Bengta — det var alt snällt af händes. Jaktlöjtnantens fru svepte väl om sig pläden. Det var ett grant ansikte med ett par stolta, bruna ögon, väderbiten hy och fasta drag. Bengta mötte händes blick, som hon släckte ljuset och tände en stor, tät lykta.

— En får då fresta ha lys, men de' ä väll vant, om de' går, sade hon och såg ned.

Ute var nedmörkt. Det vita skummet, som fastnat i tången, lyste till hvar gång vågorna slogo till-

baka från stranden. Ibland tog ett svall fart ända fram till tröskelhällen och sköljde den glatt som en spegel. Det silade ned en smal vattenström från en remna i fjällväggen och gjorde mossan invid hal och stygg.

— Hu, sade frun, — man kan knapt gå.

— Håll sej fast i mej, skrek Bengta och gömde lyktan halft under koftan, för att det flämtande ljuset icke skulle slockna.

Blåsten snodde omkring dem, slog dem än midt i ansiktet och knuffade dem än framåt ett stycke. De stretade uppför backen och följde fjällväggen åt, när de nådde heden.

— Så, tack, ropade frun — nu är det raka vägen. — Tack Bengta. — Godnatt med dig!

— Gonatt — skrek Bengta — e ho ente bängen mer no?

Antingen det hördes äller inte, nickade frun blott kort och var snart ur syn.

— Houfäloge stökke mumlade Bengta och vände sig om, tog tag om lyktan och drog ned hucket öfver ögonen, ty nu var det rätt i stick.

Hon *tänkte*, när hon klef ned för fjället: Icke var det goda tankar just, ty ansiktet blef stygt. — Tru han kan ta' sej ud te' dom i sän't vär? — förbannade snoken, vånne jä —

Hon slog handen i bärgklinten, så det gjorde ondt. Men så log hon bredt äfteråt. Hon tänkte på, hvad hon så ofta tänkt, att *om* hon någonsin kunde *så* —

— Men se storbåden ska bli vår ligeväl — ja Gu' ska'n de, om jä så ska ta pängar frå' sjöböten.

Hon skrek högt i stormen. Hon var van att tala ut högt här på denna ensliga kust, där bara himlen, sjön och fjället lyddes på sitt evigt stumma sätt. Och dem var hon ej rädd för, liksom hon ej var rädd för någonting alls egentligen.

Ett doft ljud hördes plötsligt. Bengta stannade och lyssnade med vandt öra. Än en gång. Jo — det var ett skott — ännu ett och ett.

Instinktmässigt vände hon om hufvudet, liksom hon väntat, att jaktlöjtnantens fru skulle höra det också och vända åter.

Men det var knapt att urskilja mällan stormens vilda sjungande.

Bengta halvesprang ned för backen. Lyktan slocknade, men hon trefvade och halkade — reste sig igen och var så nere på stranden.

Hon sprang ut på de långsmala brobräderna och försökte hålla sig fast genom att sno kjolarna tätt om sig. Vågorna sköljde öfver fötterna. Det knarrade och knakade i pålarna, och sjöboddörren, som sprungit upp, slängde fram och tillbaka, medan långlinan filade och regelmässigt dängde mot den rangliga bryggan, hvar gång vågsvallet vek tillbaka.

Hafvet låg som ett enda fradgande skum vid bränningarna. Annars var det grågrönt. Molnmassorna lågo tungt öfver. Endast på ett ställe lyste det blekgult — just öfver bränningarna. Fyren urskildes matt, medan vinden ursinnigt klagande tjöt och svepte om hvarje föremål hon kunde få tag uti.

Bengta höll jämvigten och satte händerna för sig som skyggglappar för att se. Det skarpa kustboögat varsnade snabt en svart, rörlig punkt några famnar från land. Han krängde och for upp och ned, hit och dit — han kom närmare, — och åter ljudet det dofva ljudet, genomskärande stormvinandet.

Punkten blef nu tydligt ett fartyg, som stod midt i bränningarna — utan styrsel och riktning likt ett flarn.

Det kom en underlig känsla öfver Bengta. Det här var just hennes väder. Hon tyckte om det och var aldrig vid riktigt godt humör, när hafvet låg lugnt, och solen sken. Det kom något af stormens hejdlösa framfart i hennes sinne. En kitlande känsla, som om blodet blifvit till eld och rusat till på en gång.

— Fan annamma, sade hon och ryste till.

En våg sköljde öfver fötterna, och straks därpå sprang hon tillbaka på stranden, hukade sig ned med kjolarna mellan knäna, satte båda händerna hopknutna för munnen och utstötte ett groft, genomträngande tjut, som skar genom blåsten som en mistlur.

Hon gjorde om det två gånger och bytte därpå ställning, flyttade händerna till öronen och lyssnade.

Där kom ett tydligt svar — ett långt, ihållande sjömansrop. Med några väldiga vågstötar hade briggen kommit närmare, så nära till slut, att Bengta urskilde ord.

Det var tydligen redlöst. Hon kunde urskilja en skock människor i fören — ingen man vid rodret.

Bengta slog ihop händerna ett ögonblick.

— Nå Gu' tror jä ente de' ä lytnantens pöjkel

Hon stod och slukade fartygets rörelser ett par sekunder med ögonen. Hon såg dem nu tydligt samlade vid relingen — en oredig massa. Hon förstod, att de nu lemnat last, fartyg, alt åt sitt öde, att rodret gick vind för våg, och hon visste, hvad de väntade af hånne, ty det syntes, att de fått sikte på en mänsklig varelse.

— Tag tross! — tag tross!

Bengta tyckte sig förstå det.

Hon sprang till bropålen, tog yksan vid boddörren, slog ned pålen stadigare, satte ånyo händerna för munnen och skrek med sin grofva, fulla röst:

— Steck ud tross — steck ud tross!

Det hördes ögonblickligen.

Några sekunder förgingo.

Så ljud ett samstämmigt tjut, något kom vinande i luften och slog plötsligt ned en bit från Bengta på stranden.

Det var en tross af en arms tjocklek. Bengta kunde icke låta bli att beundra honom, under det hon med sina härdade näfvar slungade honom om pålen. Hon hade aldrig sett en sådan grann tross. Hon kom snabt ihåg i ett nu, hur kapten Bogren, som förliste här förra hösten, skrattat, när han dagen därpå gått ned till stranden och sett linan, som de, man för man, halat sig i land på från »Styrbjörn» kvällen förut. — Det ä' värddt halfva din stuga det här Bengta, hade han sagt. Och hon såg med en snabb blick, att detta var en half gång till

så tjockt. Hon hade det för sig, som om någon stått en aln ifrån och skrikit ut det högt. Men det gick icke åt en sekund att tänka det.

— Steck ud tross, steck ud tross! mer tro-o-oss!
En kvart förgick.

Svetten lackade af Bengta. Ny tross kastades ut hvar tredje minut. Bengta fångade upp honom, lindade honom om ena pålen först; sedan när han blef full, om den, som satt midt emot.

Tusen tankar foro genom henne. Det var, som blodet sjöd i den starka spänningen. Hon tänkte på fru Malms bruna stolta ögon, utan att hon alls ville tänka på dem. De kunde bara inte släppa henne. Så såg hon på fartyget och på de många människorna, som sprungo där på däck och hifvade och surrade af. Det hade varit ljusst nu en lång stund. Och när hon såg på dem, så foro alla tankar bort som fjun i storm. Men så med ens flögo de till Hans och Fredrik där borta, som höllo på att smygvraka äfter fartyget, som dref in i går. — Nu steg löjtnanten i båten och rodde tyst om udden där med sin blindlykta. — Hej, ni murflar, säger han plötsligt och tar Fredrik i armen bakifrån, medan kustvaktar Jonsson grinar skadegladdt, som han gjorde i fjol, när fotogénfaten döko upp från hafsbotten, där de gömt dem så troget. — Svarten lyser i natten tror jag, säger han och bara grinar.

— Besitta, skrek Bengta ursinnig, då det blef lefvande för henne alt detta och snodde med ett hårdt tag om pålen.

Det kunde varit nog med tross nu. Rästen hade

kunnat surras fast på fartyget och halningen börja. Bengta såg, att de började bli otåliga där borta.

Men hon kunde icke släppa sin tross. Han smekte hennes ögon, hon tog och strök utäfter honom.

Bara en gång till.

— Steck ud tross — steck ud tross!

Det ljud ett vinande, starkare än förr. Man kunde nästan urskilja det. Tågändan slog Bengta midt i ansiktet, så att hon skrek till af smärta. En lång, ringlande massa låg där.

Hon var nu genomblöt. Kjolen slankade och slafsade om henne, händerna kändes styfva, när hon nu surrade om pålen. Det fick knapt rum mer.

Hon såg, att man började därborta. Hon tyckte nästan, hon kunde se, hur förste man sakta halade sig ut på linan, som hastigt blifvit spänd och styf.

Då for det plötsligt i henne något. Hon skulle ej kunnat säga, hvad det var. Men hon såg två stolta, bruna ögon brinna för sig. Hon skrek till, hon tog yksan, hon högg — det gjorde stort ingenting — hon högg till igen alt ifrigare. Och nu gick det löst. Hon högg, hon slet, det vacklade, än ett väldigt hugg, så ett — och linan var kapad. Hon for vinande ut i vattnet. Ett mångstämmigt genomträngande skri ljud i natten, och briggen slungades ut, långt ut i bränningarna, vickade fram och åter, sjönk, syntes än en gång, dök ned med vraket — kom ej mer upp. Och intet hördes mer än stormens klagande tjut, dånet i bränningarna, båtkättingen som slog mot bryggan. Intet kunde urskiljas mer än de svartgröna topparna på den vida, böljande ytan, det

vita skummet i bränningarna och två sakta vaggande master därofvän.

Bengta hade blifvit stel. Det sjudande blodet hade plötsligt blifvit kallt.

Hon hade ingen särskild redig tanke, då hon nu fort och skickligt gjorde loss trossen. Hon kände med fingret på honom, så tjock och präktig han ändå var!

Hon märkte, att hon frös, fäste bättre igen koftan med en stor gul nål och knöt på hucket, som fallit af hufvudet och nu hängde på böddörren, dit det blåst och fastnat på en spik.

Därpå lade hon in yksan i sjöboden, läste igen dörren, lade haspen på och slog fast honom bättre med en sten.

Trossen bultade hon ihop så godt sig göra lät och började släpa honom med sig. Det var ett tungt göra. Men Bengta hade krafter som den starkaste karl, och så småningom fick hon honom med sig öfver stranden uppför den steniga backen, ett stycke uppåt fjället, där en klevva skar djupt in. Här lyfte hon undan några lösa stenar och praktiserade in honom i en inre skrefva, som doldes af dessa.

Det pep och ven så underligt däruppe. På fjällhällarna hade bildats flere små vattenpussar, hvaröfver det for som skydrag oupphörligt, då stormen lade till. I en af dem låg en gammal ruff, röd utanpå och himmelsblå invändigt, hvilket man kunde se, då ljuset föll på.

Bengta såg på ruffen en stund tanklöst. Om hon tänkte något, så var det på, hur ruffen hade kommit hit upp på fjället. Sedan gick hon ned för bärget långsamt.

Fram emot fyratiden kommo karlarne hem från sitt nattliga arbete.

Bengta hade eld i spiseln och brände kaffe, så att köket stod som i en dimma.

Karlarne voro dyvåta och vid dåligt lynne. Hans hade blifvit hes och harskade sig oupphörligt, medan Fredrik småsvor och drog af sig de sura stöflorna, som han slängde bort i vedkroken.

Det var just ingen, som sade något.

— Feck i väre i fre? frågade Bengta, sedan hon tagit upp bönorna ur stekpannan, där hon bränt dem kolsvarta, och gick äfter kaffekvarnen.

— Kan ente sie an't, sade Fredrik kort.

— Vi feck en hel hop — vi ha släba dom under Dörrebärget där borte, hviskade Hans fram hest.

Bengta såg just icke vidare glad ut.

— Där legger nogge unner klöfva däröppe, sade hon äfter en stund och tömde det malda kaffet i en kopp. — De' ä nogge te rart, kan I tru.

— Här hemme? sporde båda förvånade, och Fredrik blinkade fort med de små svarta ögonen och reste sig upp från sofflocket, der han kastat sig rak lång.

Hans blickade hastigt bort på Bengta och hostade och spottade förtvifladt.

— Vill du gå tur vejen — så — väck me dej,

skrek Bengta plötsligt argt och körde ut katten genom dörren, då han tyst smugit sig ned ur spiseln och sköt rygg, medan han strök sig mot hannes kjol.

Kaffekvarnen malde fort. Hans snöt sig, så det brakade äfter.

— Har här värdt nogge hemme på kanterne? sporde Fredrik och såg på modern.

— Skulle tru de'! De' va' ett Härrans vä'r inatt — en kunne då ente stort hjälpe stackarn.

— Hjälpe na'?! Kom ho' lige in? Va' de' Malmen?

— Ved jä' de' jä'?! Ho' kom så langt, så ho' kasta' trössen alt.

— No då?

— Men så sprang han — just i siste vänna'.

— *Sprang* han!? ä' du gal'n mor? — hö' si'er du fö nogge? *sprang* Malmens tröss?

— Har jä sagt de' va' Malmen jä! Jä ved ingenting jä, men jä hiva trössen, te' blo'n rann tor fingrarna, å så sprang'en å te' slut. De' kunne väl ente *jä* hjälpe!

— Å bevare oss innelig väl, — de' va' e faseli' ulökke, sade gamle Hans högtidligt, sedan det varit tyst en stund och ref om i det grå håret, medan Fredrik gick af och an i strumplästen och såg på Bengta då och då.

— Ble' ho borte?

Fredrik sänkte rösten och gick tätt intill Bengta.

— Vesst *ble'* ho' — no ä du dom, Fredrik — de' kunne enga själ göre nogge ve' de'.

— I får tie still och passe på'a näste natt.

— Fy för attan, sade Hans modigt och spot-
tade.

Nu blef Bengta sig själf igen, sedan det värsta
väl var öfver.

— Din gamle tomsing! som en ente skulle nötta
å ta' styfrarna där en kan. I ä lige så när tell I
som snoken. — De ä vår strann, ä de — de ä engen,
som ha me de' å göra, ska' jä' si'e dej.

— Stygt va de', de' si'er *jeg*, sade Hans plöts-
ligt och slog handen hårdt i bordet, hvarpå han
lade armbågarna i fönstret och försökte genomtränga
dunklet.

Fredrik stod och drog tankfullt i det tunna
skägget.

— Trössen ä väl grann? sade han kort.

— Lid på de, sade Bengta och satte på kaffe-
pannan.

— Jä har alri sett sän'en, jä'.

— Hm — undras om de' ligeväl ente va' Mal-
men — hem kunne tru, hanses tröss kunne springe å.

Det blef tyst i stugan.

Bengta satte fram koppar. Häntes blick mötte
sonens. Den borrhade sig in i häntes. Hon ville
vrida och vända bort den, men det var, som om
hon tvangs att hålla den stilla.

Dånet hade tagit af därute. Vågorna började
lägga sig. Skyarna delade sig, och blekt och svagt
lyste en del af månskifvan fram. Båten hade drifvit
för nära stranden och fått en stygg törn. Fyren
flämtade ej längre. Vinden började gå öfver i nordlig.

— Nu drifver'n ud te hafs, sade Hans med

ens och det lät nästan förnöjdt. — Han går öfver te nolväst.

— Så gödt va' de', sade Fredrik och strök sig öfver knäna. — Nu har'n te bå' stuga å storbåd — de' ska ente fallera mygge de'. — Hit me' kaffe-tåra, mor.

Bengta öppnade stugudörren och tittade ut. Hon kunde se långt ut till hafs nu. Hon stirrade skygt ut mot bränningarna, som ännu glänste vita af tunt skum. Men några master fans det ej längre. En kall vind strök förbi. Natten bröt sig mot morgonen.

Hon ryste till och slog hårdt igen dörren.

— Ja, de' e' nolavinn snart -- skynn dår te köjs no.

Men äfter den natten var det hon tog till att slå Hans, och de, som seglade förbi, kunde ibland höra, hur de skreko mot hvarandra. Och folk pratade om Bengta, tills det lopp som en sakta ström från ö till ö, från stuga till stuga, fjorden inåt ända till köpingen. Men det är ingen, som vet bestämdt besked mer än himlen, stormen och de evigt gående böljorna.

I Lodde.

Prosten Bremberg och handlanden Norman trädde ut på skolhusets trappa just som aftonklockorna ringde nere från staden. Det hördes tydligt genom den höga höstluften. Sydvestan kom från hafvet öfver vida ljunghedar och låga bärgsträckor och förde med sig ljuden i så oförminskad styrka, att de svälde ut öfver hela Lodde soken.

Prosten torkade sig långsamt i pannan, i hårfästet, tog af glasögonen och knäpte upp en knapp i den långa rocken, som gick upp under prästkragen.

Hans runda, feta ansikte, där röda fläckar slagit upp här och där, bar spår af, att kommunalstämman i dag varit besvärlig. Hon hade också dragit oförsvarligt långt ut på tiden.

Handlanden Norman hade gått och sagt till om förspänningen, och prostens såg mekaniskt äfter honom med något tomt och uttryckslöst i den runda blicken. Han var värkligen bra trött, och det var

välgörande att inte behöfva tänka utan bara hänga med ögonen vid den bleka äftermiddagsluften. Blåsten ven om klockargården därborta, och de två stormböjda almarna vid gärdesgården vaggade sakta med sina aflöfvade grenar. Det fans ingen människa inom synhåll, suckade gjorde det långt och entonigt i ljungen på heden nedanför, och himmelen hade en så urblekt färgton, att prästen ett ögonblick nästan söfdes, medan han väntade.

— Nu ska' knastern smaka, sade härr Norman på sitt kärfva sätt, när han kom igen, — di här härrarna ä' inte goda att tas med. — Det ä' den där skraddaren, som sätter upp dem — han ä' min själ högfärdsgalen, han.

Handlanden Normans långa magra gestalt räckte ett godt stycke öfver prosten, när de nu långsamt gingo ned för klockarliden, och han strök ofta med handen jämnande nedåt sitt svarta skägg, medan de klara ögonen blickade genom ett par blå glasögon åt sidan ned på prästen.

Denne smålog.

— Ja bror har värkligen icke så orätt — det ska' bli skönt att få sin lilla smörgås. — Det blef litet långt det här.

Och så rullade den vackra köpenhamnsdroskan vägen framåt till Löfhede, där härr Norman i dag såg de båda prästerna i Lodde jämte några få andra på middag.

Icke för att härr Norman var särdeles svag för präster. Han hade en ful ovana att svärja vid hvart annat ord och att berätta fula ungtkarlshistorier, hvil-

ket han rakt icke kunde lägga band på, och det passade ju icke ihop med präster. Visserligen brukade hvarken prästen äller kappelanen säga någonting utan blott småle helt svagt, men det uppstod bland de andra vanligen en stel tystnad, som värkade otrefligt — och därför som sagdt var det genant att umgås med svartrockarne. Men han var en korrekt man i detta som i så många andra fall. Hvarje söndag förekom han i främsta bänken i kyrkan, till hvilken han själf bestått den vackra predikstolen. Han tålde aldrig att höra talas om frikyrkliga tendenser och inbjöd regelbundet prosten till middag helgdagarna, hvilket lika regelbundet med största artighet afslogs. Prosten hade klen mage, och middagarna på Löfhede voro kända. Dessutom gick han ogärna bort söndagarna — vissa partier sågo snedt därpå — det var värkligen svårt ändå att göra alla till lags inom denna osympatiska skärgårdsförsamling.

På ömse sidor af vägen sträckte sig ödsliga ljunghedar och låga, fula klippsträckor. Knapt ett träd fans. Sydvästan brukade göra sin razzia vår och höst, och äfter den betan var det slut på hvarje gryende förhoppning. Endast tre urgamla pilar sträckte sig öfver landsvägen på ett ställe. De voro djupt krökta, alla åt samma håll.

Prosten kände sig illa till mods, när han såg ut öfver ödsligheten; i dag föreföll det honom pinsammare än någonsin. Han kunde icke med kustlandet, icke i något afseende. Hvad fick han icke svälja dagligen af råheter! Hela befolkningens karak-

tär var honom motbjudande. Tvärhet, ordkarghet, hänsynslöshet mötte honom öfveralt, både hos ståndspersoner och almoge. Ståndspersoner — ja, kunde man ens —

Han vände sig härvid litet häpen om mot härr Norman, rädd för att i tankarna rent af ha talat högt. Norman såg dock ut aldeles som vanligt, mycket värdig ja nästan förnäm med sitt långa skägg och sin bleka hy. Men det var den akademiska bildningen som fattades — ja, som fattades öfveralt här i skärgården. Saknaden öfverväldigade prosten ibland — han var så innerligt trött på deras silltunnor och hafreaffärer — han afskydde egentligen krämaranden, men pengar var dock nödvändigt.

Och att sköta den saken förstod härr Norman, det var säkert. Folk och pengar! Han hade ju halfva soknen i sin hand, tack vare sin raskhet och energi och sin präktigt genomförda princip att aldrig bevekastas till återgift mot den, som gjort honom på minsta sätt emot. Och dessutom ägde han försänkningar här och hvar i B-stad.

Prosten sympatiserade visst icke med sin granne, men han hyste aktning, ja värkligen aktning och beundran för hans kraft. Härre Gud! de här köpmanssjälarna, de kunde ändå konsten att samla pengar — pengar! Hur det var i stånd att draga ned en människa i stoftet detta att ständigt veta sig i ekonomiskt betryck — ja det vet vår Härre. Mången gång så — ja man var nödgad säga och göra saker, som man värkligen knapt viste, om man hade gjort, så framt man varit fri och oberoende.

Prosten tvangs att tänka på kommunalstämman i dag, där han nu trött lutade sig tillbaka mot vagnsdynorna med slutna ögon, halföppen mun och slappa drag — fast det var honom obehagligt. Ett förfärligt styfsint folk de här kustboarna. Hur svårt hade det ej varit att få dem att inse, hurusom det var i själfva sedlighetens intresse — till följd af en mängd kombinationer — som bränvinsförsäljningen på Hoby måste tillstädjas.

Prosten hade talat, talat länge och varmt mot dessa goodtemplar fantaster, hvilka han af princip motarbetade, med den outtröttlige handlanden Sörensen i spetsen — (en förskräckligt enfaldig karl egentligen — otillgänglig för all högre logik!)

Han hade talat om det stora sedliga fördärf, som insmyger sig genom lönkrögeriet, denna lasternas amma, som frodas, när folk icke på laglig väg kommer åt att tillfredsställa detta sitt — sitt — ja Gudi klagadt — detta sitt nästan outrotliga behof.

Och då Sörensen härpå svarat med siffror och bevisat — Gud allena vet naturligtvis, om det verkliga var så äkta, som det lät — att lönkrögeriet tvärtom, tillfölje af den på så nära håll åtkomliga varan, florerat dubbelt, då utskänkningen var tillåten på Hoby — ja då hade prosten värtaligt, det kände han själf, framhållit, att i en del af Amerika t. eks. hvarest nykterhetsifranne inom några församlingar lyckats borttaga krogar, hade faktiskt — mina härrar — faktiskt brottens isynnerhet menedernas antal stigit så oerhördt genom en mängd kombinationer, att

man värkligen måste skynda sig återfå rätt till laga spirituosauskänkning för att återställa lugnet.

Men icke ens detta hade hjälpt. — Flere bland småbönderna hade hårdnackadt vidhållit sitt yrkande: inga krogar — vi ha haft nog af elände — låt oss åtminstone försöka det andra — vi ha haft nog af fylleri och alt, hvad därmed hänger samman.

Prosten svettades ännu då han tänkte på den obehagliga stunden. Men hjälpen var nära. Pastor Eriksson, kappelan i annekset, och till hvilken goodtemplarna vädjat i sin nöd äfter att hafva sökt honom flere gånger under de senaste dagarna, hade haft brådskande saker, som tvungo honom att aflägsna sig från stämman, just då bränvinsfrågan kom före — och stälde därvid sina röster till härr kollegans oinskränkta förfogande. Och så handlanden Norman — med några kraftord slöt han sig till härrarne. Det vore af flere orsaker för kommunen fördelaktigt, att det blef som det varit de sista två åren; han, Norman, trodde nu värkligen inte det blef ett strå bättre, om man sprang på kaffefäster och ödde tiden med högfärdshistorier och ville vara förmer än vanligt folk, som kunde tåla ett ärligt glas i skalmejan. — Han röstade för saken.

Och härr Norman utgjorde helt enkelt nära hälften af de röstberättigade, han! Så nu var man Gud ske lof klar.

Ett litet — helt litet men obehagligt störande minne lekte i prostens själ, då de nu rullade fram genom den aflöfvade nakna allén, som bar upp till Löfhede. Det var dels vissa små tjänster — helt

obetydliga för rästen! som bevisats honom af Persson på Hoby, han, som skulle få utskänkningsrätten, och dels det där lilla småleendet, som lekte kring härr Perssons mun, då han i morse artigt tryckte prästens hand vid stämmans början. Det var någonting så otrefligt, som lade sig öfver prostens hela tankegång, att det nästan stockade sig i hans hals.

Men när han kom in i den komfortabla matsalen på Löfhede, där glada, vänliga röster helsade honom välkommen, där ett läckert matos slog honom till mötes, där ljus utstrålade från den dyrbara taklampan öfver bordet och spred en jämn värme och någonting lugnande, lifsglädligt öfver det hela — då försvann så småningom det där obehagliga intrycket. Det lade sig något mjukt, utslätande, välgörande kring hjärtat. Känsloerna blefvo så vissa, goda, nästan rörda. Nej då — det visste han då med sig, att sin ärliga öfvertygelse hade han uttalat. Ja, ju mer han tänkte derpå, ju mer greps han af sanningen i det han förfäktat. Han kände sig riktigt stärkt och nästan önskade, att han fått yttra ännu några kärnord mot de där egensinniga fanatikerna, som ansågo sig — ack de arme dårarne! — kunna nå fram till något godt utan Guds och den kristna församlingens hjälp och understödjan.

Norman var ogift, och hans syster, ett litet nervöst fruntimmer, som svärmade för konungen och hade hans porträtt i flere upplagor hängande i sitt rum, och som dyrkade prosten Bremberg och djupt hatade okvinlighet — utöfvade värdinneskapet.

Nu placerade man sig kring bordet. Pastor

Eriksson hade redan kommit, och fru Törner, den unga nykomna enkan, som fått plats på herr Normans kvarnkontor ner i B-stad, ombads att sitta mellan de båda prästerna. Man kände redan till hennes emanciperade smak och lust att tala om saker, som intet annat fruntimmer gärna kunde finna nöje uti.

Fröken Norman satt mycket stel och småleende och rodnade starkt, hvar gång prosten mildt blickade på henne.

Man bar i allmänhet för mycket respekt för huset för att påsätta sig annat än sin alra högtidligaste min och stelaste sätt vid dess middagssamkväm. Sällskapstonen i skärgården är dessutom alltid tung — karg som dess natur.

Prosten, som var från helt annan, ljusare trakt och vanligen brukade känna denna ton som en tryckande börda, var dock i dag förunderligt lyftad och glad. Han till och med skämtade med fru Törner, som annars af ren instinkt varit honom misskaglig från första stund. Det var något så trotsigt — så oppositionelt hos denna unga kvinna. Något så oböjdt och oböjligt — som förstode hon alls icke, att kvinnans styrka just ligger i hennes ödmjukhet och ringa lit till sig själf.

Och den runda ljusbågen strålade öfver mätta, belåtna anleten. Genom de öppna dubbeldörrarna skönjdes den vackra filen i halfskymning. Dörrarna ut till terrassen runkade då och då sakta vid stormilarna. Nymånen framlyste redan svagt ur några mörka skyar, och blåsten tjöt om knutarna, pep in

genom springorna och föste ihop högar af gulnade klibbiga löf på terrassens räcke.

— Skål bror Bremberg — skål pastor — vi rådde ändå till sist — hehehe — skål fru Törner — frun borde ha varit med i dag — det hade bestämdt varit i fruns smak — ett glas portvin till prost — det ä' godt ska jag säga dig, — du ä' väl ingen goodtemplare, du, hva? He he he!

Norman var alltid vid briljant lynne, när det lidit en stund fram på middagen.

— Var utskänkningsrågan före i Lodde i dag? frågade fru Törner och såg hastigt upp.

— Joo, sade pastor Eriksson och smålog.

Han hade ett eget sätt att se åt sidan och småle, utan att hufvudet rördes det minsta. Hans raka, dödbлека profil med den lilla korta näsan och det tunna ljusa håret stack hjärt af mot prästrooken. Hans rörelser voro ytterst långsamma och stela, och öfver det breda, något platta ansiktet sväfvade ofta ett leende, som uttryckte den fullkomligaste öfvertygelse om riktigheten af de ord, hans mun uttalade.

— Nåå, — sade fru Törner spändt.

Prästerna sågo på hvarandra och logo. Man var så mätt och belåten. Härr Norman drog i sitt skägg och såg ut, som funne han världen mycket lustig. Till och med fröken smålog för att prosten gjorde det och höjde sitt glas.

— Får jag lof, snälla Elin! —

— Tackar. — Nå hur gick det, prosten? Jag visste inte af, att det skulle afgöras i dag.

— Det gick bra fru Törner lilla.

Härr prosten talade i en något docerande ton men log altjämt med hela sitt skägglösa, glattrakade ansikte och såg ut framför sig, som om han talat till ett barn men därvid velat med sin min för de andra uttrycka rätta meningen.

— Bra! — det gick om intet då? — blef ingenting af med krogen på Hoby? —

Prosten såg åter menande ut åt sällskapet. Derpå kväfde han ett litet löje och sade vänligt med samma långsamma ton:

— Stämman beslöt, att härr Persson må få hafva bränvinsförsäljning på Hoby, på det lönkrögeri må undvikas, hvilket förvisso är ett klokt beslut, tror jag vi alla instämma uti. —

— Klokt — O — inte kan väl *prosten* mena det åtminstone —

— Hvarför inte min nådiga? —

Prosten satt orubbligt vänlig och lyssnade som man gör på ett barn, under det de kalla vackra ögonen blickade leende fram genom glasögonen.

— O, det är ju att främja supandet, prosten, det är ju — åh — ni menar väl inte detta — någon af er — ha ni värkligen varit med om att tillsätta, riktigt tillsätta krogar?! —

Fru Törner knäpte ofrivilligt ihop sina händer och sköt stolen häftigt en hårsman bakut.

Prostens ansikte växlade hastigt uttryck. Leendet dog bort. Det här var nästan litet för starkt.

— Fru Törner lilla, ursäkta min uppriktighet, men den här saken tror jag värkligen icke ligger

inom fruntimmernas erfarenhetsområde — och således —

— Nej nej prosten Bremberg — tala inte så — nog förstår hvem som hälst, att det är alldeles förfärligt med detta supande, jag kan ju se det därnere i B-stad bara — det är ju det största elände och —

— Visserligen, visserligen kära fru Törner — det är *en* sak, men en annan sak är att vidtaga olämpliga åtgärder. Det är ett känt erfarenhetsrön — att tillfölje af flere kombinerade omständigheter — om icke utskänkning lagligen tillstoddes så uppstår lönkrögeriet, som är öfverträdelse mot lag och bär förbannelse —

— Ja, men jag kan inte förstå detta, prosten, det måste ligga något — något galet inunder detta. Ty det är ju rent af att säga till folket: se där, gå och sup, du har lof. — Om de nu inte ha lof, så ha de åtminstone svårare att komma åt det och värre kan det dock inte bli i så fall, och så har man inte att förebrå sig, att man rent utaf tillåtit dem att —

— Ja ja, fru Törner, det där är nu fruntimmernas uppfattning, men vi män måste ha en något annan logik, annars är jag rädd det blefve en underlig styrelse i världen.

Prosten småskrattade, pastor Eriksson småskrattade, herr Norman riktigt skrattade, fröken rodnade och satt och svarfvade så länge invärtes på något, hon tänkte säga, att det blef försent, och alla gästerna småskrattade halfhögt.

Norman sade bredt:

— Jo jo men bror — det blefve en underlig styrelse det — och så lyfte han glaset mot prosten och nickade litet framfusigt, och prosten drack mycket litet och tog itu med sin köttpastej med en min, som tydligen sade, att han visserligen lekt en stund, men nu kunde det vara slut med att fruntimmer lade sig i saker, som de värkligen rakt icke begrepo.

Skeppsredare Nilsen sade för att något skulle sägas, då det nu som vanligt ej kunde ifrågakomma någon egentlig konversation där i huset:

— Ja, goodtemplarne ha inte stor framgång hvarken här eller nere i B-stad —

— O nej — jag förstår inte — manne det inte kan bero på, att så få af dem, som ha inflytande, ställa sig i spetsen, äller åtminstone ge sitt stöd —

Fru Törner var blossande röd men såg oförfäradt på sin granne.

Först blef det dödstyst. Härr Norman såg alvarsam ut och hostade hårdt ett par gånger.

Det var icke första gången han blifvit missnöjd. Redan ett par gånger förut hade han måst knäppa åt — ja en gång hade han sagt rent ut på sitt rättframma sätt, att fanken i mej får inte frun lägga bort att tala så där öppet om saker, som inte angå frun — annars bli vi inte vänner nere på kontoret i längden.

Nånå, kanske hade han förgått sig den gången, men hans sätt var nu så där, folk fick ta honom, som han var. Annars tyckte han inte illa om människan, hon var glad, och Norman tyckte om

glada fruntimmer. Det var nära på, att han en tid haft vissa tankar. En treflig och bildad människa — men inte fruntimmer, som slog sig i slang om karläffärer — disputerade, bråkade — inte på vilkor! — Nej, — hon kunde kanske göra lycka — men akta sig skulle hon!

Prosten såg först upp — blickade litet omkring sig, lade ned gaffeln och vände sig mot fru Törner.

— Jag tror rent ut sagt fru Törner, att vi kunna hitta på nyttigare och bättre saker att använda våra krafter på.

— Är fru Törner själf goodtemplare kanske? —

Pastor Eriksson såg åter åt sidan utan att vända på hufvudet och talade långsamt med ett blandadt uttryck af ironi och envishet i stämman, som var honom eget.

— Nej visst inte, jag bekänner öppet, att jag inte har kraft, ännu åtminstone, men jag hoppas få — det har all min sympati, ty det går just rätta vägen detta — det sker inte genom maktspråk utan det går ut från folket själft, och det är så stort tycker jag, att de stackrarna själfva söker sitt väl och att krafla sig upp — jag tycker det är förfärligt — gudlöst riktigt att stå dem emot —

Det var värdt att se allas häpnad. — Fru Törner lekte nervöst med sin näsduk i knäet, hade tårarna i ögonen och var röd men slog icke ned blicken.

Pastor Erikssons hufvud satt styft och orörligt, medan det ironiska leendet fortfor.

— Jag skall säga frun, att det är en hop fan-

taster, som vilja springa på möten och bli härrar och prata om en mängd saker, de icke begripa. Nej sån't härrskap skulle behöfva tukt det är saken det. —

Pastor Eriksson blef en nyans blekare och tog med handen så hårdt om knifskaftet, ehuru hans röst icke höjdes det minsta, att knogarna vitnade. Det låg nästan något ilsket i blicken för ett ögonblick.

— Hur kan pastorn säga så! Kan pastorn missunna de stackrarne därnere, att de vill försöka hämma eländet de stå i till armbågarna — att de vill höja sig —

— Frun ska inte prata det frun inte begriper —

Pastorn förifrade sig och blef grof i sin ondska.

— Det ska frun inte, det är ett högfärdigt pack, är det, som föraktar sin präst och sin kyrka —

— Nej nej det är ju inte sant — pastorn har ju aldrig varit med dem. — På sista sammankomsten talade jag med skräddar Kruse länge, han sade flere gånger: om bara prästerna ville vara med oss, om de bara ville förstå, att vi arbetar dem i händerna och inte tvärtom, men de bryr sig ju inte om oss — och så går folket och tror, att vi öfva ondt — ja de ä' fulla af de värsta inbillningar — och det vore så lätt för prästerna att säga dem sanningen —

— Sanningen — ja det lär alt vara, att det är skadligt, när obildade element på det sättet slå sig i klunga — det är farligt med alla sådana där föreningar, det smyger sig in socialistiska tendenser, al-

strar missnöje med den ställning, Gud behagat sätta dem i, väcker begär äfter att »sticka sig upp», nej vet frun — pöbel ä' pöbel — och förrästen ser man ju — de affalla ju, vet jag, den ena efter den andra. —

— Ja kan pastorn säga hvad som är fullkomligt? Dässutom tycker jag det är godt den tid, de kan hålla sig hyggliga. Jag vet då mer än en hustru, som sagt till mig, att om man har haft en man, som gått ut som en förnuftig människa och kommit hem som ett oskäligt skadedjur och så något kommer, som gör att de alltid — både när de gå in och ut — är förnuftiga människor, då välsignar man det där något och tror på det — och förrästen — se på dem därnere i staden, det är ju erkänt att goodtemplarne ä' de hyggligaste, att de intressera sig för en mängd saker, istället för att de andra när de ä' hemma från sjön, bara hänga dagen lång i handelsbodarna med händerna i fickan och pipan i mun och skvallra, halfrusiga — goodtemplarna skaffa sig tidningar och —

— Ja där sa' fru Törner något riktigt bevisande! Kan frun säga mig hvad de hämta för något ur den källan? — Jo, näring för sitt missnöje — tankar att de äro någonting. Hvad i all världen behöfver en skraddare veta om härr Sverdrup eller härr Strindberg? Han lefver värkligen lika lycklig utan tidningar och —

— Men pastorn må väl erkänna, att folket har rätt det så väl som vi att —

— Ja ja bevars, jag känner det där nya fras-

makeriet. Men farligt är det nu en gång för alla, när massan sluter sig ihop i partier — det leder så lätt till — till hvarjehanda —

Pastorn stannade litet tvärt och hostade ett par gånger tyst bakom sin hand.

Han kom med ens att tänka på, när han själf sprang barfotad med fars mjölsäckar på ryggen därnere i Vallbodalen — alla fåfängliga drömmar, som icke var utan, att de blifvit verklighet — men det var så länge, länge sedan alt detta. —

De andra hade sutit tysta och hört på. Några tyckte det var lifvadt att se pastorn och fru Törner drabba ihop — på det hela taget hade väl alt frun rätt — det var då ändå barrockt, att prästen först skulle stå i kyrkan och dundra mot superiet och sedan bara motvärka dem, som ville komma med ordning och nykterhet. Och riktigt renhårigt var det väl inte häller, att folket skulle få det intrycket, att goodtemplarne voro »ena sköjare — ja ännu stor synn va' de' atte stå så å präke, som vore de' Guds ord — ja för de' sier prästen». En gumma hade förklarad häromdagen, att — »jaggu så ho inte häller man sin hvar enda da' ligga plakat på gaddan — än ho så honom med di där usslingarna».

Det kunde alt vara sant — men hvem kunde säga någonting här i huset? Litet hvar kände man sig beroende af det där lilla fyrkantiga kontorsrummet nere i B-stad äller stod i förbindelse på något sätt till den mäktige värden, och att på Löfhede utgick hat till alt, som kunde misstänkas för att vilja bli en *makt*, det var känt för allom.

Norman var missnöjd. Han såg på fru Törner med en kall blå blick men teg ännu.

Prosten kom sin kollega till hjälp.

Han lyfte litet på sitt glas, vred på det och såg bort på värden.

— Ja, hvad *jag* så starkt ogillar hos goodtemp-larne liksom i allmänhet hos desse många nymodiga föreningar, det är att det skymmer *nåden*, det är inte Guds *nåd*, som det beror på längre, utan det är den egna kraften. Och se här ligger den stora, stora faran. Det läggs sådan vikt på denna nykterhet — under det att vikten bör ligga på Guds nåd och den allena. —

— Nåja, vet prosten, om de värkligen skulle liten smul resa på sig och finna sig för goda för både ett och annat, så kan jag nu rakt inte tycka att det är så förskräckligt.

Fru Törners ögon blikstrade skälmaktigt, under det hon blef alt varmare och sköt sin stol fram och åter.

— Och förrästen, prosten, förstår jag inte, att Gud kan annat än finna behag i, att människan söker höja sig i sedligt —

— Sedlig höjning, ja, ser fru Törner däri ligger just faran. Guds nåd den gör människan ödmjuk, men den egna kraften — det där att med egen kraft arbeta mot sedliga mål — se det gör hanne öfvermodig. Nej fru Törner lilla — den vägen går det nu inte. Den störste drinkare kan få Härrens nåd — om han böjer sig — lättare än den, som på egna fötter söker nå fram till målet. —

— Men, prosten, om man drar ut följderna härvidlag så — ja det går rundt för mig — jag kan värkligen inte fatta, hur de egentligen skola bära sig åt då, om de —

— Kära fru Törner, den som vill höra det goda till, den strider i Guds kraft mot det ondt är utan både ordnar och hemliga möten och sådant som —

— Ja men, det är ju bevisligt, att många samhällen blifvit lyckliga och förbättrade genom —

— Se så — se så, fru Törner, nu ska vi inte bli häftiga. Jag tror, om härrskapet så tycker — prosten vände sig vänligt leende med en litet tröttad min åt de andra — att vi nu lemna ämnet och gå till de här sköna apelsinerna. Fröken Norman får jag kanske be om en — jag tackar så mycket — nej nej bara en — ja-a det blir då hem till min lilla Emy —

Men fru Törner ville icke släppa ämnet. Det liksom brände hånne, hon var så full af saken, och hon tyckte sig icke hafva sagt egentligen någonting till dess försvar. Det var så förfärligt detta, att de alla, alla, som styrde, nu skulle stå emot dem — hon lefde ju med i folkets lif därnere i B-stad. Hon såg, hon visste, hur de behöfde just lära sig få vilja till att höja sig. Hon försökte än en gång.

— Men — förlåt jag börjar igen — försök en gång komma med — jag försäkrar — det tillgår alt så fredligt och godt — där talades så varmt häromdagen på fästen om lifvet sådant det skulle vara, om alla egde sitt förnuft ständigt i friskt bruk och —

— Kunde skraddaren läsa? —

Pastor Erksson afbröt med sitt ironiska leende och sin egendomligt envisa ton — hufvudet vändes en hårsman åt fru Törners håll.

Hon blef purpurröd, ögonen lyste, och med nadsduken slog hon takt till sina ord.

— Läsa — vet pastorn — ett så duktigt och intelligent föredrag och så inträngande värme, ja det får man inte ofta till lifs från — från lärde mäns talarestolar. —

Alla stirrade på hänne.

— Bevars — bevars — jag tror frun ä' riktigt förtjust — ja ja, skraddaren är en vacker karl — han har alt förr förstätt att —

Ett ögonblick var det alldeles tyst vid bordet. Fru Törner satt frågande — hon förstod inte rätt — det blef så underligt kallt för hänne alt. I nästa ögonblick brast hon ut i gråt, våldsamt, hejdlöst gråt och lutade hufvudet ned utan att beräkna någonting.

— Mitt härrskap — jag ber att vi förena oss — prostén höjde sitt glas.

Ingen sade något, härr Norman såg ond ut, fröken var alldeles utom sig af blygsel och häpnad, och så skötos stolarna från bordet.

Ljusén strålade från de båda massiva kronorna därinne i salongen, där man samlades och slog sig ned i de mjukaste fåtöljer man kunde få tag uti utan att synas alt för lat och mätt. Man försökte småprata men det gick icke bra.

Fröken Norman hade aldrig tänkt sig något sådant. Så okvinligt hade hon icke kunnat föreställa sig ett fruntimmer ändå. — Nog visste hon, att Elin *var* det men *så* ändå — hvarför skulle fruntimmer bråka, när de inte behöfde — stackars herrar, de *måste* ju, men vi som voro så lyckliga — och mot prosten *Bremberg* — jag kan inte fatta —

Fröken blef röd och blyg, men hon var så uppörd — ja hon *kunde* värkligen inte hålla tillbaka sådana ord.

Fru Törner syntes ej till.

Men prosten talade blidt och öfverskylande — nej för all del — inte för att det var mot honom — fast det *var* bekymmersamt, det var det värkligen med denna unga dams eksentriska, häftiga åsikter och lynne. Synd, riktigt synd, ty det fans en viss kraft, som var en härlig Guds gåfva och som *kunde* ha blifvit af så stor nytta, om den blott lupit in i rätt bana.

Men en stund däråfter väkslades inne i ett närgränsande rum några ord, som ackompanjerades af höststormens tjut och ett sakta prassel af torra grenar och löfhögar, hvilka foro omkring därute.

— Jag kan säga frun, att sådant är man icke van vid här — om man tänker sån't där, som ingen förnuftig människa kan annat än stöta sig på — så tiger man med det. Man får veta, hvad det ä' för folk man talar till förrästen — frun kunde ha haft det bra här, ja — mer än det kanske — jag ska säga frun att — ja rent ut sagdt att frun kunde ha gjort sin lycka här, om frun varit förständig, men

jag vill inte ha sånt där — nej min själ inte ens nere på mitt kontor — förbanne mig om jag det vill —

Det där om kontoret var nu litet förhastadt och inte menadt precist, men nu var det sagdt, och han kände sig duktigt retad. Han *ville* ha hänne annorlunda, han tyckte inte illa om hänne, men hon *skulle* vara som andra fruntimmer, och nu stod hon där så blek och lugn och såg på honom med ett par stora, vidöpnade ögon.

Nej min själ finge inte det sagda vara sagdt. Hon kanske i alla fall icke tog det så.

Men hur hon tog det var icke svårt att förstå, och han gjorde det nog, ty han var vid ett ohyggligt lynne hela kvällen.

Den ödsliga vägen med sina låga nakna bärgknaltar, sina ljunghedar och de tre urgamla krökta pilarna låg tyst i månljuset. Längre ned åt B-stad till brusade det från hafvet och pep i fjället. Fyren lyste långt ute vid yttersta skären — man kunde se skenet uppe från nordfjället.

Fru Törner hade gått ensam ned från Löfhede.

Hon stod länge däruppe i blåsten, rödgråten, och kjolarne yrde kring hänne. Det brusade inom hänne och det var skönt att dricka in det ända in i själen altsammans, ödslighet, sälta, vind, vidder, fjäll och blygrå vågor.

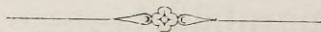
Kajen var så stilla. Hela den lilla staden hade gått till ro. Här och där lyste det ur fönstren, bryg-

gorna knakade, och vattnet skvalpade doft under sjöbodarna.

Hännes näsborrar vidgades. Det drog sakta men oemotståndligt ett jubel, ett stormande jubel genom hennes sinne — det svälde ut, blef till ett enda skri. — Hon stod med händerna knäpta öfver nacken. Ja, ja, här var stort, var rikt, här kunde väckas så mycket — stackars dem alla därnere — de förstodo ju ej hvad alt de hade rätt till. Man ville dölja det för dem — alla dessa, som ägde makten.

Men det fick icke hjälpa. Hon skulle icke släppa det för sin ringa del. Nu först var det, som hon förstod, att det kräfdes strid. Och hon ville gifva sig helt däri — icke förtröttas.

Och som hon stod där, och den starka vinden skärpte alla hennes lifsandar, fattade hon bättre och bättre, hvad det egentligen innebar alt detta, som sagts i dag.

Nitälskan.

Fru Brogren sträckte halfva sin runda, frodiga kropp ut genom fönstret och ropade ifrigt på Tore-Peter, som kom sakta körande uppför backen nedifrån sjön.

— Hör Peter — stanna litet. Vill han inte vara beskedlig låta Kristin Dörth följa med till prostgården? Han far ju ackurat förbi.

Tore-Peter grinade i det starka solskenet och lyfte på mössan.

— De' kunne a' stå te' frua. Jä ska in ett tag på konsulns kontor, så ho kan være klar när kvar-ten ä' gången.

— Tack ska' han ha, Peter. Men hör — kom hit litet närmare.

Fru Brogrens små, tindrande ögon foro snabt nedåt gatan, då hon halfhviskade:

— Peter kan gärna hålla där uppe vid liden — bortom smed-Olles, det behöfs ju inte skrikas om den här saken öfver hela stran'na.

— Va de' likt sej! — Jä' ska' tie still å inte knyste.

Peter satte sig upp i kärran och knogade längre upp för backen med en liten munter blinkning. Han tänkte både ett och annat. — No ä' de' nogge satans prestetyg, ho har för sig igen, — gick det egentligen ut på.

Fru Brogren vände sig inåt rummet och log belåtet. Hennes runda, breda ansikte var rödt af ansträngningen och det stickande solskenet. Det tog sig fult ut emot håret, som var linfärgadt och så glatt och slätt, att det föreföll, som det varit fernissadt. Häns ytterligt feta figur kom hånne att röra och vända på sig så trögt och långsamt, att man fick intryck af något nästan stillastående, oflyttbart. Halsen var mycket kort och tjock. Hon bar hufvudet styft och rakt och vände aldrig på det utan att äfven vända hela kroppen. Häns små feta händer voro bländande hvita, nästan sjukligt vita och vilade stilla i knäet, när hon satt, hvilket hon för det mästa gjorde.

— Puh — här är värkligen rysligt hett så här på middagen, sade hon och torkade sig med näsduken om halsen och i ansiktet.

— Ja — Härren tänker på oss fattia syndare me' en välsigna' sommer. — Di har fått in både råg och hvede öfveralt.

Det var madam Kristin Dörth, som talade med mörk, entonig stämman. Äfven hon hade en märklig ro och stillhet i sitt väsen. Hon satt vid dörren i svart duk, svart klädning, svarta bomullsvantar och en ren hopviken näsduk mellan händerna. Häns

mörklagda aflånga ansikte såg strängt och energiskt ut, och ögonen hade ett kallt uttryck.

— Nu får Kristin åka, det var bra. Hälsa prosten så mycket från mig — säg honom nu riktigt, hur allting ä. Och så kan Kristin lägga till, att hon varit hos mig, och att jag rådt hänne till det.

— Ja — frua ved ju hålles de' ä bäst å göre. De' ä ju ändå å rädda hans fattia själ, som de' tränger mäst te. Jä' sa de' åt'en om Onsda'n åsså. — Olle, sa' jä' — har du druckit nu igen, sa' jä' — du ved atte prosten inte låter dej gå fram om Sönda'n då, sa' jä' — och de' ä' då väl de', sa' jä, — för så gjorte du en så'n synn, så Härren kanske aldrig kunne förlåte dej, sa' jä. — Men *ved* frua, hva' han så tog te' å svarte? — Kristin lilla, sa'n — de' vore domt gjort å prosten, sa'n, för då tog jä vesst te' å drecka hör evie da', sa'n.

Madam Dörth hade sutit alldeles orörlig, under det hon talat. Nu tog hon upp näsduken och torkade sig i ögonen utan att det egentligen såg ut att behöfvas.

Fru Brogren blickade dåsig ut på gatan, där det var alldeles tyst i middagshettan. Hon nickade till och med utan att tänka på det vänligt åt mor Åkerberg, som smorde in mannens sjöstöflar utanför trappan till stugan midt emot. Hon hade egentligen talat ut och väntade smått på, att madan Dörth skulle gå, så att hon fick äta middag i lugn och ro nu, medan tilloppet af kunder till boden var afstannadt en stund.

— Ja, Härren vare med Kristin — det vore en

stor synd, om hon icke aktade Härrans bud högre än de sina.

— Bara han inte blir rent gal'n.

— Härren gagnar hans egen hustru till redskap i sin nåd. Tacka Gud för att Kristin fått det rätta modet. Förrästen så . . .

Här vände fru Brogren sig ovanligt hastigt om och talade i hvardaglig, förtrolig ton med en blinkning i de små ljusblå ögonen.

— Förrästen så — hvem skulle säga'n det? Kristin kommer ju hem, innan han hinner från Öddö i det här bleket. Håll sig bara tyst för Tore-Peter.

— Ja — tack frun, tack så mygge.

Madam Dörth steg upp, snöt sig och neg kort.

— Ajö Kristin — Härren vare me'na nu, vänta litet, det va' sant, ska hon få ta' med sig åt prosten tre tjog ägg. Hälsa honom nu och säj, det jag sa'.

Fru Brogren följde med ut i boden och lade äggen i en korg. Stod sedan och såg ut på gatan äfter madamen.

Hon tänkte på hur prosten skulle taga den här saken. Säkert skulle han blifva belåten med hennes nitälskan. Det var just sådant, som behöfdes i församlingen.

Stränghet och alvar skulle det vara. Ville de ej hålla sig till Gudsbordet med godo, så skulle det ske med ondo. Och hvad hon kunde — i sin ringa mån — det skulle hon hjälpa den käre prosten. De troende i soknen visste redan, hvart de skulle taga vägen, när de generade sig att gå ända till öfverherden. Hon var ett slags mellanhand — »ett härr-

ligt Härrans redskap» hade prosten sagt för litet sedan med sin järnblick märkligt mildrad, då hon inberättat till honom om ungdomen, som dansat på Lindens sal hälgdagsafton. Något som dock Gudi vare lof fans en gammal världslig förordning till och med, som förbjöd.

Nej, det var ett styft folk — de skulle böjas under Härrans heliga kyrka, tills de lärde sig att icke mer hafva den minsta egna vilja. Och det hade gått mer och mer. Numera fans det knapt en fiskare, som bestämde sina barns namn själf. Det fans inte många, som vågade sig på att stoppa ned kopparslantar i offerbäckenet, när prosten satt bredvid och genomborrade dem med sin örnblick. Ej håller var det någon, som knotade, när han blef nekad att skrifva upp sig till nattvardsgång, för att prästen hört ett och annat om honom under veckans lopp. Alt fastare förstod prosten att knyta till, alt mer förstod han att kväfva själfviljan och egennyttan inom Börre församling. Det stod hårdt på, men nu var det snart gjordt.

Fru Brogren tänkte på alt detta, när hon gick in i sitt trefliga, glänsande kök och smakade af maten, som var färdig att bäras in. Det skulle vara mycket sött och mycket starkt kryddadt, och hon fick det aldrig godt, om hon ej själf lade hand därvid. Hon älskade i allmänhet god mat. Häntes smörbakelser och köttpuddingar voro något af det utsöktaste, man kunde tänka sig. Prosten Lennberg tog alltid in hos henne vid sina besök på fiskläget. Det var ju en sak, som de troende kunde hafva

gemensamt med världens barn. Ja, man kunde prisa och ära Gud själf genom att prisa Hans goda gåfvor.

Och när så fru Brogren satt ensam i sin svala, luftiga matsal och långsamt stoppade servietten under halsen med de feta, vita fingrarna — och när hon sedan långsamt och omsorgsfullt åt sin lilla delikat serverade middag, så tänkte hon makligt och lugnt på, hur förunderligt Härran styr de sinas öden.

Stilla och säkert hade hon hunnit den ståndpunkt, hon nu innehade.

Ifrån sin fattiga, för andra okända barndom, ifrån sitt korta äktenskap i södra skärgården — ja, ifrån det hon sedan började att sälja trådnystan och tvålbitar på en liten smal diskbräda och så småningom sakta men säkert klifvit upp trappsteg äfter trappsteg på det sociala anseendets stege — ifrån allt detta hade hon dykt upp i Fjällkil och var nu blefven den rika fru Brogren, ensam, barnlös, mäktig i mång stycken.

Och ville mörka skuggor någon gång uppkomma från forna dagar, så grep hon blott allt mer energiskt fatt om de tillfällen, som gåfvos, att bortjaga dem från sig själf och andra. Och hvad fans väl bättre än *makt*?

De stunder, då stolarna rundt omkring i hennes lilla sängkammare innanför boden voro fullsatta af troende kvinnor från såväl utkanten af soknen som från själfva fiskläget — stilla, mörkt blickande kvinnor, som icke talade mycket men läto några kraftord falla då och då om synden och nöden och trilsk-

heten hos synnerligen strandbefolkningen. — sådana stunder voro mycket lyckliga för fru Brogren. Icke så mycket för sakens skull, som för det, att hvarje möte kom till prostens kännedom. Och han visste, hvar han hade sin trofasta medhjälperska.

Och när hon nu satt så röd och mätt i middagsstunden och drack sitt andra glas bayerskt öl, så var hon fullt lycklig med Guds sköna värld. Och med en liten pirrande känsla tänkte hon på, hur söndagen skulle blifva, och hur Olle Dörth skulle taga den saken, att hans hustru gått till prosten och angifvit honom för att han onsdags afton varit rusig samt bedt, att han måtte bli nekad att anamma Härrans lekamen och blod. Olle var en af de styfvaste, som ännu ej böjt sig.

Så det var nästan litet vågadt. Fru Brogren hade också ett ögonblick tänkt på de två vadmalstkostymer, som han bestälde årligen och fruktat litet — — — men en sådan frestelse hade besegrats. Det stod mer än så att vinna, det var Härrans sak. För rästen var det icke sagdt, han skulle få veta, *hvem* som — —

Och ute vilade alt i middagssteket. Nere vid sjöbodarna hängde barbenta pojkar öfver bryggorna och metade krabor. Fjorden var blekstill och skären insvepta i lätt solrök. Solen gassade på splintvedshögarna, som lågo uppstaplade här och där och spärrade vägen på den smala, krokiga strandgatan. Skepparne, som kommit med vedskutor, lågo raklånga och snarkade ofvanpå pliktluckan, medan några tuppar gingo omkring och golo och snokade bland

skräpet i prången mellan strandstugorna. Man hörde knapt något annat ljud. De fleste af karlarne voro ute med makrillvadarna, och kvinnfolken suto på stugutrapporna och stickade.

Men Tore Peter körde långsamt vägen framåt med Kristin Dörth bredvid sig. Solen brände på ljungmarkerna och de vilda, låga bergknaltarna. Hafren stod mogen här och där, men hvetet var nästan bärgadt altsammans.

Peter försökte få ur Kristin hennes ärende. Men det lyckades blott till hälften. Det var ändå tillräckligt, för att han skulle känna sig laddad med goda nyheter till hemkomsten.

— Tack Peter, sade Kristin och steg af vid grinden.

— Tack sjöl, Kristin, svarade Peter och grinade litet mot solen. — Bare ho' ente ställer te' nogge domt no, en ved så lide' hö' de' kommer å alt snack.

— Åh, sade Kristin långdraget och läste igen grinden. Men det var liksom något satt henne i halsen, då hon bad att få tala med härr prosten.

Men Tore Peter fortsatte långsamt vägen upp för kyrkbacken. Han visslade smått och tänkte på, huru det skulle bli »te körka» i morgon.

Den stora Börre kyrka var alltid fullsatt, då gamle prosten Lennberg predikade. Hans starka stämma skallade i det rymliga templet, och det tyckte folk om. Det höll dem vakna, och det var då något att komma i kyrkan för.

Och starka ord gingo från prosten Lennbergs mun. Mäktiga, kufvande, skakande ord, som icke

tilläto någon undanflykt. Och det tyckte folk också om — åtminstone största delen. Ty Börre var en schartauansk församling, lidelsefullt schartauansk. Och fans det några, som ännu icke voro kufvade för alt eget ondt viljande och tänkande under prostens järntuktan och örnablick, så hjälpte de troende energiskt till, att så skedde.

Och svagare naturer, som kanske i sitt stilla sinne icke tänkte det bästa om alt detta, de tego af fruktan. Ty prosten Lennberg var ej att leka med. Och hvart skulle man vända sig med sina möjliga tvifvel om hans berättigande till slika påfvelater?

Fattigt folk har ingen talan, och skall man få gehör hos de höga, så kostar det så mycket pengar. Dässutom var ju domkapitlet prostens gode vän och understödjare. Nej, här var bäst att tiga still och säga ja och amen.

Det var nu öfver fyrtio år, som prosten styrt Börre församling. Hans vilja var af järn, och en sådan är af ovärderlig nytta för sin man i svaga tider och bland folk, som icke ha vilja af järn äller intet bruk för hånne, om de skulle äga hånne.

Också hade prosten nästan oinskränkt makt. Och därtill en anständig förmögenhet, fast han vid tillträdet till pastoratet ägde mäst skulder. Men Börre var en rik församling, och prostens nitälskan hade i tidens lopp fört en lycklig kamp mot lasten girighet, »den vederstyggligaste af alla laster», ropade han med glänsande, skarpa ögon och slog i predikstolen, ty girighet är roten till alt ondt. Girighet och egen vilja, det skall ut af människan, det

måste ut, ty djäfvulen sitter aldrig fastare inne än hos en människa, som är gridsk om sitt guld och vill gå sin väg äfter egna tankar.

En och annan af godsägarne i trakten var väl förtretad på prosten Lennberg och hans regemente. Men dels bestod församlingen mäst af bönder och fiskarbefolkning, dels tyckte de få härremännen, att det kunde göra den vilde Börrebon ganska godt att få böja sin styfva nacke. Prosten Lennberg var värkligen utmärkt passande för sin befattning. Ingen hade så kunnat krossa det stolta kustbolynnet. Dessutom — han visste ju förträffligt sin plats. Härremännen generade han sällan. Han kunde väl i hettan gifva dem en och annan pik från predikstolen, men det var ju ej att fästa sig vid. I det enskilda umgänget var han en kvick och human man, som ej försmådde sin toddey. Och i hufvudsak höll både konsuln och majoren på Niklastorp med honom: — Bönderna, brukade den lille gubben säga och slå handen i bordet, så att glasen hoppade, medan de genomträngande, skarpa ögonen glänste svarta, — bönderna, de skola lära att läsa och skriva rätt och slätt, icke ett uns mer. Läsa sin salmbok och skriva under sina papper — hvad mer är, är af ondo. Och det var ju egentligen ett både sundt och klokt tal.

Och solen lyste med varm glans öfver den ståtliga kyrkan, som låg fritt och behärrskande på höjden med vida ljunghedar och låga bärgsknallar rundt omkring. Kyrkogården var stor och kal, och muren, som omslöt hälle, låg och jämn.

Folket böljade in. Det var ett knäppande och slående i dörrarna, ett dämpadt sus af hviskningar och hälsningar. Längst framme åt altaret till suto i främsta bänken majorens och konsulns.

Man såg varm och trött ut. Det var midt i röt-månaden, och soknen var stor och vidsträckt. Kvinnorna voro starkt upphettade och röda. Man trängde på i bänkarna, lutade sig förströdt ned några ögonblick, nickade och hälsade sedan på bekanta och rättade på hufvuddukarna.

Slutligen började man undra smått, ty det dröjde öfver tiden, och prästen var alltid så punktlig.

Solskenet föll in fullt och stickande, och den röda kalkduken lyste som blod på altarbordet.

Nattvardsgästerna suto och stirrade litet slöa på det stora koret med frälsarens bild. Solen föll rätt på ena halfvan, och skuggor från den susande lönnen utanför kyrkfönstret lekte på altaret och dansade fantastiskt öfver den bländvita duken.

Man hade sutit här under det långa skriftermålet och var både lekamligen och andligen matt. Prosten hade varit mer än vanligt sträng och hotande. Han hade talat om det förfärliga ansvar, som drabbade den, som gjorde sig saker på Härrans lekamen och blod. Och så de, som stodo dem nära — på dem föll ock ansvar, om de icke hindrade den, som vore i färd med att draga domen öfver sig. Han själf, kyrkoherden, hade tunga plikter, plikter af järn — intill blods. För den skull hade ock Gud lagt makten sin heliga kyrka i handom.

Och det hade varit ett sakta stönande och gråtande. Därför var man ock nu matt, känslorna blefvo slöa, och man stirrade tomt framför sig utan att egentligen erfara någonting af det man *borde* erfara. Och det oroade många.

Madam Dörth hade sutit dystert och stel med rödkantade ögon, och på andra sidan gången hennes Olle, en väderbiten gammal buss, nyrakad och skrubbad, med grått, tjockt hår och ett småslugt uttryck i sitt breda ansikte.

När skriftermålet var öfver, hade kyrkvaktarn kommit tassande fram och tyst sagt några ord till Olle. Hvaräfter Olle hade sett förbluffad ut, harskat sig, rest sig och följt kyrkvaktarn in i sakristian.

Och på det tänkte nu de fläste af nattvardsgästerna, fast de icke ville tänka därpå. Hvad manne? — — Somliga hade hört ett och annat i går kväll. De voro i den högsta spänning. Hur hemskt om en ovärdig sute bland dem — en som kunde blifva saker på Härrans lekamen och blod! Gud, måtte det ej vara så, som folk sagt! — — Men *om* det var så, måtte *då* prosten blott stå fast, icke bevekas att —

De, som tänkte så, rodnade först litet af en viss naturlig känsla. Men andra fullföljde tankegången. Nej, det var visst icke för det pirrande i saken, bevare dem Gud! Men det vore ju hans, Olles, egen själabot det gälde.

Och så hade högmässotolket börjat komma. Bänkar hade slagits igen och knäpt, steg hade ljudit på stengolfvet doft och oregelmässigt, kyrkan hade

börjat fyllas. Det blef ett snytande, hostande, gående, hviskande.

Men småningom blef alt tyst. Solen föll in öfver hufvudena och strålade på korsgångsbänken, där fru Brogren satt fet, stilla, blid, med vakna, spända blickar.

Alla väntade.

Och så på en gång började orgeln brusa, den stora, härliga orgeln, Börre sokens stolthet. Tonerna bredde sig fylliga, starka till hvarje vrå af templet, det äggade och väckte på alla domnade känslor. Klockaren sjöng ensam första strofen med släpande, tordönstark röst, och församlingen föll in vid den nästa, långsamt, ojämt och falskt men mäktigt som ett storm-miserere.

Dörren öppnades till sakristian, och Olle Dörth kom ut. Han bar hufvudet böjdt, var pionröd i ansiktet och gick med fasta, trotsiga steg till sin plats.

Och straks därpå kom prosten och gick långsamt innaför altaret, sänkte hufvudet och vände sig därpå om mot folket. Den lille gubbgestalten med det snöhvita håret och örnblicken — hur känd han var! I dag buro de järnfasta dragen fläckar af sinnesrörelse här och där, och stämman skallade som en basun: Helig, helig, helig — —

Prosten hade sagt amen, salmen var sjungen, och ånyo stod han inom altarringen.

Folk stannade kvar öfver alt nere i kyrkan. Det gick ett sakta hviskande längs bänkraderna, man trängde sig fram mot koret, höjde sig på tå och

knuffade undan några nyfikna pojkar, som stält sig längst framme.

— Du lifsens bröd, o Jesu Krist, ljud från orgelläktarn i långdragna, klagande toner.

Nattvardsgästerna böjde sig ned, prosten vände sig om med det heliga brödet i handen, välkomnande dem.

Och långsamt fylles altarringen af de främre bänkarna. Konsulns och majorens voro med, så att det väntades blifva många dukar i dag.

Det hade bytts om tre gånger — bänkarna från Fjällkils fiskläge skulle nu fram.

Madam Dörth reste sig långsamt och darrande — förstulet såg hon på Olle.

Han hade sutit nedlutad öfver sina knäpta händer en lång stund. Nu steg han kraftigt upp och gick ur sin bänk. När han mötte Kristin på golfvet, såg han genomträngande på henne och gick så långsamt åter henne upp mot altarringen, der han böjde knä.

Kristin såg rådvill och bestört ut. Hon kände en obeskriflig lättnad. När prosten kunnat släppa honom fram, då var ju alt godt. Han hade ändrat sinne från i går — han hade tänkt på, att kanske ändå —

Tankarna korsades i hennes hjärna, medan hon böjde ned hufvudet. Nu hade hon anammat Härrans lekamen. Tack och lof! Nu var turen hos Olle.

Långsamt reste Olle upp hufvudet — han gjorde

sig i ordning att mottaga det heliga brödet mellan sina läppar.

Men han mötte endast ett par ögon af eld. Mechaniskt blef han vid att se in i dem. Några sekunder borrhade deras blickar sig in uti hvarandra likt svärds klingor.

— O Guds lam, brusade sången från kyrkan.

Prosten gick till nästa man.

— Jesus Kristus, hvilkens lekamen du anammar, bevare dig till evinnerligt lif.

Det ljöd i Olles öron som något långt aflägsset, medan han bara fortfor att stirra framför sig på altarduken med upplyft hufvud.

Han hade förbigåtts.

Och när kalken kom, låg han likadan, stirrade likadant på den hvita, guldbroderade altarduken.

Endast ett ögonblicks afbrott, då prestens svarta gestalt skymde undan den för honom.

Man såg förstulet upp från flere håll, där man låg knäböjd vid ringen. Var det sant? Ja, det var verkligen sant.

Och prästen gick upp på pallen och bredde långsamt ut armarna till afsked.

— Frid vare med Eder.

Man vände sig om. Folk hade ställt sig upp på bänkar och hade trängt inpå. Alla ansikten hade ett gemensamt uttryck af spänd väntan.

Olle reste sig.

Han var vit i ansiktet, blicken var slö, och han stapplade osäkert fram till sin bänk.

Här stannade han, såg stirrande framför sig, tog

salmboken och sin gamla »storm» inifrån bänken och vacklade ned till kyrkdörren.

Alla vände sig om. Alla sågo äfter honom.

En ny altargång under den släpande, döfvande sången.

Men spänningen var öfver. Man strömmade ut ur kyrkan, flock på flock. Man var otålig att få höra och tala.

Ute på backen sken solen rätt ned. Hästarna gnäggade vid muren, och det hade börjat blåsa upp.

Grupp på grupp samlades därute. Gamla ansikten och unga ansikten. Gubbar med vitt flygande hår under den rödbruna, luggslitna stormen, krökt rygg och krökta ben. Unga, brunbarkade karlar. Bondflickor upp från soknen och fiskardöttrar nere från fiskläget — ett strå hvassare för det mästa, modärna och knyckiga.

Men alla förenades i samma intresse i dag. De fleste visste ej mer, än att det var något, som skulle vetas, och de måste underrättas. Många visste om ingenting. Och så gick det från mun till mun, från grupp till grupp.

— Har du hört det? Ä de' sant?

— Ja Gu' ä de — jä' så'et me' egne öuer.

— Åh — fa'n i de' — de' va tusan te' prost.

— Tyst Mats Ingelson! Härrens äranne gick han, och Olle behöfde böjas, kan jä' si'e dej.

— Fa'n te skammelit va' de', kan jä' sie'a Olena — te skämme ud en så bra kär. De' va' jaggu en —

— Agte sej han bare. De' kan häнна hem som

hälst de', å illa blir de' for den, som bespottar Gud och hans väjer.

— Gud å hans väjer, kärng! Hö ä' de ho' snakar? Prästetyg ä de' å gödt kommer inte tå'et, de' går jä i go' för. — Mats Ingelson va' de', som sa't!

Det blef oväsen på backen. Schartauanerna gingo tystande omkring och körde på afresan.

Nere vid kärrorna höll det nästan på att blifva värre. Men de alvarliga rådde. Det var i alla fall blott få, som sade något om prosten. De fleste tego och behöllo sin tanke för sig äller sina närmaste.

När Kristina Dörth gick ut ur kyrkan med nedslagna ögon, ryckte fru Brogren hånne sakta i kjolen: — Tacka Härren, som bevarade honom för att synda, kära Kristin. Låt oss nu hoppas det blir en varning. Kristin kan titta till mig och dricka en kopp kaffe i morgon förmiddag.

Kristin neg litet och tackade.

När hon kom ut, drog hon ett djupt andetag och såg skarpt och spejande omkring sig.

Folket hade skringrat sig på backen. Några flockar suto på grafkullar här och där och tittade nyfiket på hånne, då hon gick förbi. Hon hälsade ibland förläget, och så kom hon till muren, där Olle bundit hästen.

Hon visste icke riktigt, hvad hon hade väntat men kände sig lätt, då hon såg Olle stå och syssla med förspänningen.

Hon gick fram och strök hästen öfver länden.

— Ska' jä' hjälpe dej?

— De' ä' alt gjordt — sätt dej opp no'.

Ingen af dem yttrade något mer. Olle var rödflammig i ansiktet och började köra med vild fart utför backen, förbi prostgården, uppför klockarliden och utför igen.

Uj, hvad det gick! De foro förbi den ena kärran äfter den andra. Folk hälsade, men Olle rörde icke på mössan. Kristin tordes icke säga någonting. Endast när de kommo till den stora branta kvarnliden med garfveriet vid kröken, kunde hon icke hålla sig.

— Akte dej — du välter me' bå' öss å kärra, Olle.

— Åh, en går inte så lätt fa'n i voll häller.

Och så ven kärran om garfverihörnet. Kristin skrek till, och hästen glänste af svett.

— Du skulle skamme dej å inte akte de' fatige djuret, Olle, kunde hon omöjligt afhålla sig från att säga.

— Åh, de' ä väll di som har'et värre' me' aktninga, svarade Olle trotsigt, men höll sedan litet mer igen.

Därpå sades icke något, och så kommo de ned till fiskläget.

Kristin steg ur uppe vid backen, och Olle tor-kade af hästen och ledde in honom i Smed-Olles stall, där han lånat honom.

Dörthska stugan låg nere vid sjön, och sjöboden var sammanbygd med hånne. Båten vaggade fram och tillbaka vid den smala, rangliga bryggan. En sillvad hängde öfver räckväcket och vajade lätt för sydvästvinden, som friskat i.

Det var söndagstyst på stranden. Kyrkfolket hade ej kommit hem ännu.

Några stodo och hängde vid konsulns magasin, när Olle stultade förbi utan att se upp.

— Di sier, atte makrilln står ude på Musefjor'n, Olle, ropade en af dem äfter honom.

Men då han icke vände sig om, sade en annan och spottade:

— Hö skiller de' Olle Dörth i da'? han så' akkurat ud, som prosten tatt'en i nacken å böjt ryggen på'n.

Men när Olle kommit in i kammaren och hängt upp helgdagsrocken, satte han sig vid bordet, lade hufvudet ned på armen och började gråta. Tunga, klunkande snyftningar med harskningar och suckar emellan.

Kristin gjorde upp eld i köket bredvid. Hon var rådvill, hvad hon skulle göra, om hon skulle tala till honom äller icke. Hon var egentligen storligen nyfiken att få veta, hur alt gått till och icke så litet orolig. Men hon hade ju gjort sin plikt. Hade icke prosten sagt hånne det både i går och i dag i kyrkan? Jo, det är att draga Härrens straffdom öfver sig att icke hindra de sina från ogudaktiga vägar. Men med alt detta var hon icke viss på Olle, och det oroade hånne. Det föreföll, som vore hans styfva sinne icke böjdt ändå. Och *hvad* skulle då göra det? Fans det en värre skam än . . .

Olle slog plötsligt handen i bordet därinne och ropade med hög, gråtfylld röst på hånne.

— No har du gjort en gärning, du får ångre på, Kristin. — Åh Gu' hjälpe mej — jä' håller't slätt inte ud, jä — —

Hon stod i dörren med uppkaflade ärmor och såg mörk ut.

— Tacke du Gud Olle, som hjälpte dej frå' så svår synd som — —

— Jä' menar I ä galne, folk — hö' har jä' gjort fö' nogge da?

Olle skrek ut orden. Han hade plötsligt hört upp att snyfta, reste sig med darrande knän och knöt händerna på ryggen, medan ögonen stodo blodsprängda ut, och kinderna glödde brunröda.

— Hö ä de' jä' ha' gjort? Si' de', om du mäktar. Jä' sa så åt prosten me'. Hö ha' jä' gjort, härr prosten, sa' jä'? Jä' har tatt mej nogge par supar i onsdas kväll, sa' jä', de' har jä' gjort — men så ä jä' inte sämre än andre för de', å de' ä en mänskli sag, sa' jä', å skiller ingen ve' — inte härr prosten en gang.

— En har å böje sitt styve sinn', har'en Olle.

— Böje sej — ti' still me' dej kvinfolk. I gör mej galn, si'er jä' — hem ska' jä' böje mej för? För Gud, vår Härre, böjer jä' mitt syndie houe men näggu om jä' har å böje mej för nö'n ann. En stor orättvis sag ä de'.

Olle darrade så i knäveckan, att han måste sätta sig ned igen, och den djupa basrösten ljöd hes och skrikig, så skakad var han. Han fortfor att tala oupphörligt, som om det lättade honom, och Kristin

satte sig dyster på träsoffan och väntade, tills det skulle taga slut.

— Ska en bli nägta' å gå te' Härrens heli'a nattvärd, för om en inte har vore som en skulle i hele vegga? Hö ved prosten om jä' ä sämre menneske för de' da? Jä' sa' de' — härr prosten sa' jä', de' ä inte härr prostens sag och engen ann's heller, udan de' ä *min* sag, sa' jä'. Olle Dörth — jä' forbjuder dej i Guds namn att komme till altaret, sa'n. Nej härr prosten — jä tar mitt på mej, sa' jä'.

Å så geck'en å skämte ud en fatti' stackare, som har vart en hederlig kär i all si' ti'. Åh Gu' hjälpe oss.

Olle stönade och lade hufvudet hårdt med mot armarne, som lågo i all sin bredd öfver bordet med händerna sammanknäpta.

Kristin gick ut och lagade i ordning fisken. Hon visste rakt icke, hvad hon skulle säga. Kanske hade sinnet runnit på hänne litet för hastigt i onsdags kväll, då laget kommit hem från Flemsö och Olle skrålat på bryggan och skämtat med hänne på det sätt, hon aldrig led. Hon *tålde* icke sådana där ord, som det ingen mening var i. Och till på köpet som mor Åkerberg varit hos hänne och sagt till hänne på sitt högmodiga sätt: — ja för mor Åkerberg *var* hög i sinnet — I har ikke mäktat dra' Olle te' Härren, Kristin — så'n affärd ä de' aldri' me' *min* kär. Ja, då hade sinnet runnit på hänne, och hon hade beslutit att kväsa Olle.

Men hon hade ändå icke tänkt, att det skulle gå så här. En *sådan* skam! Hon hade aldrig kunnat

drömma om, att Olle skulle våga trotsa härr prosten ända fram till altaret.

Hon gick i många tankar, då hon dukade bordet därinne och bad Olle äta.

Han hade plötsligen tystnat. Han åt under tystnad och sedan han ätit, tog han sin pipa och satte sig ute på bryggan vid boden. Men på kvällen var det ljust i ölstugan hos Larssons. Ljus och mycket skratt och skrål. Olle Dörth bjöd hela sitt vadlag, och det var något ovanligt, ty Olle tog sig sällan ett glas för mycket och var rädd om styfvern.

Tobaksröken lade sig i virflar öfver det stora, breda hufvudet med de rödbruna kinderna, och han skrek och lade armarna öfver bordet.

— Dreck, peltar — väl undt — ser I, jä' sa' te' kärenga mi': Har'en fåt namne', så kan en jaggu göre gagne' me. Hoho! Fan ska' være nykterbolt! Skål på er!

Ute var det stilla. Sjön låg svart och blank, och stora strandfjället reste sig mot skyn som en dunkel massa. Eldsken från stugorna lyste ut på fjorden. Nere från konsulns storbrygga hördes det idkeliga gnisslandet af en fiol och ett ihärdigt, tungt stampande. Det var ungdomen, som tog sig en sväng.

Men i prången vid Dörths stuga stod Kristin i mörkret och lyssnade ängsligt till skrålet från Larssons ölstuga. Ingen kom, och det aflägsna skrålet fortfor att ljuda ut i kvällen. Hon gick in och satte sig vid bordet, slog upp bibeln och läste högt flere kapitel.

Och timmarna skredo, men allt var lika tyst. Då lutade hon plötsligen ned hufvudet i boken och snyftade.

Ett lefnadslopp.

Lars Christensson — med ch — var hans namn, och när han friade var han klädd i vita handskar och spatserkäpp, som han köpt i Lissabon.

Det talet gick åtminstone om honom i bygden. Men Lars Christensson sade, att man ljög en hel del på honom, så kanske hade det ingen grund.

Det gör också alldeles detsamma, ty han kunde mycket väl ha friat både i vita handskar och med spatserkäpp från Lissabon. Synnerligen som det skedde på en marknad, der »hela Bohuslän» var församladt.

Men dessförinnan hade han upplefvat både ett och annat.

Han var född därute på Öddön, och hans sysselsättning var i början att valla får. Men att valla får i skärgården är lättare sagdt än gjordt. Det vill till en praktisk blick, och Lars blef till slut en öfverdängare i att hitta rätt på de bästa gröna fläc-

karna mellan bärgen. Han drog ut med sin skock om morgonen med ett stycke bröd och fläsk i ena byksfickan och storkatekesen i den andra. Och så bar det af från skär till skär. Omväxlande för hvar dag. Ty högst af allting i lifvet älskade Lars Christensson ombyte.

Men hvad han alls icke älskade, var storkatekesen. Hon fick vanligtvis ligga i djupaste fred i fickan, under det Lars låg på ryggen, visslade och tittade upp i himlen äller också kastade sten på ejderungarna, hvilka förskräckta döko ned och i långa rader summo längre bort ut i nästa fjord.

Men till slut fick han stryk hvar kväll, han kom hem utan att kunna katekesen, och då gaf han sig till att läsa, så att det rök om öronen, tills han blef den flinkaste af alla.

Då han sluppit fram för prästen, upphörde han med att valla får och började i stället valla flickorna, äfter hvad han själf förmälde. Men flickorna påstodo högljudt, att han »va' bara led» och fnittrade bakom hvarandras ryggar, då de gingo hem om aftnarna från sillsalteriet och han gensköt dem i blank stadsmössa med pipan hängande i mungipan.

Lars Christensson log öfverlägset åt det pratet. — Fruntimmer ä' de' så godt om som stjärner på hemmeln — men manfolk får en titta äfter — de' var klare don de'. Så di kunne nu gärna skabe sej, honom narrade di inte!

För rästen hade han just icke sinne för någonting särskildt. Han ville gärna vara litet olik vanliga fiskarpiltar utpå öarna, fast det icke kom längre

än till att bära stadsmössa med skärm och om söndagarna gå med svarta handskar, två nummer för stora och oknäpta, som han sett de förmögnare bondsonerna i soknen göra.

Men det fans häller icke den sak till, som kunde göra honom nedstämd.

— Makt i de', sade Lars, då det gick emot och var knapt med brödbiten, och så vände han bort det och berättade någon historia:

— Nils på Kalfö — känner I'n? Lelle Nils — inte högre än så? — kom å skulle göre dagsvärke hos körkar'n. Så såg'en på'n å sa': — Åh du — hølles tänker du de' ska' gå me' dej i åkern?, sa'n, — du drunknar i fårerne, far lille. Men så tog Nils te å titta opp på körkar'n, så att'en lå' ännu bagover, å så sa'n: — Ih da — I e väll ofverhändit rik, I far, I tänker nock inte te å dö, I? sa'n — Ho ho ho! För kveck i mälet, de' har'n no alltid vore den däringe lelle. Hi hi! känner I'n ente?

Emellertid skulle han göra något i världen, och så for han ut på sjön, fast han icke kände särdeles lust till det. Och det höll han på med i tretton långa år.

Han seglade på Frankrike och England, och en gång — det var sista resan — ned till Lissabon. Öfveralt i hamnarna sprang han äfter töserna och skröt af sin tur. Men töserna protesterade. Han var så ful som synden, påstodo de, och det var inte det ringaste »alvare» med honom. Pytt! bara för inte alla kunde få'n, sa' Lars. Och så fortsatte han

att uppvakta dem och seglade på, munter i hågen, döf för alla missljud.

Trettioseks år och tre månader var han, då han på en marknad i Grebbestad mötte Anna Maja Larsdotter, i tjänst hos frun på Munketorp. Det var ett märkeligt blidt och stillsamt kvinfolk, mycket litet, spädt och smått sentimentalt af sig. De kommo tillsammans på en karusellhäst, och som Lars var litet rörd och lyftad af tre buteljer öl och alla vackra flickor, han skådade, så tog han Anna Maja kärligt i handen, sköt mössan på sned och ropade hurra, ända tills de stannade och stego af. Sedan bjöd han henne på en kopp kaffe, köpte ett grant hårnät och två sjalnålar åt henne, och på kvällen dansade han med henne den ena dansen äfter den andra.

Det kunde Lars nu ha gjort för hvem som helst, men hvad han icke hade gjort för hvem som helst det var att fria högtidligt och ordentligt. Anna Maja hade förstätt att fånga honom. Hon smög sig så tätt intill honom och såg så ofta på honom med stora ögon och småpratade på sitt stilla, tysta sätt, tills han blef alldeles yr i hufvudet och gaf sig på nåd och onåd. Lars Christensson påstod väl sedan, att »hva' skulle han gere? det kunde no hvar å en se, att ho' va' förrykt i'n rent å.» Men Anna Maja bara smålog. »Skäms me' sej, min far», sade hon. Hon visste i alla fall, hur det varit. Och då gjorde det ju ingenting, hur mycket andra visste äller icke visste.

Och så gifte Lars Christensson sig. Icke hade han egentligen klart för sig, hvad han skulle föda

hustru med, ty han var trött på sjön och längtade äfter ombyte, men han tänkte, att det väl blefve någon råd.

Och så flyttade han till Norge. Först gaf han sig till stenhuggare, och det gick rätt bra. Men så hade han sagt en kvickhet om ägaren till stenhuggeriet en gång, och det gjorde, att han kom därifrån. Så började han med litet af hvart, blef halflottsman för en sillvad, gick och dref en tid — fiskade litet, for mellan Drammen och Kristiania med en vedskuta och tänkte därefter slå sig på sillsalteri.

Men det blef ingenting af, ty Anna Maja låg öfver honom med böner, och så flyttade de tillbaka till Sverige igen.

Hur de egentligen haft det i Norge, det kunde ingen få ur Lars Christensson. — Åh de' va' ännu galant, sade han alltid och knep ihop munnen, så att ansiktet fick det där komiska uttrycket af halft putslustighet, halft ironi, som flickorna tyckte var så »fäle grimt.»

Men Anna Maja sade icke precis så. Hon såg på folk med sina stora, litet fuktiga ögon och blickade därpå hastigt åt det håll, där Lars satt. Och så började hon berätta tyst, stilla och omständligt. Hon prisade ödmjukt och vackert alla goda människor, som räckt dem en hjälpsam hand, men när hon slutade, hade man det intrycket, att hon just *nu*, när hon talade, var som alra mäst i behof af hjälp.

Fick hon då litet, som nästan alltid var fallet, så tog hon emot det med så stora, förvånade ögon

och tackade i hviskande ton så värtaligt, att det vardt en varmt om hjärtat.

Men hon stoppade alltid hastigt ned det i fickan, om Lars var inne.

— Brr — hm, sade Lars och såg iskallt på hånne. Därpå vände han sig om, harskade sig föraktligt och spottade i spiseln.

— Vill I höre om —, sade han därpå plötsligt, och då tystnade Anna Maja alltid genast och satte sig med korslagda armar stilla på sängkanten.

Folk påstod, att saken dock förhöll sig så, att Anna Maja uppehöll det hela, och att Lars satt och såg på, var ironisk, berättade historier och sade kvicka saker.

Men det talet kom hvarken från Lars äller Anna Maja. Så det kunde gärna vara förtal. Säkert är, att Anna Maja släpade och slet och gärna tigde i smyg, när hon så kunde. Och att Lars försökte litet af hvart, flyttade omkring i skärgården, alltid var vid godt humör och tog saken kallt.

Två söner och en dotter hade de. De fingo just taga sig fram, hur de kunde. En dog tidigt, dottern kom i tjänst och lät icke höra af sig på många år. Slutligen fingo de höra, att hon dött.

Anna Maja grät mycket. Men då en tid gått, var det, som om hon glömt det. Bara hon inte miste sin Lars, tyckte hon, att hon fick stå ut med, hvad vår Härre behagade lägga på hånne. Men *det* kunde hon visst aldrig lefva öfver.

Hvad Lars kände, det hade man inte så noga reda på. Egentligen kunde han aldrig fördraga det,

som var sorgligt i världen. Han tog ut på sjön mer än vanligt, och när en tid hade gått, blef det som i början af deras äktenskap. Yngste sonen seglade borta på Afrikas kust.

Och hur det var, hade de blifvit ett gammalt par. Icke orkade de stort, pängar hade de icke, och lefva måste de ändå.

Så drog då Lars en vacker dag ut till Tryggeskär med sin Anna Maja. Där bodde ingen mer än fiskar Pålsen, och han lämnade dem på sydsidan ett stycke jord mot fyra riksdaler om året. Och så började Lars gräfva djupt ned i jorden en bred, fyrkantig håla, murade litet invändigt, bygde en takås öfver af granruskor och bräder, som Anna Maja tigt ihop, lade två trappsteg af gråsten, som bar ned i jordstugan, satte gamla tidningar rundt väggarna, fick några kronor af kommunen till spisel, sådan den nu kunde bli — och så var deras ålderdoms tillflykt färdig.

Det var som det kunde första vintern. Fönster hade de inga, och spiseln rök in förtvifladt i mörkret. Den enda dager, som bestods, föll in genom springorna mellan de förspikade bräderna.

Men Lars tyckte icke om, när det kom någon ut till skäret från längre inåt belägna öar för att titta till och bjuda på sitt medlidande.

Han knep på munnen och såg kallt på dem.

— Hö skulle de' gäre da? Vi kan jo åpne på döre dit opp, så få vi nok me' lyse. — Akkurat desamme kan de være me' — käringa å jä ha ente

annat å gäre än äda å söfva — hva' ska fatti folk annet gäre?

Det sista var ironi förstås. Lars var så lustig och ironisk numera, att folk riktigt tog ut till Tryggeskär för att få roligt en söndagsäftermiddags stund.

Men andra vintern kom fem kronor från sonen i Afrika, och då köpte Lars små fönsterrutor, murade om i spiseln, så att det icke rök så värst in mer, skaffade hänslås för dörren och Anna Maja ett par nya trätöfflor.

— Böcker te mej? sade Lars och såg kallt på Anna Maja — en ska väll ner i jola om en har nye äller gamle böcker.

Snön föll i stora massor och begrof skorstenen och takåsen totalt, och då måste Lars hålla vakt hela nätterna och skotta undan från öppningen till hålan, annars hade de ej mer sett dagens ljus.

Och då var det knapt med födan. Det hände, att det gick veckor, utan att de kunde nå folk.

Men när det var öfver, så var det icke mer med det. Lars var blott en smula kallare och Anna Maja litet tunnare och blidare och vältaligare på sitt tysta, mjuka sätt.

Fukten steg upp från jorden och lade sig på Anna Majas händer och fötter. Solen brände på de små fönsterrutorna, och om höstarna slet stormen i granruskorna på takåsen och ven in genom springorna på de smala bräderna.

Och så började man glömma bort de båda gamla därute. Lars hade flackat omkring så oroligt och ombytligt, att han just ingenstädes satt något varak-

tigt märke, och Anna Maja hade bara smugit sig tätt intill honom och tigt människor om hjälp på sitt blida, tysta sätt. — Och det är ingenting, som gör folk angelägna att minnas. Världen gick sin gång så väl dem förutan. Ett nytt släkte växte upp, och de suto där kvar.

Det var lustigt, hur nödvändiga de började blifva för hvarandra. Gick Lars ned till båten, så tittade Anna Maja äfter honom tio gånger om och traskade slutligen äfter. Var Anna Maja gången till norrsidan af ön för att tigga bränsle hos fiskar Pålson, så hade Lars ingen ro i sig utan gick ut och in och stultade slutligen i väg för att titta äfter henne på någon bärgsknalt. Då log Anna Maja så blidt. Men Lars förhöll sig mycket liknöjd, när de möttes och gjorde någon anmärkning öfver vinden, som ämnade sig till att slå öfver.

Det var strålande sommar, och solen lyste hela dagarna på ljungheden utanför jordkojan och brände på snäckskalen och tången nere vid stranden. Det var så lågt vatten i år, att Lars hade varit tvungen lägga en brygga af flat sten ut i fjorden för att kunna landa med snipan, när han varit ute och fiskat vitling. De nakna, vilda skären rundt omkring sågo ljusare ut mot vattnet, som aldrig var annat än ljusblått och småkrusigt och himlen, som alltid var lätt och gråvit. Det var också välsignadt äfter en så kall och fuktig vår.

Den hade gifvit Anna Maja knäcken. Nu kunde hon inte stiga upp utan låg och drogs med gikten och ängslades öfver, hur det skulle gå med dem,

när hon icke var i stånd att göra sina småturer omkring i skärgården för att tiggas ihop smulorna.

Lars stack upp hufvudet från kojöpningsen och såg spejande utåt fjorden, om han skulle se till någon seglare. Sedan gick han tillbaka äfter skurbaljan och hælde ut henne på backen.

Därinne låg Anna Maja på sängen tätt invid det lilla fönstret och såg på. Det var inte mer än två alnar högt därinne så när som på midten under ryggåskanten, där Lars kunde stå rak. På dragkistan i vrån låg sydvästen och en ulltröja, och på fällbordet midt under rutan fans en lackviol, en myrten, ett skrin med trasor och en gammal bibel med Lars glasögon ofvanpå. För öfrigt en trästol. Ingenting mera.

Lars kom tillbaka och började torka golvet, som stod och jäste svart och vått. De hade sista året fått till skänks några bräder af konsuln i Fjällkil, och när golvet var inlagdt, var det Lars' största nöje att trampa på det fram och åter, och Anna Maja log så belåtet och menade, att nu hade de det då som riktigt härrskapsfolk.

— Du ä alt beskelig du Lars, sade Anna Maja från sängen med matt röst. — En kan då ente ha't bättre, där en legger. — Bare en nu vesste sej råd te en tår mjölk.

Piken sköt rent bom. Lars gnodde och torkade, så att de vita hårtestarna fladdrade om öronen.

— Ja — åhja, fortsatte Anna Maja äfter en stund och suckade. — De kunne nu vara, om en rodde öfver te Calles Anna på Kalfö — ho' skulle nok . . .

— Kärengsnack! sade Lars barskt.

— Åh-nå, Lars, sade Anna Maja mildt — när vår Härre ger en go'e mänesker och gör en te en så'n här fatti stackare, så . . .

— Kvinfolkgöra ä de å tigge, kan jä sie dej.

— Åh nå-så då Lars. — Åhja — de' ä bare att de' bränner så i halsen ve' den däringa evi'e salte makrill'n. Men de' går nok, de' går nok, Lars.

Lars gnodde våldsamt sista tagen, steg därpå upp och gick ut. Den där låten pinade honom värre än värst. Han satte sig ned i den lilla potatistäppan straks utanför fönstret och tittade utåt sjön. Han var just icke fager, där han satt. Byksorna hade stora skinlappar både här och där, och den blå skjortan var upphjälpt med röda och vita klutar. Ansiktet var fult och illparigt, och det tunna vita håret klädde icke vidare upp det.

Han drog långsamt ett stycke tobak ur fickan och lagade till en redig buss. Och medan den valkades från den ena sidan i munnen till den andra, satt han med de brunbarkade näfvarna i knäet och funderade.

Det kunde nu värkligen vara, att han icke uträttat stort något i sin da'r. Det var mäst det där, att han icke hade hållit fast vid något. Men det kan nu icke fan hjälpa, att en inte har håg till något särskildt. Så hade han i stället aldrig knotat mot vår Härre. Aldrig i lifvet! — — Det var nu Anna Maja och barnen. Nå ja . . .

Här tog Lars sig en väldig spottare och stirrade utåt sjön med sina små, lustiga ögon.

Det var nu inte precis meningen, att det skulle ha slutat på det här sättet, men . . .

Lars kunde icke låta bli att tycka, att han var just en komisk själ, där han satt, då han tänkte på sin muntra ungdom och alla sina töser. Han kunde nu en gång för alla slätt icke fördra att tänka på obehagliga saker. Det ska' fan göra sig bekymmer! Det blir ändå inte en smul bättre för det. Och dö får en nu i alt fall, antingen en så heter Lars Christensson äller ä' kung öfver land och rike. — — Dö — hm!

Lars spottade härvid ut bussen och kände sig illa till mods.

Han vände sig om och tittade in genom rutan, som nästan bortskymdes af potatisen. Anna Maja låg så stilla på sängen och blickade framför sig.

— Lars, sade hon och såg upp mot rutan, ty hon hade märkt skuggan. — Vär beskedeli å ge' mej skrinet därborte.

Om han ändå skulle ge sig öfver till Anna på Kalfön och bedja om ett stop. Han funderade starkt, under det han gick ner i kojan igen. Näggum han kunde. Hällre fick det vara slut med eländet. Med honom ja! Men Anna Maja —

Det satt något fast i halsen, då han gaf henne skrinet och slog sig ned på sängkanten.

— Vär snäll å öppna't, du Lars — Så ja — Jä' tänkte bara se äfter, om de' ente sakti kunne være nå'n småstyfver glömd — hm!

Anna Maja trefvade omkring bland trasorna med darrande händer. Nej, det syntes inte till någon.

Så fick hon fast på sonens sista bref med två porträtt inuti, som låg omsorgsfullt gömdt i en klut.

Hon tog upp det och satte porträtten mot ljuset. Det ena återgaf bilden af en skägglös pilt i ljusa byksor, ljust hår, ljusa ögon, sittande vid ett bord — alt mycket ljust och blackt. Det andra samme yngling i beväringuniform, med gryende mustach, morsk och katig.

— Håhå du Lars — de' ä nu elfva år du — och två år se'n vi sist hörde å'n. — Må tro han ä borte? —

Lars satt och stirrade på golvet.

— Ja — hem kan sia't?

— Beskeli har'n ändå vär't. Houar du om sistens? Tretti kronor och tre daler ha vi no fått å'n, se'n han for. De' ä ente lide de'.

— Ne' — de' ä då mer än kommu'n består en. Fire kronor om åre', du Anna Maja. De' ä akkurat te å stoppe i mun på Pålsen för jordlappen.

— Ja — hå hå ja — Lars du, när jä' dör du, så blir de' en mindre å fö'.

— Åh för snack, röt Lars och lunkade tvärt ut.

Hur solen sken! Den gassade riktigt otrefligt på potatilandet, och ljungen såg röd och torr ut.

Ja *om* hon inte kom upp i morgon, så *skulle* han ro öfver ensam till Kalfön, det var säkert ändå det.

Men morgonen därpå klockan en kvart på sju var Anna Maja död.

Det hade varit någon förlamning i hjärtat, som ett tu tre hade släckt ut lifsgnistan.

Det kom en båt seglande från Fjällkil med fatigkistan och hämtade hänne bort. Kommunen bestod begrafningen, och Lars gick bakom kistan krokig och ful i sina vanliga byxor med skinlappar här och där och en svartgrön rock, som han varit tvungen att låna af fiskar Pålsen. Han sade icke ett enda ord och gaf icke ett ljud ifrån sig, då folk beklagade sorgen.

Men på kvällen kom det några gamla bekanta ut till kojans hans och hade öl med sig, ty de tyckte synd om stackarn.

Och det blef drucket och skämtadt intill ljusa dagen. Lars hade aldrig i sitt lif varit så lustig och kvick till att svara. Han riktigt bet omkring sig.

Men sedan såg man honom icke på långa tider.

Han dref omkring i skärgården med sin båt. Ibland fiskade han litet vitling, när hungern satte åt. Han plockade mosse och ljung till bränsle. Ty han hade inte en styfver att köpa för, och tigga gjorde han icke.

Kom någon händelsevis ut, satt han utanför kojans med händerna på knäna och tittade ut åt sjön.

— Nå hålles går de' me' dej, gamle Lars?

Lars såg kallt på den frågande och stirrade sedan i vädret med hopknipen mun. Äfter en stund:

— De' går galant de'.

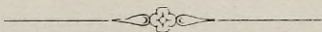
Så kom hösten och stormen, och så började de första snöflingorna falla.

Lars satt nu mäst inne på sängen. Han frös duktigt, och ibland kände han sig också svag i knäveckan.

När man så icke sett till honom på en vecka, for man ut till Tryggeskär. Det kunde ändå inte stå rätt till.

Man fann honom utsträckt på sängen, död och kall. Folk tyckte att det var hemskt, men död var han. Af hvad? Ja, det kunde ju vara detsamma, det kunde ingen besvära doktorn med att fara hit ut i höstrusket, när det ändå var ackurat slut med stackarn.

Så kom båten med fattigkistan, och kommunen bestod begrafningen. Hon tog också kvarlåtenskapen i besittning, då inga arvingar anmälde sig till utsatt tid. Kojan refs, och några kråkor satte sig på en kvarblifvande granruska, kraksade och flögo därpå långsamt bort öfver ljungen.

På höstsidan.

Skenet från hänglampan i mamsell Håkansons diversebod upplyste gatan utanför dunkelt nog, men man var ändå glad att äga den halfljusa fläcken till ledning, när man trefvade sig uppför backen nerifrån bryggorna. Det fanns visserligen en sömnig lykta i andra ändan af Strandgatan, men hon räckte icke till, när man svängde af uppåt vägen. Isynnerhet icke en sådan kväll som denna, när hon tog sig ut som en flämtande och svängande ljusprick någonstädes mellan himmel och jord.

Höststormarne hade kommit tidigt i år, det blåste förtvifladt nere vid bryggorna. Vattnet dånade och skvalpade under sjöbodarna och sköljde här och där öfver gatstenarna, ja, på sina ställen slog vågsvallet upp ända till fjällmuren och blandade sig med vattnet, som kvälde fram därur. Skummet fräste och lyste vitt, och ville man gatan fram, fick man passa på, innan nästa vågbärg reste sig och ursinnigt kastade sig öfver de stora ojämna kullersteinarna.

Utäfter den smala Strandgatan hade man för det mästa gått till sängs. Det var icke värdt att sitta uppe och höra på, hur det dånade därute i mörkret och knakade i alt hvad skjul och brädfogningar hette.

Tankarna kunde nog ändå falla på alla dem, man ägde på sjön vid detta lag — kanske många hundra mil härifrån, så att det ju icke precist var gifvet att det stormade likadant där nere i Stilla hafvet äller Atlanten, men man var ju aldrig lugn ändå — härre Gud nej! när kunde man ha ro här ute! Var det annat än att vänta, ängslas och så ängslas och vänta igen?

Först nu dessa välsignade bref, som kunde komma hvar tredje, hvar fjärde månad, men som man alltid började vänta en månad för tidigt. Och hade man en gång börjat, så fick man fortsätta: hvar postdag, två gånger i veckan, kl. 8 på morgonen, att samlas på den smala bryggan, utanför det lilla postkontoret, hvilket varit sillmagasin i forna dagar, att gärna komma en halftimme för tidigt och stå och frysa och huttra i den tunna sjalen, att så knacka i tur och ordning på luckan och se den välvillige f. d. sokenskolläraren sträcka fram sitt gulbleka, smådarrande ansikte med gapande mun, glasögon på näsändan och en rödblå hand bakom vänstra örat för att höra bättre — och så *nej nej nej*. Och det fick nu vara med brefven, men så var det remisorna från redarne — det var ändå en sak som inte kunde undvaras, om hjärtat kändes aldrig så tungt.

Och dock var detta ju det lyckligaste. När karlen var ute och seglade, kom det ändå mat i huset. Men så kunde det hända, att han kom hem på höst- eller vårsidan. Första dagarna var allt nytt och pråktigt. Det var trefligt att vara på landbacken igen hos hustru och barn, alla bekanta hade ett visst aktningsfullt intresse för hvad man sett och för frakterna man slutit — ja bara för det man varit länge borta. Så bjöd kaptenen på vin i den uppfiffade storkajutan, det främmande manskapet afmönstrades, och fartyget skulle afriggas. Därpå kommo toddykalasen om aftnarna hemma med mycket prat och små triumfer — man satte sig in i hur fisket hade gått hemma på kanterna och gjorde upp storartade planer om att köpa vadlotter och slå sig på fiske i stort till vintern, tjäna pängar — häjsan — nu skulle det bli lif i kymmärsen, bara man hade landbacken under fötterna!

Och hustrun stod utanför i köket och hörde på och hade sin lyckligaste tid, ty hon hoppades så gärna.

Men när några veckor gått, blef det annorlunda. Karlen gick ut och in, ty sjöfolket har aldrig ro i land, det blef gnat och tråkigheter, och så började man vänta — vänta på sillen, den välsignade sillen, som hvar höst utgjorde allas hopp. Och det blef ofta en enda lång väntan bara — hela vintern, tills våren kom och man kastade om och förlade sitt hopp på makrilln.

Natt äfter natt for vadlaget ut med brusen i spetsen i köld och höstmörker — till yttersta skären,

där det en månads tid påståtts, att »hon stod änna tjock». Man lade ut vaden och så var det att vänta. Men sillen strök förbi i stora stim långt därute, hvalen hade jagat henne inåt skären ett stycke, men hur det var, vek hon af ut igen.

Och i den bleka daggryningen lade enstaka båtar till vid bryggorna, och tysta, ordkarga gestalter i sydvästar och sjöstöflor klampade framåt gatan och väckte upp folk här och där i stugorna. Men stegen ljödo dofva och tunga, och så visste man redan, innan dörrklinkan gått upp, att det icke hade lyckats — icke något att tala om åtminstone.

Så kunde vintern smyga sin väg, och det knappades in på kosten både hos dem, som stodo sig bäst och sämst. En underligt stilla, tryckt prägel lade sig öfver stranden, barnen blefvo tunnare och gulvitare, kvinfolken tystare med bekymrade ansikten, karlarne hängde i handelsbodarna upp i backen och krånglade sig till kredit, fastän handelsmännen svuro på, att de måste göra konkurs och visade fram långa listor på obetalda fordringar, längre för hvar dag.

Och de dåliga tiderna sträckte sig till alla. Sillsaltarne jämrade sig öfver sina tunnlager, som lågo på de stängda loften och gissnade. I de stora anjovismagasinen var det tomt, några arbetade på bleckaskar i kontoret inunder, men ungdomen strök i långa rader gatan framåt äller stodo om kvällarna med sjalarna öfver hufvudet och tisslade på bryggorna i väntan på arbete.

Men det gick icke alltid så. Med långa mellanrum kunde det komma en vinter, då vinden varade rent västlig i lång tid och sillen gick till ymnigt, rikt »tjockt», så att man kunde promenera på vattnet, påstodo de skämtsamme. Ja, hon kunde komma ända in i fjorden, så att det bara var att slänga ut vadarna invid land.

Då kom det lif på stranden, mat och dryck i husen, mod — öfvermod till och med — i sinnen och främmande skutor i fjorden. Natt och dag var man i rörelse — gatan var full af folk — främmande herrar — kvinfolk, som sprungo yra i hufvudet omkring och glammade, hängde nere vid bryggorna och hörde äfter prisen; det talades högt och käckt, och från de öppna stugudörrarne kunde man se eld i spiseln och kaffepannorna på.

Då och då kommo karlarne i land för att något vila ut äfter ett godt köpslut. Betäckta med sillfjäll från sydvästen till klacken drogo de klampande genom gatan, skrattade och sade kvickheter äller samlades uppe på gästgifvaregården i backen, där de skakade hand med herrarne och icke aktade för rof att bjuda på champagne och betala kontant med sedlar ur den späckade plånboken innanför skintröjan.

På magasinerna var det bråda lifvet. Flickorna lade in anjovis, det stank lång väg af dem, och från de öppna luckorna skönjdes den blåglänsande fjorden, hvaröfver rörde sig som en vit gungande sky af måsar.

Men när vintern gått och sommarn strukit med och det åter vardt höst, då var det som en dröm altsammans. Man hade lefvat och njutit sorgglöst, medan man kunnat och icke tänkt på morgondagen. Stora pengar hade kommit, och stora pengar hade gått — korgar med konjak och punsch hade försvunnit vid de muntra lagen, mycket hade man lagt i vadlotter och i båtar, tunnorna hade läckt och laken runnit ur och lika mycket gått förloradt som vunnits.

Och så lade sig åter så småningom det tryckta, underligt stilla öfver stranden, nordan blåste isig och bitter hän öfver den grå vattenytan, och de tunga, bekymrade anletena syntes ej på gatan som förr, ty kvinnorna höllo sig inne och drogo sig fram under svält och hårda ord.

Men medan man i afton sof utäfter gatan och drömde om, att stormen vältrade vågorna skyhögt öfver »Anna» och »Goda Hoppet», men också att han dref sillmassor mot land, var det ännu lifligt uppe i backen, där skenet från mamsell Håkansons bodlampa svagt vägledde dem, som styrde och stälde utanför med att uppsätta stånd och slå fast bräder.

Ty i morgon skulle höstmarknaden börja. Det hade icke hjälpt alt hvad länsman och herrarne i orten gjort för att taga bort denna osed. Landtfolket strömmade ned till byn, och med ångbåten i dag hade hitländt en hel här af krämare, sckackerjudar, modister och kramhandlarskor i halfhandskar, muffdiser och bajadärer — från grannstäderna. Det var hårda tider, och småhandlandena i backen hade

ingenting emot att få en liten inkomst genom att hyra ut den plats, de rådde öfver, utanför sina bodar. Konkurrenten var ej så farlig — snarare lockade marknaden ned bönderna, och det gälde nu en kamp på lif och död för att fånga kunder genom frestande varor.

Uppe på skollärarns gård hade cirkussällskapet fått plats för sitt tält. Det hade kommit landvägen från staden, en brokig karavan med magra hästar och barbenta, utsvultna barnungar — lilla Terèse, underbarnet — med tunna, gyllne lockar och ett moget sorgset bedjande uttryck i sina stora blå ögon — och en öfvermåttan tjock, halfgammal fru med falkögon och hatt med prunkande röda rosor.

Och så hamrades och bygdes upp, slogs fast och jämkades med bräder och bord längs hela backen. Man traskade omkring med handlyktor i smutsen och mörjan, medan blåsten pep och ven ohyggligt ute från sjön. —

— Ved no'n om Kneipa ska stå ude me i möron? undrade madam Åberg, som för tillfället hängde sysslolös i mamsell Håkanssons bod.

Hon visste, att hon hade talan, ty karlen hennes hade tjänt stora pengar på fiske några vintrar i västernorges skärgård och köpte sig minst till två kostymer om året.

— Ved no'n de? De gjorte'na då änna gödt.

Det hade varit stor brådska i mamsell Håkanssons butik, der doffelkapporna skulle upphängas och sista hand läggas vid utställningen af broscher, nålar, schaletter, vegadukar m. m.

Därför hade också kvinfolken tittat inom en stund för att hjälpa till, både skollärarns fru och pastorsns fru och kapten Engbärigs fru och några madamer, hvilka gynnade mamsell Håkanson och inte ville köpa hos de andra i backen.

Men nu var det värsta öfver. Kaffet bjöds omkring, fast det var sent, men det var så upplifvande; man hade ju sprungit ut och in mellan köket och boden och haft så brådt, och ungdomen hade skickats än hit än dit i småärenden.

Så att madam Åbergs fråga höll på att dunsta bort utan att upptagas, då två öron slutligen fattade hänne i flykten, och så vardt hon räddad.

— Kneipe — mamsell Kneipe — hvem frågade äfter hänne? Jo, det tror jag, hon har visst fått plats här utanför mamsell Håkansons fönster — har hon inte?

Mamsell Håkanson stack upp hufvudet från botten af en lår och svarade:

— Ja — hvad skulle en göra, fröken Bernt? En kunde nu förstås ha fått en smula för'et, men fast en har smått om'et, så vet en då, att hon har't sämre. Så det var då inte godt att neka'na stackarn.

Pastorskan såg mildt upp från en låda blomsterkort, hvilka hon höll på att ordna.

— Ja, men männe inte mamsell Kneipe själf är skulden till det, snälla mamsell Håkanson? Inte behöfde hon ha det, som hon har, jag tänker, att alla hus skulle stått öppna för hänne, om hon velat böja sitt sinne i kristlig ödmjukhet — men den som är så fattig — här öfvergöts fru pastorskans ansikte af

en svag rodnad, och hon talade en hårsman mindre mildt — den får värkligen se Härrens finger — den får böja sitt stolta sinne — och i ödmjukhet och tacksamhet ta emot hvad barmhärtiga människor vill göra.

— Ja, pastorskan har nog rätt, sade mamsell Håkansson lite förlägen, nog ä' hon konstig till humöret och inte har'n tack om man vill hjälpe'na just, det kan nog vara sant.

Den lilla klarögda skolläraryfrun hade kommit in från köket och satt och vred sig nervöst på en stol nere vid dörren, det var, som hon ville afbryta. Slutligen sade hon kort:

— Jag tror det ä' lättare för oss att vara ödmjuka än för henne. Hon har haft det så besvärligt — och hon ä' så förfärligt fattig —

— Hvad menar du, kära Eva?

Pastorskan vände sig litet häftigt om och rodnade djupare — man brukade märka att hon blef ifrig på hennes stegrade färg, annars förblef tonen vanligen blid och behärrskad.

— Skulle inte hennes fattigdom just ha lärt henne ödmjukhet? — Böja oss få vi väl ändå — isynnerhet vi fruntimmer — böja oss djupt för Härrens tuktan.

— Ja, det får jag då säga, afbröt fru Enberg med sina små bruna ögon tindrande af förargelse — att högfärd, när man ä' en sän'n fattiglapp, det ä' då så en kan gråta åt'et. Det kan harma en in i själen att se den lilla gå så rak som — och om en hade gjort'na något för när! Har'en inte försökt

att bjude'na till sej både när en haft kött och andra stärkande saker i huset, och har en inte försökt på alla vis att vara ämabel och skickat'na godbitar. Härrskapet vet väl hur de' va' här om da'n, för det vet nu hela strand'na snart, och vi ä' då me' di siste ändå, som ho' gjort så där me'. Jag säger till Anna — tösen min — gå nu, säger jag, till mamsell Kneipe och fråga'na om ho' vill komma och äta biffstek, för det ä' riktigt stärkande för mamsell Kneipe, som har så ondt om'et, sa' jag — å så ger hon sej till å svare tösa: Nej tack, hälsa din mamma å säg, att vi ha så olika åsikter, säger hon — och vi sympasera inte, så jag skulle skämmas, om jag åt hannes bröd mer, säger hon. — *Har* härrskapet ändå hört maken? *Skämmas* å äta mitt bröd — åh nej, det behöfs då Gud ske lof inte och slippa ska' hon, det lofvar jag.

Fru Enberg fnös af förbittring.

— Att tänka sej gamla människan, och de' när ho' ä' så fattig, att ho' lägger sej te sängs si'r dom bara för å inte kännat så ille —

När fru Enberg förifrade sig, blef språket vanligen icke så vårdadt utan antog lätt en genklang från svunna tider.

— Jag säger — sade den lilla skolläraryfrun med kraft och sökte göra sin stämma så redig hon kunde, fast tårarna stodo ända ut i ögonhåren och droppade ned en för en — jag säger, att det är lättare att vara ödmjuk, när man inte ä' så fattig som hon. Jag har inte alls försvarat, att hon gör som hon gör, hon är mycket opraktisk, och hon dömer ofta orätt-

vist, men jag *har* sympati för, att hon kan vara så spänstig, och för att hon aldrig förnekar sig själf, om hon också svälter — ja —

— Förnekar sig själf? Snälla Eva, ska' vi inte förneka oss själfva hvar dag och stund? — Det väntade jag då ändå inte af dig —

Pastorskan darrade lite på den milda rösten och en förunderligt skarp blick sköt fram ur de grå ögonen.

Den lilla frun med den klara blicken blef så röd, det var som lysste det henne att skaka af något, och som njöte hon af att skaka af det — för en gångs skull — en enda gång bara.

— Nej inte sina åsikter — nej inte hvad man tror på.

— Jaså, inte när man tror och tänker det, som ä' emot Härrans ord — emot alt som i evärdliga tider ansetts som dygd och moral och —

— Nej det är detsamma — bara man *tror* på något, riktigt fast tror på det, — så ska man stå för det och så ska man strida för det — ja — och så ska man inte dölja på det, om det också vore att få all världens härligheter att göra det.

— Ska man framhärda i en orätt — i en syndig tro — en som leder till helvetet?

— När man tror lefvande på något, så tror man naturligtvis att *det* är det rätta — inte trodde man annars på det —

— Så har man att bedja Härren att upplysa ens arma ögon —

— Ja, men när man fast tror, så anser man ju inte, att man behöfver upplysning, hur kan man då begära, *be* därom —

— Så mycket sorgligare — desto mer behöfver man bedja — anropa. Kära Eva, det här var värligen ett ganska ledsamt ämne — jag trodde inte —

Pastorskan vände sig med ett litet vemodigt leende till de andra, halft ursäktande, att man så kunnat förgå sig.

Alla i boden tego. Ingen kunde riktigt följa med det här. Man visste af gammalt, att fru pastorskan och skolläraryngfru Tengvalls fru inte drogo jämt, men fru Tengvall yttrade sig så sällan. Detta lät i alla fall förfärligt — var inte skolläraryngfrus fru gudfruktig — äller hvad var det? Det var i alla fall mamsell Kneipe altsammans kom från.

Madam Åberg, hvilken stod kvar bred och stor och gapade duktigt med både ögon och mun, sade därför:

— Ja, de ska då köste på'na att få stå och sälje blan bönnane. — Om ho höll sej i lag me' härrskapsfolk och va lite bli'er åf sej — så slapp ho' de'.

Nu kommo pastorn och skolläraren för att hämta sina fruar, hälsade vänligt på alla och talade litet om marknaden och stormen, och hur fattigdomen i höst var stor bland strandfolket, så att det icke vore att vänta sig mycken förtjänst — bönderna hade äfven känning af det.

När pastorskan tog afsked af fru Tengvall vid sin dörr sade hon blidt:

— Jag hoppas, snälla Eva, att du kommer på bättre tankar om hvad vi talat — vi ha haft en liten dispyt i trosväg, Eva och jag — det kom sig mäst af mamsell Kneipe — sade hon upplysande till här-
rarne.

Skolläraren såg orolig ut och kastade en hastig blick på sin lilla hustrus röda ansikte.

Men pastorn tog vänligt beskyddande fru Tengvalls hand och såg henne mildt i ögonen:

— Åh, det tänker jag nog inte är så farligt. Lilla fru Tengvall är en smula eksentrisk, men Härrens hand kan böja och kväfva alla egna tankar — den är mäktig.

Och när de skilts åt, ropade han ännu en gång från förstugutrappan i lite skämtande ton:

— Akta sig för all del för mamsell Kneipe, kära Fru Tengvall. Han är vis, som undflyr den Härren emot står — och vi veta, att de högfärdige —

Men skollärarens fru drog upp sjalen för ansiktet och grät, där hon traskade fram i mörkret vid sin mans arm.

— Det är så hårdt, hon är ju så förfärligt fattig — ingen — ingen —

Skollärare Tengvall såg ond ut på alvar.

— Det har hon då redligt förtjänt. — Hvad angår den där människan dig för rästen? Och så ställa till, så att du stöter dig med pastorskan — du vet mycket väl att det gäller för oss — — —

Och de vinkande handlyktorna släcktes en äfter en, äfven lampan i mamsell Håkansons bod. På

sidorna backen nedför reste sig rader af dunkla, gapande föremål, hvilka lämnade föga plats för trafiken i midten. Det var alla de tomma stånden och borden, hvilka i morgongryningen skulle fyllas och beklädas med alt kram. Man hade allmänt gått till ro — äfven lilla Terèse, underbarnet vilade sitt fina lockiga hufvud på halmmadrassen i hörnet af Anders Olaussons stuga. Kammaren inhyste alla hannes »bröder» och äfven hannes tjocka »mamma», som snarkade i sängen därborta och oroade underbarnet i drömmen, där hon flög högt öfver Miranda och Pålle — högt — högt — ända upp till skyarna. Men då blef hon rädd, skrek till och vaknade. Hu, så mörkt och kallt! Men det var ju ingen fara — och i morgon skulle hon göra sin nya stora saltomortal, åh, hvad hon var rädd. — Och länge dröjde det, innan det klappande hjärtat blef stilla och sömnen ånyo sänkte sig ned öfver de sorgsna blå ögonen.

Därute var det tyst och bäcksvart, ett fint duggregn hade börjat falla, vinden lade sig något och endast han, hvars tur det var att gå ur huset som nattvakt, satte sömnigt stöflarna på, sköt sydvästen för öronen, slängde igen dörrklinkan och begaf sig ut för att slå hälarne i gatstenarna och vandra fram och åter från Halsnäs strandgatan fram, uppför backen ända till sista huset, hvilket låg nästan ute på landsvägen.

När Selma Kneipe första gången kom ut i lifvet var hon ung och begåfvad med den ljusaste blick, som kan lysa dess besvärligheter emot. Hon var

född i skärgården, och föräldrarna, hvilka kommit uppifrån landet, voro mycket aristokratiska i sitt åskådningssätt, skämde grundligt bort henne och gáfvo henne »höga vyer» utan att samtidigt gifva henne det slags uppfostran, som rimligtvis kunde ha hjälpt henne upp på de åtrådade höjderna.

Ty de egde icke ett öre, och vid sekston år stod Selma Kneipe ensam och till reds att börja sin kamp.

Det var just inga värdefulla vapen hon var utrustad med. En vanlig ytlig flickbildning äfter tidens sed, föga bekantskaper, ett ömtåligt häftigt lynne, storslaget förakt för pänningen och dess betydelse, men den lifligaste entusiasm för umgängesfinhet, förbindlighet, som aldrig sårar, ett djupt medvetande af sin egen öfverlägsenhet i alt det en förfinad uppfostran skänker den yttre personligheten och en stark känsla att hålla detta uppe i lif och död gent emot alla de förmenta angrepp, hon genom sin fattigdom stode blottad för.

Men äfven något mer. Hon var ett skärgårdsbarn, och hon besatt i hög grad den spänstighet, som altjämt hoppas och tror på det okända, morgondagen skall föra med sig, segt mod, liflig sorglöshet och en egen förmåga att dväljas i en värld af inbillning, där alltid det ädla, det sköna, det stora segrade.

Och ännu något annat.

Ett trotsigt, oförväget mod, hvilket kunde bryta fram stundom likt en underlig, främmande stråle, och som tog sig uttryck både i en båt, när vågorna slog in och kommo de andra kvinnornas kinder

att blekna och i hänsynslöst, djärft blottande af åsikter, motsatta deras, hon berodde af. Men detta kom ej ofta. Och det sköt alltid ned på sak — icke på person — det var som något, hvilket dök upp ur djupet af hennes djupaste — ljungade till och därpå dök ned igen, slocknande. En strid som mellan två naturer, ty hennes sträfvan var ju att hålla sig uppe som den fina damen med det mjuka, utjämnande sättet.

Det var nu många många år sedan den dagen — och kampen hade gått knagligt nog. Världen hade icke velat förstå Selma Kneipe, och Selma Kneipe hade rakt icke velat förstå världen — d. v. s. icke den värld, hvori hon lefde, och det var nu skärgården, der hon flyttade omkring som småbarnslärlarinna med undantag af ett år, då hon bott i en större stad — undangömd, obetydlig. Ty att världen bortom där hennes lif var dömdt att förrinna, var full af ädelhet, skönhet och storhet, att hon där skulle passat och förståtts — det var hon fast öfvertygad om.

Och detta höll hänne alltid uppe. Det var som ett osynligt föreningsband mellan hänne och denna okända värld, hvilket styrkte hänne.

Hon drömde om att bana sig väg till det stora lifvet därute, som hon tänkte sig alltid slå med starka, bevingade pulsslag, men för det praktiska lifvet hade hon i själfva verket hvarken förmåga eller blick och så blef det till intet.

Och åren smögo sig hän därute bland skären. Än bodde hon ensam, än i familjer.

Men smått och enformigt var det alltjämt, människorna rundt om henne kämpade för bröd som hon, och hon lefde deras lif, och allt var hvardagligt och utan några tillströmningar, som kunde utveckla en personlighet lik hennes, ty hon förstod aldrig verkligheten omkring sig mer än på ett sätt.

Ingen hade någonsin älskat henne. När hon skulle värna om sin person och göra klart, hvem hon egentligen var — hon den ringaste af dem alla —, då blef hon högfärdig, och det kan gärna vara, att de hade rätt, som så sade.

Och när hon längtade bort från den verklighet, som omgaf henne, och som hon aldrig ville förstå — då blef hon själfvisk som ett barn.

Men det fans något, som minst kunde förlåtas Selma Kneipe.

Det var hennes sorgliga misstro till präster, kyrka och dogmer, en stundom nästan bitter ringaktning — och hennes förvända bedömande af vissa moraliska förhållanden.

Hon hade flere gånger låtit framskymta med den där korta hänsynslösheten saker: som att mannen hade lika stora skyldigheter som kvinnan att lefva ärbart, (hvilket anständigt, oskyldigt fruntimmer kunde tänka på, än mindre vidröra dylika saker!) att man lika litet kunde förlåta mannen ett snedsprång, att en kvinna, som fallit, ändå kunde äga renhet — ja vara bättre än många män, som ansågos för hederliga, och mer sådant.

Hvar i all världen hade detta kommit ifrån?

Hon, bevars, som ville vara så fin och ha så god ton!

Och i allmänhet kunde man håller icke säga annat, än att hon hyste hvar hederlig människas sedan gammalt vördade tänkesätt. Var hon icke rent af hänförd af kungen, som man nu för tiden börjat så skamligt angripa och väga på enom våg — och talade hon ej om alt stort och godt, som vore hon en kristen och så, som en människa bör vara? — undantagandes alla hennes fula sidor förstås. — Man kunde ej förklara detta.

Det gick ett svagt, oredigt rykte om en präst, som varit förlofvad med en ungdomsvän, hon ägt — och att prästen icke förhållit sig så alldeles — hm — riktigt mot vännen, att vissa olyckor inträffat.

Detta var längesedan, men hur det var, tycktes tankar ha smugit sig in, grott sig fast, drömts igenom år från år, tills de sprungo fram som häpnadsväckande, öppna uttalanden, hvilka gånge eko bland de alvarliga, nakna skär, där prästen var det högsta nu lefvande väsen, och fädrens åsikter om moral och ärbarhet, Gud ske lof, ännu lefde i trogna sinnen.

På senaste tiden hade vissa ljud nått ditut, hvilka stämde ihop med Selma Kneipes bedröfliga missgrepp.

Man hörde om böcker, som skrefvos, om sträfvanen, som pågingo ungefär i samma riktning — men detta förbättrade icke saken.

Ja, det var till sist, som hade alla dessa sorgliga tidens tecken ägt sin egentliga upphofsman i Selma Kneipe.

Och nu hade hon hamnat här på fiskläget.

Hon var icke längre ung, fast hon i själfva väret togs för ett äller par tiotal år yngre än hon var; tiderna voro svåra, folk höll sina barn i folkskolan, och hon stod rådlös.

Det var så litet hon behöfde för att lefva, men något fick det ju vara, och nu höll det på att blifva mindre än litet.

Det lilla hon kunde taga sig till hade ingen afgång här bland det fattiga folket. Hon gjorde småsaker af fiskfjäll och papp, men ingen hade råd att köpa.

Och när hon så svalt och frös, kommo människor till henne, voro öfverseende med hennes många obehagligheter, bjödo henne mat och dryck och sina hus och hem, sina råd och anvisningar, hela sitt lilla enformiga lif, inklämdt mellan bergen, förkrympt af omsorger och ensamhet, uppfyllt af småskvaller, hvardaglighet, småsinthet och välment hjälpsamhet — de bjödo alt, hvad de hade att bjuda.

Men hon sköt det från sig altsammans — hänsynslöst, otacksamt. Hon stötte bort hus äfter hus, där hon kunde ägt föda, värme och snart sagdt kläder.

Det gick så till, att hon med alt mindre mellanrum lät det där främmande, hänsynslösa bryta fram, det kom en udd af bitterhet däri, som förargade folk öfvermåttan — och det var som vore hon trött vid att sitta inne med det. Med sympatien var det hastigt slut, hon bjöds fortfarande bröd men isande serveradt. Och då drog hon sig genast bort.

Hon hade icke något att gifva i utbyte, och hon kunde icke förneka sina åsikter — då kunde hon ju icke äta deras bröd. Det var en klar och enkel sak.

Och så svalt hon och frös, så att de smala kinderna blefvo gulvita och de grå ögonen sjönko alt djupare in.

Folk hade aldrig sett maken.

Men när hon så kom ensam backen uppför och höll sin lilla gestalt rak och spänstig utan att se sig omkring — då kunde värkligen ingen ha medlidande med hänne vidare. Man hade då sannerligen gjort hvad man kunnat, och hon fick ha det, som hon ville och kunde.

Och det fans ju ingenting att säga mot den saken.

Sent omsider fram på förmiddagen stack solen fram och lyste matt öfver en tätpackad, gungande massa, som rörde sig trögt och utan synnerligt lif mellan platsen uppe vid skolhuset, backen nedför till Pettersson & Co:s magasiner vid sjön.

Det rådde ingen synnerlig köplust. Bondtöserna gingo stillsamt omkring med uppskörtade kjolar och hopvikna sjalar på armen äller stälde sig tysta vid kortvarustånden och besågo långsamt härligheterna. Bonnepiltarne hade icke kommit sig för ännu — de drefvo med strömmen nedför backen, kastade en och annan lång och fundersam blick på korderojerna och hörde stillatigande på, hur de främmande köpmännen

vidt och bredt utlade sina varors förträfflighet på ett språk midt emellan svenska, danska och tyska.

Ståndsfruarna i muffdiser, pälskängor och bajadèrer utvecklade en storartad vältalighet och envissades att få med sina rödblå händer profva allehanda förföriska vegahufvor på bondflickornas hufvuden —, de djärfvaste, hvilka vågat sig ända därhän att röra vid något. Fruarna bedyrade heligt, att dukarna togo sig förbålt klädesamt ut på lilla jungfruns oljade, tillsmetade och skinande flätor. Men flickorna sågo förläget på hvarandra och drogo på mun. Och så gick man långsamt vidare — det var icke köptid ännu. — Man började bli orolig uppe i backen, ty det tycktes aldrig bli den tiden i dag.

Då och då trängde sig flockar af strandflickor upp nedifrån backen. Långa rader af bleka, smärta fiskartöser arm i arm, med kjolarna slafsande om benen, de tunna sjalarna kastade öfver hufvudet — småfnittrande, orädda — nyfikna. De tittade åt alla håll, körde på vidare — nickade åt bekanta och förde med sig en lukt af rå fisk, sjötång och saltlake.

De skulle upp på skollärarns gård, där den ena föreställningen följde äfter den andra utan uppehåll, medan clowns tittade ut ur tältet och gjorde grimaser åt folkhopen äller till och med en och annan kullerbytta på marken som lockbete. Men i öppningen satt den tjocka frun med falkögon och de röda rosorna. Hon såg arg ut och hade händerna instuckna i en stor gråvit muff, och bakom förhän-

get därinne stod den lilla Terèse i tricot och huttrade af köld. Så gnälde fiolen och hon hoppade in och kysste småleende på fingret åt publiken, och en af händes »bröder» tog och böjde hände bakåt, så att hufvudet tittade fram mellan benen — ett flämtande, eldrödt ansikte med ett beständigt, nervöst småleende. Han bar hände rundt omkring bänkraderna som ett knyte och härrskapen, som slagit sig ihop om första bänken för att uppmuntra konsten, klappade hende på hufvudet och bjödo hände skrattande på sockerbröd och karameller, hvilka hon behändigt nappade äfter, medan blodet färgade pannan alt rödare — och det fick hon göra om och om igen, ty de finaste konsterna gömdes till kvällen, då man hoppades på talrikare publik.

Men ner i backen vid gästgifvaregården blef trängseln större och större, folk strömmade dit i alt tätare skaror, det blef en stockning, så att man hvarken kunde komma ned till sjön äller upp i backen. Så mockades gräl, ölbuteljerna hade alt flitigare afgång, tungbanden löstes och en hop bonddrängar armbågade sig fram rödmosiga, leende och frikostiga. Äfter dem följde en annan sjungande och säll flock med armarna om halsen på jäntorna, hvilka sträf-vade emot, men de hade bjudits på så många glas, att det icke var på alvar ment. Några halfherrar med binokler dinglande vid urkedjan och hattarna på örat raglade omkring med slöa ljusblå blickar, kallade fiskarflickorna för »lilla mamsell» och ville bjuda på karameller med deviser. Men strandtöserna veko undan, skockade sig tätare ihop och fnittrade,

medan härrn stod stödd mot ståndet på osäkra ben och såg äfter dem slött och fånigt.

Det var detta köpmännen hoppats och väntat på — ölbuteljernas makt. Och nu gälde det att prata för sin sak. Flickorna voro ännu försiktiga, men piltarne och farsgubbarne vände ut och in på plånböckerna i storslagen frikostighet: hem sa' att di inte va' goe te handle hele stöcket om de gälde? — *va* de n'on så kunde han komme fram på evige fläcken, de skulle ingen sie om Per Olson i Bedetorp — de' va evige sanningens or' de —

Men gummorna följde ängsligt med hack i häl, höllo igen, talade förstånd, stodo och ryckte gubbarne i rocken — och så kunde det hända, att en och annan fick karlen sin bort från frestelserna, under det hans hufvud sjönk ned och han mumlade några otydliga ord.

I mamsell Håkansons bod gick kommären raskt undan. Fruarna sprungo bakvägen in för att slippa marknadsstöjet, som nu brusade likt en lössläpt fors ute på gatan. Det bjöds på kaffe och färskt i bästa kammaren, och grupper aflöste hvarandra vid fönstret, där man hade en präktig utsikt öfver backen.

Fru Tengvall stod i boddörren och såg sökande ut.

När hon upptäckte bordet med fiskfjälls- och pappsaker uppe vid husväggen, betänkte hon sig ett ögonblick, men gick sedan hastigt ut och trängde sig dit fram.

Rundt om bordet var tämligen tomt.

Selma Kneipe stod stödd mot väggen och såg oafbrutet ned i backen.

Hännes lilla magra gestalt såg dubbelt så tunn ut i dag. Hon hade svept en sjal om nedre delen af kroppen och flyttade fötterna nervöst, som om hon frös.

— God morgon, kära Selma — du fryser väl inte? Ska' jag inte hämta något varmt åt dig?

Den lilla skollärarefrun gick inom bordet och skakade lekfullt hennes akslar.

Mamsell Kneipe såg förläget upp och tackade kort, nej hon behöfde ingenting, hon hade så tjockt på sig under.

— Nå, hur går det? sade fru Tengvall sakta.
— Det ser ju lifligt ut i dag.

Selma Kneipe skakade sorgset på hufvudet och såg helt upp med sitt lilla blåfrusna, lätt fårade ansikte, där de stora grå ögonen lyste klara och bedjande.

— Ack du, det går dåligt — riktigt dåligt.

Det bröt fram så öppenhjärtigt som ett barns klagan. Så böjde hon ned hufvudet mot muffen och fru Tengvall såg, att tårarna droppade ned. Men hon låtsade om intet utan sade muntert:

— Ja, vet du — du skulle göra som de andra — gå på du och locka bondgubbarne att öppna på skinpungen — det ha de minsan godt af — åh, jag tycker det skulle vara riktigt lustigt.

— Jag kan inte, jag kan inte — åh, det är så förfärligt att stå här — det förstår du inte —

Och så kom muffen ända upp för ansiktet, och hon riste hufvudet som af kramp.

De, som stodo däromkring, började se förvånade ut.

Fru Tengvall rodnade litet och böjde sig fram för att ordna ett och annat, därpå hviskade hon hastigt:

— Låt mig försöka ett tag — åh, låt mig — vet du, det skulle riktigt roa mig —

Selma Kneipe såg hastigt upp och det drog något stelt öfver dragen.

— Nej, nej, visst inte — åh, för all del, bry dig inte om mig — för all del.

Men fru Tengvall stälde sig ögonblickligen bestämdt bakom bordet och började i munter ton:

Så där ja, far lille, kom nu hit — det här ä' rara saker, det får man inte alla dar minsan -- Peter i Ösbo, se så, jag vet alt, att det fins sedlar i lommen jag, fram med dem nu bara. Åh, hvad är det för slag, mor Anna — det blir just bra till byrån i hannes finfina kammare det — och så billigt se'n — de —

Man såg först förvånad och tveksam ut, till och med de, som ej stodo rätt på benen kände igen skollärarefrun och gjorde försök att stå stadigt och hålla mun, då strömmen förde dem förbi.

Men så småningom stannade folk, började skratta, drogs med af den muntra svada, som skolmästarens lilla fru slog omkring sig med i alt upprymdare ton.

Hon stod där röd och käck, ögonen lyste — hon fick flere att köpa — det stod slutligen packade

led omkring bordet, pängar flöto in i lådan, och Selma Kneipe reste på sin lilla gestalt och hjälpte ifrigt till att välja ut de olika småsakerna. —

— Kors i all världen — bevara oss väl — har ni hört — kan ni tänka er?

Fröken Jansen störtade in i kammaren, där pastorsns och flere af ortens ståndspersoner suto ikring fönstret och nyfiket tittade ut.

— Ja, härrskapet kan inte se det så bra härifrån, det är alldeles invid väggen här — längre uppåt. Fru Tengvall står och säljer för Kneipan — mamsell Kneipe ville jag säga — hon har stått en lång stund och lockar alldeles fullt med bönder kring sig — —

Minst åtta näsor trycktes ifrigt mot rutan — nej det gick ändå inte — så sprang man till dörren och tittade hastigt ut, alla skulle öfvertyga sig. Jo, det var ju värkligen sant. Och hon var så upptagen och pratade till och med, så att folk skrattade omkring henne.

Man var så förvånad, att man först blott stirrade på hvarandra tyst.

— Detta är ledsamt, sade pastorn ändtligen och såg alvarsam ut — värkligen ledsamt.

Han spatserade fram och åter med händerna på ryggen.

Fru pastorskans uppsyn var mildt bekymrad.

— Jag fattar inte Eva — och det äfter i går — det är så underligt, det är som det vore något trotsigt riktigt ibland hos henne, som om hon inte kunde hålla ut i frid och —

— Ja det må jag säga — afbröt kallt en elegant fru, som var född adel, och hvilkens man ägde ett stort gods några mil inåt landet — att det var en egen smak. Har hon inte uppfostran, lilla fru Tengvall? — Jaså — ja, jag har hört, att hon har det. Ja, det må jag säga — det var en egen smak.

— Ja, det är nu litet studentfasoner, sade pastorn i lätt ton och log sympatiskt mot den eleganta frun.

— Men det är inte bara detta — han blef åter alvarsam och slog ut med handen åt sällskapet. Det kommer en vida farligare sida. Det är ju inte absolut *orätt* — det kan man ju icke säga, men genom detta så lägger hon ju ändå hyende under mamsell Kneipes tyvärr alt för väl kända högmodssynd. Hon hindrar hänne att besegra sig själf och i ödmjukhet sänka sig ned till den ställning, som det behagat Härran att försätta hänne i här i världen — det är att uppenbart hindra hans värk — det är ledsamt, det är värkligen ledsamt detta.

Man började halfhögt tala i mun på hvarandra.

— Och olagligt nästan — ja har hon fräjdebevis? Har hon kanske? Det är ändå lag på, att hvar och en, som säljer ska —

Pastorns stämman hördes långsam och bekymrad.

— Ja-a, det är åter en sida — lagen möter — det är det värkligen — jag skulle tro att —

— Åh ja men, inföll någon — hon har väl ändå fräjdebevis som skollärarns fru — länsman vet det ju — hon hjälper ju bara till —

— Ja-a-a — sade pastorn och drog upp ögonbrynen äfvertänksamt — jaa-a-ja —

— Hännens man se'n — ja hvad ska hr Tengvall säga —

Nu hördes pastorskans milda röst med en darrning af inre ovilja:

— Ja *det* är det värsta af alt sammans i *mitt* tycke — man har sina närmaste plikter först — det upprör mig alltid, när jag hör, att man *utom* hemmet söker sin värkningskrets, man har minsan nog af att vara som man bör för de sina, och att *så* göra något som rent af skulle misshaga ens egen man, det gör mig så ondt, riktigt ondt.

Hon fick hålla upp ett ögonblick — men tillade sedan med bestämd, profetisk röst:

— Och det är visst, att någon välsignelse kommer icke från ett sådant steg —

Pastorn tog kärleksfullt hännens hand och såg på henne.

Alla voro rörda.

Men därute tilltog larmet och stojet. Den lilla skolläraryfrun lutade sig röd och varm ned till mam-sell Kneipe och hviskade hastigt:

— Nu får jag lof att gå, men jag tittar in i kväll; håll nu modet uppe, vi ha fått riktigt duktigt med pängar — åh, jag är så glad — du kan gärna sluta, innan det blir för otrefligt frampå återmid-dagen.

— Tack, tack — Eva du vet inte —

Selma Kneipe tryckte hännens hand med en barnslig, frimodig stråle i ögonen. Hon var så mo-

dig och säker, ja hade en känsla af att alt egentligen var en lustig kamp, som det gälde att ge sig in uti med dödsförakt.

Men den lilla frun smög sig på omvägar hem. Hon var icke precis glad, ty hon visste mycket väl, hvad som väntade henne, när alt blef klart.

Men hon *kunde* icke hjälpa det. Det hade kommit öfver henne i ett ögonblick, och hon hade icke kunnat stå emot.

Ja, hon kunde icke ångra det.

Hur ledsamt det än blef — det hade ändå kommit 24 kronor i kassan! Och så hade den lilla stackarn icke behöft stå där ensam och skämmas; härre Gud, hon hade nu den svagheten — hvar och en har sin — hvarför skall man vara så förfärligt sträng?

Men när hon läste igen dörren om sig, skedde det icke med lätt hjärta.

Det hade tagit till att blåsa i skymningen igen. Åter var det att trefva sig gatan fram i blåsten, vägledad af den dimmiga lyktan därborta och med sjöbodarna tätt intill sig som stora mörka spöken. Det var bäst att hålla sig inne i kväll, ty man var icke säker. Rusiga karlar lågo i klungor utanför gästgifvargården äller raglade omkring i backen, tills kvinfolken fingo fatt i dem, praktiserade dem upp i kärran och körde i väg. Det lyste svagt från lyktorna i stånden, en och annan började packa in, och här och där stodo halffulla figurer och grälade om sillen.

Långt upp i ett prång nedåt gatan hade Selma Kneipe flyttat sista gången. Det kostade på att inte se sjön — hittills hade hon alltid haft utsikt öfver fjorden, — men här var billigare, och nu hade hon inte råd till minsta öfverflöd.

Kammaren låg innanför skomakar Börjes, man måste gå genom bakdörren, som vette åt svinstian, mycket litet dager släpte de små rutorna in, golfvet hade svartnat, och det skulle vara Selma Kneipe för att kunna stå rak.

Det var kallt och rått, när hon kom hem i kväll, och koksgrytan rökte så förtvifladt. Men hon var i ljus stämning, behöll ytterkläderna på och svepte något om hufvudet, så att bara en röd nästipp stack fram.

Därpå satte hon på kaffepannan och tände lampan.

Elegansen var icke stor. En liggsoffa af trä, några pinnstolar, bord, byrå och några flikar af en trasmatta. Men en fläkt af friskhet och omsorg vilade öfver det usla kyffet. På bordet låg en ren serviett och några diktsamlingar, och i fönstret blommade en vacker pelagonia.

Hon började räkna pängarna — det var mer än hon kunnat vänta. Gud ske lof att det var öfver förrästen — hu, en sådan dag därute bland all råhet — härre Gud! att man ska' vara en så fattig, fattig stackare.

Hon fick nästan tårarna i ögonen af medlidande med sig själf. Men så log hon litet. — Ah se så,

Selma Kneipe, det kan bli bättre, mor, här ä' åtminstone för det närmaste —

Hon tänkte på alt, hvad hon skulle köpa, beräknade — ifrig som ett barn — allting tog sig så väl och ljust ut.

Så snällt af Eva — åhja det förstås i grunden — *hvad* gjorde det *hänne!* — se så, nej, Selma Kneipe, inte så där i kväll — det *var* vackert af henne — hon är ändå god.

Hon började att vandra fram och åter, fram och åter på skrå öfver rummet, som hon vant sig vid i många år, och vände med en tvär sats. Plötsligt slog hon ihop händerna, stannade vid fönstret och stirrade ut utan att se något egentligen. Det kom ett leende på läpparna, halft sorgset, halft diskret — som om hon både någon ursäkta, att hon komme fram med sådant — och ändå bevekande.

— Ack, den som bara kunde få det ljust, bara lite, aldrig så lite — o, det är så tungt det här att aldrig få släppa kampen, att få ta' den upp hvar enda dag år ut och år in. Ack bara lite — om vår Härre ändå — jag skulle vara nöjd med så lite, bara —

Det var en inträngande vädjan till vår Härre, alldeles som hade han stått där personligen någonstädes. — Härre Gud — bara lite, lite ljus! Hon böjde hufvudet på sned och fortfor att stirra ut med det diskreta, bevekande leendet på läpparna —

Kaffepannan puttrade, och sedan hon värmt sin lekamen med några koppar svart kaffe — grädde hade hon sällan råd till — genomströmmades hon

af välbehag, lade af sig sjalen, satte sig stilla vid bordet och slog upp Tegnér.

Det var hennes högsta njutning att läsa Fritiofs saga eller något annat högstämmt kväde högt för sig. Hon glömde så lätt både fattigdom och besvärligheter, rök och svält, prosa och förödmjukelser, när de fylliga, bildrika rimmen ljödo genom det lilla svarta rummet lika främmande, konstiga toner, hvilka föga hörde samman med det trånga prånget, nöden och kargheten därute.

Hon stälde boken långt framför sig för att kunna se, knäpte hop händerna och deklamerade med patos. I afton var det Tegnér's Epilog, och de stora, prunkande tankarna om att träda ut till gladan kamp i ljusets tjänst fylde som alltid hennes ögon med tårar, stämde hennes hjärta högt — lyfte henne öfver det lilla förkrympta lif, som blifvit hennes.

Alt skulle ses i stort — ja, ja visst — *det* var det; hvad hon föraktade de där små ynkligheterna, som dagligen kommo i hennes väg — ja, var det ej smått för allsammans?

Det var skönt ändå att lida för en idé, hon visste, att hon försökt på — och i vissa högtidsstunder kände hon sig så belönad, så styrkt, att hon gärna kunde svälta lite.

Under det hon läste, kom fru Tengvall. Hon såg förgråten ut och undvek lampan.

Selma flög emot henne varm och strålande.

— Tack kära Eva, tack min vän, sade hon patetiskt. — Kom och sätt dig här; får jag läsa de

här raderna för dig bara? Ä' det inte skönt och styrkande — du?

Fru Tengvall satt tyst och hörde på, hur värserna rullade ståtliga och afrundade genom stillheten.

— Ack du — hvad ä det yttre lifvet med alt sitt lilla, lilla, då man ändå *kan* lefva för det stora — det stora hela!

Selma slog ihop boken och började med glänsande ögon gå fram och åter.

— Det är roligt, att du kan ta det så, lilla Selma, sade fru Tengvall vänligt — tack du, jo det var mycket vackert. — Hur är det med dig nu? Hur mycket pengar fick du? Jag skulle just springa inom för att höra.

— Jo tack du, det var ett riktigt godt kap — jag känner mig stormrik.

— Ja nu har jag tänkt, att du rakt af med detta lilla skulle försöka något — du kunde ju till exempel börja baka småbröd, finare småbröd.

Selma Kneipe stannade — något af det högstämnda, som burit hela hennes lilla person, försvann, då hon svarade:

— Åh, det lönar sig inte du — jag behöfde mer till det.

— Jo, jag tror bestämdt, att om du talade vid några familjer, skulle man allmänt vara villig att försträcka — låna —

— *Jag?!*

Det kom nästan som ett skri.

Selma Kneipe blef röd ända upp till öronen,

om den lilla tunna munnen kom det något hårdt, bittert, som med ens gjorde ansiktet gammalt.

— Ta' emot något af alla dessa — som trampa på mig — som icke förstå, hvem jag är — jag, som uppfostrats i — bara för att jag är fattig. — O, hvad det är ynkligt, smått.

— Men det är sjukligt, Selma — det *är* orätt detta, blif nu inte ledsen, att jag säger det — men du *har* orätt. Det är ju i grunden vänliga människor — du inbillar dig —

— Nej, nej Eva, jag gör det inte.

Hon stod rak som ett ljus — hela ansiktet flammade af något bittert, undertryckt — och på samma gång svälde stora tårar i ögonen.

— Jag *har* känt det. — Tror du inte, jag sett, när jag kommit in någonstädes: ah, jåså, bara *hon*, och så vårda de sig inte mer om mig, än jag vet icke hvad — jag är en fattig stackare, som man ger lite mat, därför att man skall öfva barmhertighet och vara kristlig — tror du man bjuder mig, då man bjuder friherrinnan D. från Alfsnäs? tror du man fäster afseende vid, att jag är — ja, jag kan gärna säga ut — en bildad, fint kännande kvinna du, fast jag är fattig — fattig som den sämsta fiskare härute — och så kommer altjämt det där om *ödmjukhet* — *ödmjukhet*. Hvarför ska *jag* vara ödmjuk mer än andra? För att jag är *fattig!* — nej du, *tvärtom*. O, om jag vore rik, då skulle jag visa, hur man skulle vara mot den *fattige*, du — hvad är det då för svårt att vara *ödmjuk?* — Nej du — jag får

hålla uppe mig själf — annars låge jag där förtrampad.

Hon gick häftigt af och an. — Det kom något fanatiskt öfver henne, hon grät, så att tårarna strömmade ned.

— Jag ska säga dig något Eva — hon gick intill och lade båda händerna på fru Tengvalls axlar och talade dämpadt: — Jag har hungrat — hungrat så, att det skrikit i mig, och då har jag stoppat hvad som hälst i mun för att stilla kvalen — det har jag — och då har jag stängt mig inne i flere dagar, för jag har tyckt människorna skulle se på mig, om jag gått till dem, att jag ville ha mat — och ser du *det* kunde jag inte — och jag har varit så förfärligt rädd för, att jag skulle förnedra mig till sist — men så har alltid något kommit — jag har fått pengar själf — aldrig så lite, och så har alt blifvit godt igen — ja det har jag gjort i 30 år Eva — vissa tider — och nu kan jag ju inte ha så mycket kvar och då så —

Hon kväfdes af gråt, och fru Tengvall tog emot det tyst och stilla och sade blott:

— Stackars lilla Selma —

Men så rätade hon hastigt på sig igen och började sin vandring.

— Och så är det något annat, ser du — det fins rakt ingen sympati emellan oss — jag gick så länge och teg, men nu kan jag inte. — Så säger jag ut om allting, och så sitter de där besvärade, iskalla — och om jag då skulle hålla på att ändå gå dit, så vore det ju för att tigga deras mat — jag

kan ju rakt ingenting ge dem för det — inte ens mitt umgänge — kan du så säga mig: hvad ska jag där?

Fru Tengvall teg en stund. — Slutligen:

— Men det är för din egen skull Selma — jag tror det är en plikt mot oss själfva att icke lefva ensamna — vi behöfver hvarandra, vi blir ensidiga — vi —

— Ack du — nej — jag ska säga dig någonting —

Selma stannade framför hänne och talade lägre — nästan med hemlighetsfull ifver.

— Jag har aldrig hört hemma här — människorna ä' så småaktiga härute, de ser aldrig något af det stora hela, rika, som lefver *därute* i världen, ser du, och så sitter de där så små och gammaldags, så mossen kan växa öfver dem. Nej, *därute*, ser du, där skulle jag hört hemma — där ser man alt i stort, där gäller bara det personliga, det som ä' — ä' bildadt och sant och storsinnadt — där vet man alltid hvad god ton och belefvenhet man och man emellan vill säga — ingen sårar den andra så där vettlöst — och jag ska säga dig någonting — det ä' just det, som håller mig uppe att — där blir jag förstådd.

— Ja men Selma, *dit* kommer du ju aldrig, och du har ju aldrig varit där; vet du, jag tror världen är sig lik just öfveralt.

Hon afbröts tvärt.

— Lik? Åh nej du — det har jag *känt*, ser du — då skulle jag vilja dö — dö genast. — Nej

— men jag ska säga dig något — jag kommer aldrig dit här i tiden, men det är något inom mig som säger, att *en* gång gör jag det. — Jag är ingen kristen ser du —

Hon fick i hast det där bittra, hårda uttrycket i ögonen.

— Nej, ser du, jag aktar både präster och alt hvad de lär ringa — det ä' bara prat och ord, ser du, själfva gör de hur som hälst, jag vet det jag — och jag tror inte på att *en* människa kunde lida för hela världen — men, ser du, jag tror på, att *äfter* detta — då kommer vi ett stycke högre, då kommer alt det fram, som vi här har haft bundet inom oss — då få vi utvecklas så, som det passar oss — och alt, som vi drömt om och längtat *äfter* att bli, det bli vi där — ja och *det* — det gör att lifvet här, det kan aldrig, aldrig riktigt slå ned mig. —

Hon såg strålande på de små rutorna, där gardinlappen flämtade och vajade i draget.

Det blef tyst en stund.

Den lilla frun såg rätt framför sig med sina klara ögon, och läpparna darrade smått.

— Ja, det ä' inte så godt att alltid bli förstådd, sade hon till sist stilla och reste sig.

Selma Kneipe vaknade upp och sträckte ut båda händerna mot henne:

— Ska' du gå nu? Nu har jag sutit och gjort dig ledsen bara — förlåt alt prat — du vet ju, jag ä' en så'n där konstig en, bry dig inte om mig bara. —

— Du ä' värst mot dig själf, sade fru Teng-

vall och log vänligt. — Kom nu till mig någon g— — —

Hon hejdade sig litet och blef röd — fortsatte därpå genast:

— Jag får ju titta in då och då — får jag?

— Tack, tack för det — kom! — Tack för i dag!

Mamsell Kneipe följde hånne ut på stenhällen. Det var mörkt och blåste hårdt.

— Vänta — du ska' ta min lykta --

Hon stod och såg äfter hånne, tills det blinkande ljuset vek af vid gatan. Alt var sänkt i tyst ro. Brandvakten klampade förbi därnere, och hon hörde sjön dåna och slå upp mot magasinsbjälkarna.

En känsla af oändlig ensamhet grep hånne. Hon betäckte ansiktet med de slitna koftskörten men stod kvar.

Det var som med ens en tung trötthet smugit sig öfver hånne, och ändå något mer — en underlig sympati dök upp från ett innersta djup någonstädes, en känsla som hörde hon till sist hemma just här, där man slet och kämpade år ut och år in och fick så litet, litet sol.

Hon stod och tänkte på sin ungdom — hvad hon sträfvat och sträfvat ifrån dem — och dock hade det där djärfva, lifsfriska ibland brutit fram som en salt kastvind och närmat hånne till deras lif så starkt. Om det ändå fans något här, som kunde vara nog för ett lif? Nej, nej, nej — det var försent nu. — Misstagit sig hade hon icke kunnat — omöjligt.

Hon stod länge ute, det var lika kallt därinne nästan — och så skulle hon bädda sin säng och klä af sig i kylan.

Hon brast plötsligt ut i häftig gråt — visst för tionde gången i kväll föreföll det hände — sprang in, lade haspen på och kastade sig på golvet framför soffan. —

Om hon ändå icke skulle kunna hålla ut i kampen — och vara *viss, viss, viss!*

Hon låg länge, tills tankarne blefvo slöa, hon hade ju ätit så litet i dag egentligen. Så runno plötsligt Tegnér's värser hände i minnet — hon upprepade dem, hon kunde alt sammans utantill — först mekaniskt, sedan alt lifligare, steg upp och vandrade fram och åter.

Och ju längre hon höll på, ju mer glömde hon alt det tunga.

Men skyarna drefvo mörka öfver fjorden därute, och stormen växte. Nu var vinden starkt på västkanten.

En och annan vaknade och lyssnade.

— Härre Gud, nu kommer visst ändå sillen in! —

I Skärgården.

Nordvästan förde det på sina vingar öfver hafvet från norska landet. Först starkt, så att det flög öfver Kattegatts sjudande, vitskummiga böljor, sedan slappare och svagare, tills det vid början af skärgården stannade af i farten, virflade om en stund i den disiga vårluften och började så sjunka fjäderlätt, omärkligt, långsamt.

I Lässöfjord var det nära att falla i, men så kom en liten vindpust och dref det ett stycke fram till sundet, hvarför det kom att hamna just här, där den raka fjällväggen sköt ut några tum, och där det fans lite mylla och en smal tofrefresa.

Skäret var brant, stupade rätt ned, och flere alnar uppåt från utskjutningen reste det sig stuprätt igen. Ingen människofot kunde trampa den lilla jordbiten, och ingen hade heller tänkt på att göra det. Någon ära skulle ej vunnits därmed, det var bara ett naket, brant skär i en ödslig fjord, som

icke låg i allmänna segelleden, det var ingenting att våga ben och nacke på.

Fröet sjönk sakta ned. Vårrägn kom, och sommarsol brände i veckor på de kala klipporna och de magra dalkjusorna emellan. Så kom rägn igen, och då sköt upp en liten spira på klipptungan. Den växte i höjden, och då solvarf kommit och gått, lyste rönnen långt ut i nästa fjord, vaggade med sina klasar öfver stupet och böjde sig för nordan och nordvästan. För de andra var han skyddad.

Det fans inte mycket att se härute. Bara himlen, vattnet och trankokeriet midt emot på det långsträckta Lässöskäret. Någon gång kommo äjderflockar simmande in från nästa fjord, de gamla först och däråfter alla ungarna, och modern lockade på dem med skri, skarpa, skärande som en människas i sjönöd. Men de trifieds ej i sundet, vattnet hade som oftast en frän, fet smak och lukt af alt det vidriga tranafskräde, som kastades däruti. Måsarna och tärnorna gjorde samma erfarenhet. De kunde komma i stora flockar och dyka ned i sundet äfter sill, men då fisken ej gick till därinne, lyfte de på de stora, vita vingarna, flaksade vresigt, utstötte skarpa, hesa skrin och flögo bort — ut till hafs och sågos ej mer.

Men det hände icke ofta, ty måsarna ha skarpa ögon och dumma sig sällan; då skall hungern vara stor.

Så gick vår och sommar, höst och vinter. Om försommaren kom Ola Jensen och släpte vall några magra fårkrakar på Lässöskärets östersida. Där läm-

nades de åt sig själfva tills frampå hösten, då räg-
nandet började dag ut och dag in, omväxslande med
västanstormar och sydvindsbyar. Ty fåren fara illa
af väta.

Gud förbarme sig så tunna de voro och så ma-
gert det betet var: korta, förbrända grässtrån och
rödbrun mosse inunder. Det var att hålla lifvet
kvar men inte mer. Så svaga voro de, att de sällan
orkade bräka, och när de icke kunde nafsas af mer
på solbacken, gingo de ned till stranden och sökte
efter tång.

Men Ola hälsade på emellanåt och hade med
sig brödkakor. Han for omkring på ön, skrek och
sjöng, och ibland lade han sig på magen på heden
med katekesen framför sig, sparkade med benen och
läste högt med snörflande, sjungande röst.

Äller också satt han med knäna uppdragna un-
der hakan och stirrade på rönnen. Han drömde om
att klättra ditupp och plocka rönnbär, när hösten
kom. Det retade honom kolossalt att det icke skulle
gå för sig. Han gjorde det ena experimentet äfter
det andra i tankarna, men nej Gu' om det gick, lell.

När senhösten kom, öppnades trankokeriet. Det
drefs ej i stor skala; några fiskare inne från fisk-
läget hade slagit sig ihop därom, och Jensen, gubben,
kokade.

Om natten sköto båtarna in i sundet med vad-
sill och lade till. Fock och storsegel bärgades, de
slogo och flaksade för kastflagorna härinne, det hade
varit nätt, att båten kunnat klara sig med topp för
frisk kuling, så lastad var han.

Karlarne stodo till knäna i sill med fjäll på oljekläderna, sydvästen, håret och ögonbrynen, hojtade på Jensen och drucko öl och bränvin. Det var bitande kallt härute om höstnätterna, nordvästan trängde igenom inpå kroppen. Det dracks mycket i skärgården den tid trankokeriet pågick.

Så steg en af karlarne i land, släpade sig med de tunga stöflarna uppåt hällen och skrek och ropade på Jensen, som alltid somnat inne i magasinet.

Ute på backen stod den väldiga kitteln i lä under ett klippblock. Bränsle låg tillreds inunder.

Jensen kom nu yrvaken ut och mottog trumpen och ordkarg alla skällsord, medan han tände på.

Så började uppskoflingen och uppbarningen. Det gick friskt undan, ty det var kallt, och man skulle hinna med att se till vaden igen, innan morgon bräckte.

Man kastade sillen, som hon var, i den stora kitteln — ohoj — hon försvann i det mörka gapet, och karlarne togo sig en värmare vid brasan, innan de gingo ned, stampade med fötterna mot hällen, slogo hop händerna, så att det sjöng. Anamma den nordvästan!

— När kommer'n? mumlade Jensen surmulet. Det gälde skutan, som skulle lasta tran nästa resa. Det förstodo de också godt.

— Han var synlig förleden natt ve' Mistskär, — sade någon. Han har förlig bris, så jä' tänker vi har'en när som hälst.

Jensen brummade.

— Så ved jä' han får vänta — en får no ge'n full last — lige mygge ska' han ha för'et.

— Ja ja, blir väll väl me' de' Mats, jä' tänker Höglund si'r inte no't om de' — han har jaggu gödt, där han ä därinne.

Karlarne skrattade. Men vadbrusen, Peter Olsson, som nu klarade fallen, blef arg, han visste, att de haft mening åt älsta dotter hans i Mörvik, och därför svor han till:

— Ti still me' er — fan anamme så'nt käring-snack då.

Det blef bara råa skrattsalvor. Så voro seglen hissade, och båtarna sköto ut.

Jensen gick upp och lade på mer bränsle. En frän, vämjelig lukt hade redan utbredt sig; öfver kitteln stod som en sky af fet ånga; hade man stått där en stund och kom i frisk luft, satt lukten kvar i näsborrarna, på huden, i kläderna. Man förde den i hela dagar med sig öfveralt, alt luktade tran, alt blef till tran, det lade sig som ett fett, genomträngande os af tran öfver vatten, skär, båtar och mosse.

Men gamle Jensen stultade omkring bland fat och fisknät och skräp inne i-magasinet. Han var inpyrd med tranos, han trifieds egentligen icke i frisk luft. När hösten kom, och magasinet öppnades ute på Lässö, mådde han alra bäst.

Så gick han omkring småvisslande och småpysslande; var det vackert väder, satt han ute tätt invid kitteln och lagade staf — han fuskade en smula i tunnbinaryrket.

Ola kom ut med bränsle då och då. Jensen stod och såg på, när han landade, nickade och gick därpå in i magasinet, lade sig till mellan tunnorna och snarkade snart, så att det genljöd i det tomma loftet.

Nu rådde Ola sig själf. Först fyrade han på, så att elden stod ut åt alla kanter och slog upp mot fjällkammen. Huj, det var gladeligt att skåda! Och så uppgaf han höga rop, tjöt och sjöng och kastade sten ut i vattnet i obändig vildhet. Han rörde i kitteln, sprätte upp med fisken, så att den for ned igen i den vämjeliga mörjan med ett segt klaskande. Så till att hugga och bryta sönder bränsle — det gick med brinnande fart.

Ibland stod han med händerna i byksfickorna och stirrade ut åt sjön.

Han såg på rönnen men tänkte icke på honom utan på en mängd andra saker. Hälst hur han skulle komma på sjön. Men det var inte till att tänka på det, lell. Se'n Calle drunknade nere vid Kap Horn och lill-Peter en månad däråfter i själfva fjorden en byig dag, så var det inte tal om att få mors lof. Jensen svor också på, att den saken aldrig skedde. Han hade sina funderingar.

Det var ännu bedröfligt detta, ty Ola hade lust till sjön öfver all ting annat. Jösses, när det ven i tacklen och sjön stod in som ett öskar och spolade öfver däck.

Det hände, att Ola var därute, när vadbåtarna lade till. Då bjöds han på öl och bränvin. Först drack han några klunkar öl och ville icke mer ha.

Men när han trugades, blef det mer, så fick han vanan, söp sig dödfull och oregerlig och låg i magasinet och sof inpå ljusa dagen. Jensen gick ut och in och såg argt på honom, brummade onda ord men lät honom ligga och slog honom ej. Ola skämades äfter detta och var spak flere dagar.

Så gingo vintrar och kommo somrar. Rönnen växte långsamt, och de tunga klasarna hängde djupare ned öfver stupet och vajade sakta, när vinden låg på som värst och slet i stam och grenar. Han hade blifvit böjd och bar glest och spritigt löfvärk af ålder och stormar. Men bären lyste röda och lockande långt ut — två fjordar därifrån.

En vacker dag var trankitteln försvunnen, och magasinet refs. Tranaffärerna lågo nere öfveralt i skärgården.

Och på högsta fjällspetsen började folk bygga en väderkvarn.

Det hade varit gamle Jensens plan detta.

Ola skulle bli mjölnare. — Jensen tålde inte sjön, han tyckte inte om så mycket luft, för rästen var det ett lif för odågor. Det hjälpte inte, hvad man sade, Jensen menade, att det *var* ett ladt lif de förde ombord. Nej, mala på en kvarn och fiska makrill i godt väder, det födde sin man, och det skulle Ola göra.

Det var i ett gladt lag, som Ola gifvit med sig. Han var drucken och vild, någon hade retat honom med, att han nog drunknade därnere i västern — den vägen skulle han nog vandra, och så satt Lena Olsen där — nej, på det bröllopet komme visst ingen

att dansa. Då blef Ola rent galen — han var farlig, då han drack — slog näfven i bordet, räckte den därpå till gamlingen, som satt och vaggade fram och åter, och skrek och svor: att ta mej — skulle han inte bli mjölnare och slå en vit fläck äfter den, som torde si'a annat än att han, Ola Jensen, skulle ha den stiligaste jäntan i skärgården.

Dagen därpå var han nykter och surmulen. Men han skämdes taga ordet sitt åter.

Så blef han mjölnare på Lässöskär. Gubben bestod kvarnvirket samt reste omkring och värfvade kunder på öarna.

Men året äfter stod ännu en kvarn på näst högsta fjällspetsen.

Det var icke många famnar emellan dem. Där stodo de högt uppe midt emot rönnen tvärs öfver sundet, och de grofva läderlappsvingarna flaksade och ryckte i linorna och pekade rätt ut — norr och söder, öster och väster.

Det hade icke ingått i gamle Jensens plan.

Snällt och tyst hade hon rest sig utan många ord och förberedelser, den andra.

Tyste Jan var hans namn, som bygt hänne, och snäll och stilla var han också, en liten tyst och snäll karl — det var ordet, och som alltid hade brådtom.

Han var hvarken gammal äller ung, han hade icke haft tid att åldras, sade folk — han hade öfver hufvud taget aldrig tid. Ja, han hade så brådt, att folk inte en gång riktigt visste, hur han såg ut.

I många år hade han stått under utbygget på

Petterson C:is magasin inne i Blekvik och sålt något smått, hvad det nu var: små knappar, rullar, nålar, hjärtan, kors och giktringar. Alt så smått och i små vita askar, men frågade man äfter någonting fans det alltid någonstädes — på, under äller bredvid bordet. Det var sällan man fick ett nej, och ändå såg det så smått ut altsammans — såg ut som något, man visste icke hvad.

Han hade alltid brådt. Man hade en känsla af, att han flög, den lille karlen, bakom sitt bord, dök ned, dök upp, ordnade, bredde ut och packade in. Äller ock stod han och täljde på några små outgrundliga ting, och fingrarna gingo snabt och nervöst. När en kund stannade, såg han icke först upp på honom utan med ens ned i sina askar, letade — på bordet, under bordet, bredvid bordet. Så fick han fatt i det begärda, lade in det och gjorde en liten vänlig bock.

Fingrarna återtogo genast sina snabba, feberaktiga rörelser, men kunden hade icke sett hans ansikte något att tala om.

Vissa tider var han försvunnen. Då hade han kilat till Göteborg på en spatsertripp.

En morgon voro bord och bänk borta, men soluppgången såg den lille mannen på väg söderut, småspringande med sin låda på ryggen och hufvudet sänkt.

Det varade icke länge, förrän han var tillbaka. Stilla och glad, frisk och sysslände stod han åter bakom sitt bord. Bara nyupptagna askar och små

blänkande ting vitnade om hans lilla springtur. Han låtsade aldrig därom.

Men hur han sprungit, och hur han sysslat, hade han samlat pengar, påstod folk.

Och plötsligt en dag seglade tyste Jan ut till Lässöskär och bygde en väderkvarn.

Han skulle bli mjölnare. Hvad folk skrattade åt den saken! Men tyste Jan sade hvarken något om det äller om sin mening i öfrigt.

Han bygde färdig sin kvarn, och när det var gjordt, försvann det lilla bordet under utbygget på Petterson C:is magasin för alltid, och tyste Jan flyttade ut till Lässöskär och blef mjölnare.

— Hö tusan tänker 'u få sä' ifrån då far?

Det var en vacker, klar Septemberdag, alldeles lugnt väder och tunn, genomskinlig luft. Gamle Jensen satt på hällen under kvarnvingarna hos son sin och rökte pipa. Han höll sig mäst ute hos sonen, det var inte stort att göra för gamlingen om dagarna.

I timtal hade han sutit och tittat bort på Jans kvarn. Det hade han gjort flere dagar men ingenting sagt. Nu kunde han inte hålla ut längre.

Han ropade öfver, det hördes lätt i den stilla luften:

— Hö tusan tänker 'u få sä' ifrån då far?

Det uttryckte alt, hvad han grundat på dessa veckor.

Jan höll på med linorna och var klädd i splitt ny mjölnartröja och grå slokig hatt. Han log stilla och svarade ingenting.

Om en liten stund vände han ansiktet mot Jensen och sade vänligt med en smula pipig, fin röst:

— Åh en får se' hur de' kan lika sej.

Jensen sög på pipan i långa drag.

— Ola här har godt me't nu — han har jaggu styfvaste kvärna i skärgår'n har'n, far.

Gubben var lite slö blefven; han tittade stelt framför sig och småmuttrade, och när han ropade öfver till Jan såg det ut, som om han icke riktigt vore med själf.

Men Jan sysslade och bara log.

— De' fins mö' sä' i världen, lell.

Jensen mumlade något.

Plötsligt ropade han:

— De ångrer'n på — Jan, de' ångrer'n på —

— Ja-ja min far — jaja — de' blir alt väll me' de —

Ola kom nu ut och såg mulet bort åt kvarnen. Fadern satt och vaggade på kroppen, medan pipan hängde i ena mungipan.

— Det blir jaggu dåligt för'n därbörte — menade han.

— De' ä vânt å si'a, hem som kommer ud me' de', svarade Ola mörkt och vände ryggen åt Jan.

Ola hade först blifvit arg, svurit och regerat, när det blef klart, hvad Jan ämnade företaga sig. Men sedan hade han liksom släpt taget.

Han blef vårdslös om sina kunder, lät dem uppsöka sig, malde, när han fick något uppburet ända till dörren, men träffades ibland inte hemma och låg

för det mästa ute på sjön. Men gjorde han något, tog han i för tre.

Gamlingen mumlade en hel hop, men han kunde aldrig komma ut med att tilltala Ola. En dag, när denne ville ut och segla, tog han dock pipan ur mun och sade:

— Hörre menar du fö'a ska komme ifrå då? Udan så ä' alt han därbörte den, som tar'et.

— Åt h—te, svarade Ola och klarade skotet. — I kunde la't mej bli på sjön, far. De' ska tusan kruse bönnane.

Jensen satt och stirrade äfter honom, där han seglade, så att sjön slog in i lovart och seglen ströko utmed vattnet. Ola var nu rent öfverdådig till att segla, det sade alla. Men det var för galet det här.

Han såg på Jans kvarn, som gick, så att det sjöng och susade om vingarna i den starka vinden. Dörren stod öppen, och han kunde se den lille karlen röra sig så flinkt och snällt därinne.

Tusan i så'nt väder! Sinnet rann på gubben, så att han vardt blek i ansiktet.

Det var Söndagen äfter detta, som prästen lyste första gången i kyrkan på fastlandet för mjölnaren Jan Persson och jungfru Lena Olsen, yngsta dottern till Peter Olsen i Mörvik.

Det blef ett pratande ute på kyrkbacken den dagen. Ingen hade haft besked på detta, man hade icke ens pratat. Det hade gått så tyst och stillsamt, — ja den Jan! En kunde då säga, han gjorde skäl för öknamnet sitt.

Nu stod han så stilla på kyrkbacken, men ansiktet sken af glädje. Det var många, som tyckte, att de nu först visste, hur tyste Jan såg ut i synen. Det lyste ut af ett par små bruna ögon, medan han gjorde sina idkeliga bockar, när folk kom fram och gratulerade.

Lena stod en bit ifrån och var helt röd; det var en vacker flicka med hårfästet långt ned i pannan och snörrät bena midt i det mörka håret. Hon såg så sedig och hygglig ut men log beständigt.

— Jaså Lena — sade någon — de' hade då ingen trott dej om — trösta dej för Ola du — no löber'n väl från veddet.

— Usch då, sade Lena och log, den välingen vill en väl inte ha å gäre me' — så svär som han ä' te å dricke.

Ola var icke i kyrkan, och när han fick veta det på kvällen, skrattade han af full hals. Sedan köpte han en mängd öflaskor och seglade ut — långt ut till hafs.

Det gick ett par år.

Jan köpte jord ut på Lässöskär och bygde sig stuga. När hon var färdig gifte han sig, och paret lefde ett stillsamt, tyst lif och gjorde ingen för när, liksom det håller icke frågade stort äfter någon.

Kvarnarna aftecknade sig skarpt mot luften dessa klara höstdagar. De stodo mörkt mot himlens urvattnade färgton.

Ola hade blifvit ordkargare, annars var han sig lik. En lång, vacker karl, farlig när han var drucken men vaken och rask, när han var nykter, med

skarpa ögon och klokt vett. Han seglade mäst och var känd i hela skärgården för sitt duktiga mod och vilda lynne. En äkta Nordhotte sade de handelsresande, som brukade färdas härute och voro kända med förhållandena. Men det menade annat folk var något snack, ty det fins väl skilnad på folk i skärgården med — udan så vore det icke rart.

En blåsig oktoberdag kom Ola Jensen gående från kvarnen ned till bryggan.

Vinden låg starkt på sydkanten. Det var icke mycket sjö men tog starkt i, och flagorna kommo ryckvis som mörka skydrag svepande öfver vattnet. Värst var det, när man skulle klara Lässöudden för att komma ur sundet. Himlen var låg och mörk, och vinden for tjutande genom remnorna i fjällväggarna och smög sig i långdragna, tunga suckar ut med marken på heden. Det väntades rägn.

Ola var drucken men höll sig tämligen stadigt på benen. Han hade icke egentligen klart för sig, hvad han ville — han skulle bara på sjön.

Lena Persson ropade äfter honom från stugan:

— Hvar ska du hän — Ola? Du kunne inte la' mej være me' in te strand'ne? Jä' skulle akkurat in, och Jan ä ude med båden. —

Hon lade icke märke till, att han var yr i hufvudet utan stod ifrigt med hufvudet framsträckt och väntade på svar.

Ola vände sig trögt om och såg på henne — det var en kall, rå luft, och hennes ansikte såg blekt och skarpt ut i den grå dagern. Det föresväfvade

honom otydligt något om, att hon fått spetsig näsa, och att ögonen fallit in en smula.

Han log och sade, sväfvande på målet:

— Joo-jo da, hva' jä' ska' sejle me' Lena te strand'ne.

Nu märkte Lena, att han ej var nykter. Hon blef förlägen och ville helst slippa, men visste icke, hvad hon skulle skylla på, ty det gick aldrig an att tala med Ola om fyllan.

— Åhjo tack Ola — men jä' kan då la være når jä besinnar mej — de blir for mögge besvär för dej.

— Besvär — nej inte grand besvär — ha ha besvär — ä du rädd för mej — hva?

Han gick plötsligt uppför klinten och fram till henne.

— Tör du inte, hva?

Lena blef en smula blek.

— Ah, se så, var nu inte södden — spetakel-full, tillade hon, då han kom närmare — och vek ett steg tillbaka.

— Jä! — spetakel? å långt ifrå — han sänkte rösten — så sejle no me mej — Lena — du ska inte være rädd inte — åh jstandes jä ska sejle så pent — så pent som på bare gölfvet —

Lena vågade inte bråka. Hon gjorde sig i ordning och gick ned till båten.

— Sejle no riktigt pent och skikkeligt me' mej Ola, ä han snäll — sade hon och tittade ut åt sjön.

— Jaggu ska de' gå —

— Kan du inte ta in ett ref — hva?

— Tusan håller — de' ä ju bare blegget —
ref — å langt ifrå.

Det blef en stunds tystnad.

Lena satt stilla på toften och tittade på flagorna,
som kommo. Båten sköt fram som en pil, kastade
sig ibland duktigt åt sidan men stod sig.

Plötsligen ropade Ola till —

— Lena — ta roret — jä ska — jä ska fram
did — heelve te focken — han ska —

— Ola — härre Jess — vär förnuftig män-
ske no.

Hon såg förskräckt ut i ögonen. Ola satt och
log och vaggade fram och åter. Nu reste han sig,
släpte rodret och ville för-ut.

Lena lade sin hand på hans knä.

— Härre Gud — härre Gud sitt nu — lugna
sej Ola.

Ola satte sig igen, ögonen blefvo slöare. Hastigt
for han upp och stirrade mot focken —

— No går jä' — no går jä' — fan — no —

— Härre Jesses tänker han dränke oss då —
jämrade Lena utom sig.

I detsamma tillade hon fört:

— Väj för båden där — ser han Ola — sör-
före — vi stöter ihop —

— Den — sade Ola och tittade ut.

Sedan som hade han fått en hastig ingifvelse:

— Ska vi sejle på'n — hva Lena du? Pipp —
te bönn me' mönnarn — hva? Jo — jo vi ger't —
Hallo — tack för sist, mönnare. —

Lena skrek och for till båtbottnen.

— Jan — Jan — väj unna' där — Jan.

Om ett ögonblick ströko båtarne förbi hvarandra, så att det ven om skrofvén.

Ola vek undan i sista taget. Jan tog af sig mössan höfligt men var mycket blek.

— Hälsa in till Blekvik, Lena — han blåser stygt i kväll — hade han ropat öfver med sin fina, gälla röst.

Det blef tyst i båten en momang.

Lena hade satt sig upp på toften igen och såg bort — det kändes, som hjärtat frös invändigt.

— Du — du ska' inte være rädd inte, Lena, sade Ola till sist sväfvande och tittade på henne — de' går ju pent, ved jä'.

— Ja — ja Ola — la oss komme i land no —

Ola satt och smålog och mumlade.

Så sade Lena för att vända tankarna på något:

— Se, så den rönnen där lyser då — om ödden — det ä märkvärdigt, hölles kan hu väkse där då?

Men detta skulle Lena icke hafva gjort.

Det sköt fram en blikst i Olas ögon, och en idé for genom hans omtöcknade hjärna.

— Den ta vi, hva? Vi ska plocke rönnebär — åhå — jo de ger vi — nu kryssar vi did.

— Seså Ola — seså, bry dej inte om sö'nt nogge no — vi får se å komma in no.

Men denna gång var det icke värdt att säga emot.

— Vi ska plocke rönnebär — åhå Lena du — fan i mej — no ska vi — lallade han och log slött.

Han satt envist med hufvudet på sned och småpratade meningslöst. När det blef klart att vända, kryssade han tillbaka mot skäret.

Lena hade börjat en tyst strid om rodret, men då blef Ola rent galen. Han slängde undan henne och började skratta.

— Ho ho — tack för de' du gifte dej me' mölnarn där du — ett så'nt stöcke te kvinfolk — hoho — nu ska vi plocke rönnebär — jaggu sa' jä't.

Lena kröp ihop och blef tyst. Det var bäst att låta det gå, som han ville. Det kunde förrästen vara lika godt att komma hem igen, Lena skämdes att landa i Blekvik med honom, och nu kunde Jan hjälpa henne, om det blef af nöden.

De klarade udden med ett slag och styrde rätt på skäret.

Härre Gud, hvad tänkte han göra, den galningen.

— Ola — Ola hör han mej, se så — no styr vi pent in på Lässö igen —

— Ne' så mi själ, no ska vi pelle rönnebär — rönnebär va' de' ja' — kan du se'a, hurre ho står där å blänger, hva? — Jessos i mej — nu ska jä' alt ta'a.

Det kom ett raseri öfver honom.

Lena ropade:

— Ola, Ola — för Guds skull — vär då inte galn — Jesses hvad ger han — hjälp hjälp.

Hon skrek ut öfver vattnet och såg Jans båt styra mot dem.

— Jan — Jan.

Men det gjorde det icke bättre. Ola hade firat ned focken, kastat linan om några stenar och börjat klättra upp för fjället.

Han gick på — blindt, vettlöst, halkade ned, kraflade sig upp igen. Ruset ökades genom rörelsen, han svor och lallade.

Nu kom en vindil och svepte tjutande om fjället. Ola fick fatt i några grässtrån på en torfva straks nedanom ronnen och drog i dem. Så lossnade torfvan, och han störtade ned, balanserade några sekunder på en klippsten men kunde icke hålla sig kvar, nyktrade till, ropade »Lena» — och föll i vattnet några famnar från båten.

Lena kastade ut årorna, hon var vit i ansiktet af skräck, men han nådde dem ej, syntes ett tag öfver vattnet men sjönk ånyo ned och försvann för alltid.

Fem minuter därefter kom Jans båt fram.

År efter år brukade gamle Jensen sitta på kvarnbärgen och titta utåt sjön med snuggan i mun, äller också såg han öfver mot Jans kvarn, hur flitigt och snällt den gick, och hur förmögenheten växte.

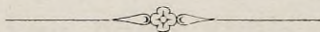
Ty Jan blef en förmögen karl till sist.

Hååå-jaja — den vägen med alla tre — i sjön ändå, det hade inte hjälpt det inte. Nej det vår Härre vill, det låter Han ske, det.

Han gick i barndom, gamlingen och satt och småpratade om gamla dagar. Då han låg inne i magasinet och sof, när Ole kom ut med bränsle. Den tranen, den tranen — vår Härres vilja — ja!

Men folk strömmade ut till rönnen i det första och skulle se på det märkliga. Det var icke stort att se. En gammal halftorr rönn med röda tunga klasar vajande sakta öfver djupet. Ingenting mer.

Somliga menade, att det kunde man då sagt förut, så vild som han var. Men andra togo sig för att undra, hvad vår Härre kunde mena med att sätta hit rönnen midt i fjället, så att den skulle bli orsak till, att Ola Jensen fick sin död. För Ola *var* en galant och hyggelig karl — undantagandes att han var svår till att dricka.

En af den äkta sorten.

— Nej inte ett begrepp -- inte en aning har folk om, hvad som menas med välgörenhet.

Fröken Loman sade detta häftigt och högt i fru Svartfelts röda salong. Hon slog till och med sin ena handske mot flatsidan af sin bara hand och sköt sedan upp baretten ett stycke i pannan.

Fru Svartfelt satt och strök med fingret öfver sin vackra plyschbordduk och såg ned med ett ironiskt småleende. Hon svarade i dämpad, artig ton, afsedd att lugna fröken Lomans entusiastiska öfverdrift:

— Du får då väl medge, att det åtminstone är lite malplaceradt att komma med det här i sta'n — jag tror ändå det ska vara någorlunda allmänt erkänt, att X är ett ovanligt välgörande samhälle — tidningarna lär väl alt ha vackra summor att uppvisa — inte sant snälla Ellen? tillade hon och såg upp under fåfänga försök att se så alvarsam ut, som

den gamla skolkamratens ifver kräfde. Parodoksen låg i för öppen dag.

— Ne—ej — det ges inte nog, Louise. Det skulle vara mycket, mycket mer, för man har inte rätt att ha till den grad mycket öfver, som fallet är här — just här.

— Inte rätt?! Förlåt Ellen lilla — men — du är värkligen lite lustig! Om jag vill gå och gräfva ned en million på sjöbotten, så har jag väl *rätt*, när pengarna ä' mina.

— Jag menar naturligtvis: inte moralisk rätt. — Hvad betyder en hundralapp här och en hundralapp där — det är ändå bara af sitt öfverflöd man ger. Jag är säker på, att när man sammanräknar alla de där småposterna, så är det inte så mycket, som man tror. Det är få, som tar sig så när, att det käns.

Fru Svartfelt kunde nu värkligen inte hålla sig lugn.

Hon sade med hela öfverlägsenheten hos den, som vet, att han har fakta på hand:

— Åh min lilla vän, jag försäkrar dig det räcker till med spring på kontören — det där har du ingen kännedom om — bevara mig väl, det drar till summor, så man kan häpna vid det.

Bara Gustafs konto i fjol — jo jag tackar! det var helt enkelt en resa till Tyrolen, som stod där under »Bortgifvet».

— Nog hade ni haft råd att resa dit ändå?

— Å—åh vet du, det är inte så goda tider häller. Och om vi också händelsevis ha råd till det,

så skulle det *kunnat* vara så, att vi inte haft det. — Men till listor och så'nt får det minsan inte fattas.

Fru Svartfelt drog upp ögonbrynen och såg ut, som om hon, fastän fulla skäl förefunnes till att vara kränkt, dock tagit sitt parti att resignera.

Det blef ett ögonblicks tystnad, hvaräfter hon tillade.

— Förrästen — menar du, att man ska lefva som tiggare för att få det nöjet att låta tiggare lefva, som man själf gör? — för det blir följd.

— Det är många steg emellan att lefva som tiggare och att inte försaka det minsta för att ge bort.

Fröken Loman talade kort och andades häftigt.

— Det är ändå retsamt att höra, utbrast fru Svartfelt med skarpa, röda fläckar på kinderna. Ja, förlåt snälla Ellen, men du har så lite reda på, hvad du säger. Jag kan tiil exempel tala om för dig, äfter vi kommit därhän, att på vår sista supé nu, så drog vi in både på ostron och sauterne — och du vet ändå att en supé utan sauterne här! — nå, härre Gud ja — både Gustaf och jag ansåg, att vi *borde* göra det och i stället ge till »Föreningen för anskaffande af leksaker åt Zulukafferbarn», du vet den där, som prinsessan står i spetsen för. Och jag skulle kunna berätta dig ändå mer — visst inte för att skryta, men du bör veta lite innan du dömer, snälla Ellen. Jo, vi har värkligen talat om att inte tillbygga Monte Bello i år, vår lilla villa därute i skärgården — och det behöfs ändå mycket väl, vet du. Vi ha bara hufvudvillan och en flygel, och ska

man nå'ngång ha sitt umgänge därute och göra det någorlunda festligt, så försäkrar jag dig — det ä' försakelse.

Fru Svartfelt ville inte skryta, inte beklaga sig, men fakta talade för sig själfva.

Det flög ett småleende öfver fröken Lomans drag, medan hon långsamt knäpte igen sin kappa och vek ihop ett papper, som legat öppet på divanbordet.

En varm, strålande vårsol sken in i rummet, och i ljusfloden dallrade en skimrande vägg af dam. De svällande sidenchäslongerna glödde som drufsajt, taflor och massor af dyrbara konstsaker framträdde färgrikt i den klara belysningen, prismorna i den praktfulla ljuskronan skiftade starkt, och fat med nyutslagna rosor spredde en mild doft. Genom damastportiererna såg man en fil af vackra rum, alla belysta af samma lifliga middagssol, som dansade om på mattorna.

Luften var mättad af en ljum, söfvande vårlighet, hvilken fort smög sig öfver den ovaksamme, trängde mattande genom alla leder, lade sig öfver ögon, tankar, känslor och sakta utjämnade allt: behagligt och obehagligt, svagt och starkt, så att det hela blef till någonting midt emellan — hälst till en fredlig, medgörlig tomhet i hjärnan.

Fröken Loman rätade på sig med en liten rysning och såg sig nästan skygt om. Därpå sade hon sakta:

— Du menar väl ändå inte, att sådant där är försakelse — inte i ditt hjärta Louise?

Fru Svartfelt ordnade vecken i sin klädningskjol och svarade icke straks.

Så kastade hon hufvudet tillbaka bestämdt.

— Jo, vet du hvad Ellen, det får nu vara förnuft med. Det, som är försakelse för mig, är naturligtvis inte försakelse för min tvättmadam. Du kan väl ändå inte mena, att när försynen gjort mig rik, så ska samma norm gälla för mig som för andra. —

— Du håller dig till ytterligheterna, — jag vill bara mycket, mycket större procent skulle afgå från de rika. —

— Åh vet du: skatterna ligger minsan öfver en, det är förfärligt rent af, hvad säger du om en sådan liten nätt summa som 5,000 kronor? Fem—tusen—kronor i skatt du!

— Det beror naturligtvis på inkomsten.

— Nåja — låt vara.

— Nej, visst inte, låt mig säga till exempel: Har jag 100,000 kronor om året, så är det alldeles för lite att ge ifrån sig 5,000 kronor i skatt och så kanske 10,000 kronor i välgörenhet — det är för lite. Jag begär inte, att den som har 200,000 till exempel ska lefva på 10,000 som en vanlig bärgad familj, jag går inte så långt, men jag begär, att ingen ska lefva upp mer än 50—60,000, det gör jag. Med det kan han resa, ha bekvämt, njuta af lifvet — värkligen njuta, inte tillfredsställa nycker och dårskaper — rästen är inte hans.

— Men, kära Ellen —

Fru Svartfelt afbröts genom inträdet af sin man, åtföljd af en elegant och vacker ung fru.

Grosshandlar Svartfelt var en lång, mörkskäggig härre med ett förbindligt sätt. Han hälsade leende på fröken Loman och vände sig därpå till sin fru.

— Jag råkade på fru Hanley i trappan, och vi undrade, hvad som stod på — damerna hördes så lifliga — jag tyckte till och med jag uppfångade så torra ljud som siffror — aj, aj fröken Loman, är det nu åter någon människovänlig fruntimmersförening, som —

— Vi talade om förmögenhetsvilkor, — sade fröken Loman något kort.

— Ja, ni kan tro Ellen går åt oss stackare — skämtade fru Svartfelt, som nu endast var den älskärda värdinnan.

— Fröken Loman är visst med i många välgörande föreningar? sade fru Hanley en smula matt och slog upp sina vackra ögon.

— Fröken Loman är ett mycket energiskt ungt fruntimmer, som ifrar för samhällets förbättring, sade grosshandlaren artigt med en liten skämtsam ironisk bugning.

— Ja, hon vill att vi alla ska vara lika rika, — vi talade just om det, inföll fru Svartfelt samtidigt och skrattade.

Fröken Loman var blossande röd. Nu sade hon lågt och framtvingadt:

— Ja sa' inte så alls, Louise. Jag sa', att ingen borde få lefva upp mer än ett visst maximum pengar om året, rästen skulle han ge bort.

— Såå, det var en sträng lag, fröken Ellen.

Grosshandlaren satte sig leende tillrätta i en kåsös.

— Törs man då fråga, hur mycket fröken tilläte en stackars dödlig offra på sin anspråkslösa tillvaro?

Ellen Lomans kinder brände, då hon lugnt sade:

— Ingen borde göra af med mer än omkring 60,000 kronor högst, om han också ägde millioner i räntor och aldrig så stora affärer att omsätta — med det kunde han lefva ett njutningsfullt lif.

— Och rästen?

— Rästen skulle han ge ifrån sig.

— Nå men fröken lilla — grosshandlaren var mycket road — det är nu någonting alldeles subjektivt det där att njuta. Fröken njuter kanske af en tur i hyrvagn en timme om dagen eller en resa på andra klass till Paris emellanåt; — men fru Den måste sitta i sin egen sidenklädda landå för att finna det värdt att lefva, och härr Den måste kunna anlägga milslånga järnvägar äller spela bort små förmögenheter då och då — annars skulle han tycka att tillvaron vore en jämmerlig tillställning.

— Nej — det har han inte rätt till, det är bara nycker, det kommer af att ha för mycket pengar, det är inte något en normal, frisk människa kan finna njutning i, det är osundt. Jag accepterar det där egna åkdonet, det skänker en viss frihet — men öfverlastning i något afseende kan man inte njuta af — det är bara falska begrepp.

— Men härre Gud fröken lilla, om jag nu råkar till att ändå inte vara det minsta nöjd med —

— Så borde härr Svartfelt lära sig det.

— Jaså, då borde jag lära mig det!

Grosshandlaren skrattade, hans fru skrattade, och fru Hanley smålog mildt åt dessa vilda idéer. Fröken Loman kunde man ändå få sig ett godt skratt åt ibland, det var riktigt uppiggande.

— Vi kommer hvad det lider in på människosläktets omskapande, tror jag. — Människan lär väl ändå bli sig lik, fröken lilla —

— Nej, hvarför det, herr Svartfelt? Det är just det hon inte borde — jag tror på reformer och framåtskridande. —

— Fröken tycks visst tro på det tusenåriga riket — Fan så långsamt — ber tusen gånger — går det åtminstone.

Grosshandlarns mörka ansikte var idel leende.

— Ja, à propos reformer, inföll fru Hanley med sin milda släpande stämma — så borde de då verkligen företas från grunden — jag menar med barnen, ja jag menar med de här folkskolorna. Det är förskräckligt vet härrskapet, jag hörde nyss mina barns informator tala om, att de fattiga barnen där får lära sig till och med bättre än i vanliga skolor. Han kom just hem och berättade, att de där ungarne svenska krior hade varit mycket bättre på alla sätt än i elementarskolan, både till språk och innehåll, sa' han. Det ä' ju ändå förskräckligt — tänk när de kommer ut och ska börja arbeta, hvad de ska bli högfärdiga — och så olyckliga sedan — så är de inte nöjda med sitt tarfliga kropsarbete. — Nej de kunde ju lära sig att läsa och skriva, för det kan behövas för alla människor nu för tiden — och räkna kan nog också vara bra vid torgupp-

köp och så där — jag sa' just till min man; det är riktigt behöfligt, att det kommer en reform. —

Grosshandlarn såg lite förlägen ut, fröken Loman svarade lugnt:

— Meningen är naturligtvis, att bildningen skulle uträtta detsamma hos alla människor: att de lärde sig förstå, att det ena arbetet är precis lika godt som det andra. Man ska bli, det man passar för — om skomakarens son passar till statsråd, så skulle han ha alla de yttre förutsättningarna klara för att utan att det vore ett fenomen — bli det — och om statsrådets son hade fallenhet och lust för att bli skomakare, skulle han naturligtvis bli det.

Skrattet brast löst. Fru Svartfelt sade:

— Åh vi ska ju inte gå till sådana där omöjligheter och öfverdrifter. —

— Hvarför det? Menar du yrket är oaptitligt? Det är bara en gammal vana — för min del kan jag inte tycka, att det är smakligare att obducera lik till eksempel.

— Ne—ej det förstås, men kära Ellen, alltid har väl en statsrådsson fått så mycket bildning, att han —

— Kunde duga till embetsman, menar du? Ja, ja, det kan så tyckas. —

— Usch du rider så på ord så! — Jag menade — jag ville säga, att vanor och bildning och sådant där — Inte kan en fin karl lefva tillsammans med — med skomakare.

— Nej sådana kan naturligtvis skomakarne vara. — Jag menar inte obildade skomakare, inte sådana

de nu tyvärr mästadels äro — då passade naturligtvis inte uppfattning och åskådningssätt ihop å ömse håll. Men vi gick ut från skolor och barn — låt alla barn öfver en bank få samma undervisning till en viss punkt, låt se'n hvar och en välja sitt yrke: de som ha lust att läsa, de fortsätta, de som luta åt praktiska håll, de gå ut i världen. Det blefve ett sundt lif.

Fru Hanleys stora ögon öppnades vidt:

— Men snälla fröken, skulle de inte bli studenter — *våra* menar jag?

— Hvarför det? Hvad ska vi med den myckna lärdomen, fru Hanley? Det var som fru Hanley så sant anmärkte nyss, fast jag vill gå lite längre i lärdomsämnen, medger jag — vi bli inte lyckligare för det, när vi inte ligger åt boken. — Förrästen skulle då alla hederliga hem bli bildade och kunna bilda.

Fruarna visste inte, hvad de skulle säga. Det hade kommit så i ring det hela. Fröken Loman hade visst inte förstått. —

Men så vände hon sig tvärt till herr Svartfelt, som hade sutit tyst och hört på. — och afbröt ämnet med att säga:

— Jag får ju räkna på ert namn för den här listan? Jag ämnade mig just ned på kontoret.

Grosshandlarns leende min försvann.

Han tog papperet och ögnade igenom det.

Fruarna började nu taktfullt ett samtal på två man hand. Grosshandlaren öfvergick från den skämtsamma ton, som ämnets beskaffenhet förut betingat — till värdigt alvar.

Han drog sin stol närmare fröken Loman och sade dämpadt och alvarsamt:

— Inte för pängarnas skull, fröken — men detta strider mot mina principer. Här tycks nu vara meningen kan jag se, att fattiga sömmerskor skulle om somrarna få njuta landluft och bättre diet m. m. — Nå, det låter ju vackert — men — det fins en annan sida af saken, mycket betänkelig, vet fröken. Eksperimentet har företagits i andra land och visat sig innebära stor risk. Det fins nu till exempel en mängd — och här vore ju isynnerhet fråga om sådana? — som sitter i sina hem och arbetar. — Nå, låt dem nu komma ut och friska upp sig och få det bättre en tid, — hvad blir följden, tror fröken? Jo, när de kommer hem igen, så smakar inte längre det fattiga rummet, den dåliga maten, instängdheten från morgon till kväll. — Och så har man missbelåtenheten framme — som nu griper omkring sig med så förfärande fart bland arbetsklassen.

Herr Svartfelt talade med alvar och fasthet.

— Nej, se fröken lilla, sade han och rätade på sig — det är nog vackert att vara välgörande, men det får vara lite förnuft och lite praktiskhet också — man får se på det stora hela.

Fröken Loman svarade ingenting, absolut ingenting. Hon såg på honom ett litet tag, så steg hon upp och sade, vändande sig från honom: Förlåt att jag besvärat härr Svartfelt.

Därpå tog hon afsked af fruarna och väklade några ord med dem.

Stämningen var en smula besvärad.

För att höja den inföll herr Svartfelt, nu åter i raljant ton:

— Nå fröken Ellen — vi kom aldrig till slut på vårt resonnemang. — Om nu de stackars kapitalisterna inte få lof att använda mer än en bråkdelen af sina inkomster, hvem ska ha rätten då?

Fröken Loman stod halft bortvänd från honom några steg från dörren. Hon gjorde först en rörelse som för att låtsas sig icke höra men öfvervann sig och sade lugnt:

— Kommunen äller enskilda förstås.

— Jaså. Nå, hur tror fröken att X. till exempel skulle komma att se ut då? Det blefve visst lite trist — för inte vore det väl meningen att bygga upp vackra hus och köpa konst saker och göra försköningar och sådant med de där medlen?

Det blef tyst ett ögonblick.

Så lyfte Ellen Loman plötsligt upp hufvudet och brast ut med låg skälfvande stämma:

— Så fick världen vara det förutan — man kanske också gick miste om — fattigvårdspalatsen — och pästhärdarna då. — Jag vet ingenting annat än att det fins pengar på ett håll — och på ett annat folk som hungrar — och fryser — och lider och tiger. — Jag vet inte mer, men jag kan aldrig lära mig förstå, att det ska vara så, herr Svartfelt.

Hon gick ut med en tyst hälsning.

När grosshandlaren kom tillbaka äfter att ha följt henne till dörren, kastade han sig ned på en stol, ryckte hastigt på axeln och sade småleende till damerna:

— Jo den är god! Riktigt en af den äkta sorten.

Ute vid elfven.

Det fans ingen på två mils omkrets, som ej visste, hvem Anders Rothberg var, uppsyningsman Rothberg vid patron Holms brädgård.

Hela elfven uppför var han känd, och allmänna omdömet om honom löd på, att han var en tusan så präktig karl, arbetsam och redig, fast en smula rak i ryggen och något fallen för att prata politik.

Och saken var, att förman Rothberg värkligen hälst höll sig till dem, som stodo öfver honom. Icke så mycket därför att det smekte hans fåfänga, utan emedan något inom honom städse tvungit honom att höja sig öfver den nivå, där han stälts i världen. Som ung hade han drömt stora drömmar om att bli någonting, men det var så sväfvande detta någonting, anlagen lågo icke åt något visst håll — lite teckna, lite fiolspel, lite i den högre mekaniken — och så gick tiden, och handtvärkarsonen måste ock välja ett handtvärk, som kunde ge honom bröd.

Så blef han då snickare, en duktig snickare och fick anseende. Till sist stängde han verkstaden och öfvertog kommandoskapet öfver patron Holms brädgård.

Nu gifte han sig. Han hade blifvit häftigt förälskad på en bal, som arbetarföreningen ställt till, och där han tjänstgjorde som värd, rak och ståtlig med ett kort, ljusbrunt pipskägg, som förtjuste alla flickor. Hon var liten, smärt och talade inte ett ord på hela kvällen. Och inte talade hon mycket sedan häller, men det blef nu till frieri och bröllop i alla fall.

Och det skulle Anders Rothberg kanske icke gifvit sig in uti, om han tänkt sig för ett halft år till. Ty riktigt lämpade de sig ej för hvarandra. Där han drog uppåt, där drog hon nedåt, och där han ville fram, där höll hon tillbaka. Och det stämde ned Anders mod. Han var väl fortfarande den rake, präktige arbetaren, alltid omsorgsfullt klädd och duktig i sin gärning, men han drömde icke längre om framtiden, han fick icke lust att söka sig framåt till högre aflönade befattningar, det var bra, som det var. Och tystare blef han också.

Madam Rothberg, som hon envisades att kallas, formligen hatade »de förnämne.» Hon var mycket misstänksam och plågade honom natt och dag med sina uträkningar af, hvad den äller den haft för kränkande mening med sitt sätt och ord och höll strängare på sitt upprepade tal om deras tarflighet och ringhet än en löjtnant på sin uniformsrocksära.

Och till sist skiftade han hamn. Arbetarns lite tunga uppfattning följer väl icke lätt med, och Rothberg var af ett öppet, barnsligt sinnelag, men det invärkade i längden. Och ju äldre han blef, ju mer försvunno också drömmarna. Det fans intet bättre än att blifva en duktig arbetare, att snart komma till utkomst. Det var i alla fall folket, som var Svea lands saft och kärna, man skulle ge plats åt arbetaren, mycket mer plats, ty han gäfve dock den sundaste insatsen i samhällslifvet.

Men alt skedde på ett blidt, mänskovänligt sätt, och så fick han ingen emot sig men alla för sig, både härremän och underarbetare. Socialist kunde nu ingen kalla honom. På det hela taget låg han icke åt allmänna ärenden. När han gärna rörde sig kring dessa, var det liksom mer af kärlek till att syssla med ting, som hade en »idé» uti sig, än för det praktiska i saken. Han tyckte om att utveckla sina tankar. Och då han numera icke hade tillfälle att göra det i sitt hem och egentligen icke ville söka dem, som helst sågos där, så blef han ensam, mer och mer ensam.

Så kom sent omsider sonen Oskar Fredrik.

Han föddes inne i staden, dit Anders flyttat, då madan Rothberg aldrig kunde förlika sig med att bo utmed elfven.

Han hade mödernesläktens stora blå ögon, men de voro mörkare än moderns. Ljusare var han också, och den stora kraftiga underläppen hade han äfter fadern likasom den låga pannan och en djup skåra mellan ögonbrynen.

Under hans uppväkt väcktes Anders gamla drömmier så småningom till lif, denna gång för sonens räkning. Hans hemliga tanke var, att denne skulle gå läsvägen — åtminstone bli student. Han skulle ej velat erkänna det, ty han höll ju sedan många år tillbaka på kropsarbetarns gärning som det prisvärdaste, men det var dock så. En formlig ångest grep honom ibland vid föreställningen om, att Oskar Fredrik skulle stanna på samma ståndpunkt som han själf, — icke nå högre.

Hvad Oskar Fredrik tänkte om saken, fick man icke stor reda på. Han var ett tyst och inbundet barn och talade sällan om, hvad han tyckte äller kände. Det var icke ofta han förmåddes att vara med jämnåriga; som liten pys stretade och sparkade han emot och grät af blyghet, när madam Rothberg ville ha honom ut på gården till de andra ungarna, äller också kröp han upp i spiselvrån och bad för sitt lif att få slippa. Så satt han i timtal i stället på en trästol och tittade i elden.

Men det han var tvungen till, värkstälde han med en egendomligt tålig uthållighet och sköt ut den stora underläppen, medan de vidöpna ögonen sågo alvarsamt framför sig.

Anders höll obegripligt af denne son. De förstodo hvarandra så väl utan många ord och trifdes tillhopa. Hvad Anders tyckte om, det syntes på Oskar Fredriks talande ögon, att också han hade lust till. Och så vandrade de af hvar söndag fåordiga och ense till museum, gingo regelbundet genom alla våningarna men höllo sig längst i tafvel- och

bildergallerierna. Oskar Fredrik försjönk i åskådande af en tafla hela kvarten men sade aldrig någonting, och Anders lät honom vara, tills han lade handen på hans axel:

— Nå ä' du färdig me't nu?

— Ja, sade Oskar Fredrik och såg alvarsamt upp.

Därpå togo de sig en promenadtur genom alléerna, och Anders talade med honom som med en vuxnen om affärerna ute i brädgården, om beställningar och lånetransaktioner — äller också om skolan och lärarne.

Oskar Fredrik, som var så ordkarg, kunde då plötsligt flytande redogöra för hvad den ene äller andre haft för berömmande yttranden om och till honom. Han berättade utan öfverdrift, det hördes, rätt och slätt som det sagts, med skarpt minne för grann ordalydelse, men håller icke glömmande en prick.

Anders teg och lyssnade spändt, gjorde en och annan till utseendet likgiltig fråga, hvilken dock framlockade skärpt detaljering och sade till sist kort: nå, det var bra min gosse, ja var bara flitig, man ska' alltid göra det bästa man kan af det, man gör.

Vid elfva år sattes Oskar Fredrik i elementarskolan.

Han hade godt hufvud, sade magistrarne, och nu började han läsa med seg ihärdighet. Både läxor och alt möjligt annat, hvad han kom öfver men alra hälst lefnadsteckningar öfver märkvärdiga personligheter, — idealiska historier, där vägen till berömdhet var starkt blomstersmyckad, svårigheterna

föreföllo som endast friska, härdande och styrkande nappatag med lifvet men segern desto stoltare och hugnerikare.

Han fick böckerna på lånbiblioteken äller af kamraterna, och nu började ett vildt fantasilif utveckla sig innanför detta tysta stillsamma yttre. Orediga, dunkla drömmar, som lefvat i sinnet, sedan han var liten, liten, slogo ut och fingo ett visst fäste. Häpnadsväckande högt kunde tankarna flyga. Först följde de endast bokens hjältar. Det var en lidelsefull spänning, innan desse hunno fram till målet, sjudande åtrå och begär äfter erkännande och beröm åt dem och segerns hela njutning i hans själ, när de nått ärans höjder. Teckning äfter teckning kunde han sluka, sak samma hvad väg de vandrade dessa storheter, om de voro musici, lärde, målare, generaler, statsmän, diktare äller uppfinnare.

Obestämdt och dunkelt — liksom något långt i fjärran — kunde han en gång emellan väksla om bilderna och se sig själf i någon af de utvalde. Han slöt då ögonen och lade sig på rygg ut i vedboden, där han mäst vistades, ty madam Rothberg blef alldeles befängd, när hon såg honom läsa romanböcker — det var minsan nog att han skulle hänga öfver skolböckerna hela äftermiddagen, så att hon inte hade spår af nytta af honom; sannerligen dög han inte till mycket mer, när han var liten pys och bar upp vatten och ved och kunde hjälpa till att röra i grytorna.

Och vidt, vidt flögo då drömmarna, men de hade intet bestämdt mål. Det var blott som ville

bröstit sprängas och halsen snöras ihop af en sväl-
lande, alt famnande trånad äfter att få göra något,
bli något stort, stort, komma till det högsta, som
kunde nås.

Och som han låg där, kunde ett ursinnigt begär
uppstå att samla alla sina krafter på ett, att få taga
itu genast — nu — icke vänta! med något helt,
odeladt. Och han blef så modstulen, när han tänkte
på alla dessa många saker i skolan — historia, geo-
grafi, räkning, tyska, geometri, katekes, — alt detta,
som fordrade så lång tid och så mycken möda —
när skulle han få börja *riktigt*? Nästan alla dessa
hade ändå börjat som små barn att göra något —
bara *en* sak, och nu kände han så rasande lust.

Men *hvad*? Ja, det var detta, som ej var klart.
Egentligen kände han hänförelse för alla sätt att nå
berömdhet, han läste om, endast de kämpande nådde
helt fram.

Och i den mån Oskar Fredrik alt mindre talade
till någon om sina fantasier, blefvo de alt djärfvare
och starkare. Det vardt till slut ett lif för sig med
händelser och scener, utbrott, samtal, än rörande,
än kraftiga, korta, fulla af energi och betydelse.

Men ehuru icke ett ord yppats för Anders, för-
stod han dock sonen faktiskt och med stark instinkt.
Förstod så väl hvad hans lust stod till, hvad han
tyckte om äller inte. I grunden tyckte han ju alltid
själf just detsamma.

Det var en grann vårdag. Solen formligen brände på gatorna, och människorna kände sig matta af den sökande luften. Men uti i förstaden svälde trädknopparna och kvittrade lärkan i täpporna, de uppkrattade trädgårdslanden ångade af frisk fuktig mylla, och nedifrån elfmynningen medförde vårvinden då och då en lukt af sjö och svag sälta, som kom en att vidga näsborrharna och supa in luften midt på stengatan.

I tredje klassen gick det trögt att konjugera tyska verb i dag, ovanligt trögt. Tankarna skingrade sig åt alla möjliga håll, hur mycket de små hjärnorna än stretade att hålla dem tillsammans. Minnet räckte inte till, man kände sig så trött, när solen nu kom in och föll i en lång strimma på katedern, tvärt öfver magister Bellmans halfva ansikte, öfver svarta taflan och upp äfter väggen. För sin död var det omöjligt att inte sitta och förstirra sig på, hur ljuset lekte och flyttade omkring, ända tills stora röda ringar bildades för pupillerna, hvilka vidgades och vidgades, så att enda räddningen mot att ögonlocken långsamt skulle glida ned, till slut blef att med en väldig ansats rycka blicken från altsammans.

De små kropparna vredo och vände på sig, det var en sådan oro i blodet. Så röt läraren till, och det blef lugnt, men några minuter, hvarunder ögonen hängde tomma och slappa vid magisterns ansikte och — där flyttade sig Bromsen — Andersson måste maka sig äfter, annars blef det tomrum, Brem-

bergs ben bakom kommo åter i den pendellika svängningen och ett tu tre — samma feberaktiga vaggande och ryckiga oro öfveralt i klassen. En naturnödvändighet för att de trötta små fysikerna, bleka och hangliga som de mästadels tedde sig, skulle hålla ut i två månader till — två långa månader! —

Rothberg satt sekundus, han var duktig i sina stycken, isynnerhet hade tyska grammatikan varit hans starka sida, ända sedan han börjat för rektorn i första klassen. Denne hade alltid hållit på honom och flyttat honom steg för steg uppåt, och han sade till Anders, att sonen vore ett godt hufvud och för all del borde stanna kvar och söka bli någonting, han vore för god till att gå annat än läsvägen.

Magister Bellman, som öfvertagit tyska i tredje, var vid surt lynne i dag och satt och genomgick skrifböckerna under timmen med bifogande af bäska kommentarier. Isynnerhet fick Rothberg speord för sin stil.

— Du skrifver tyska som en — skomakare, — magister Bellman fick inte för tillfället fatt i någon lämpligare liknelse — Rothberg, du är min själ bland de sämsta — du — som sitter sekundus, akta sej — gunsti herrn kan fort nog —

Här afbröts han af rektorn, som kom in.

Oskar Fredrik var blossande röd, det stack och sved invändigt, han blef med ens alldeles matt i benen. Han var förfärligt ömtålig till sinnet. Det hade magister Bellman förstått och gjorde därför alltid, hvad han kunde, för att rida upp på den svaga sidan. Sådant skulle ur kroppen på gunstig herrn.

Rektorn gick fram till katedern och bläddrade i stilböckerna.

— Ja -- fortsätt, fortsätt, sade han och såg upp.

Magister Bellman öfvergick nu till grammatikläksan.

— Ursäkta — rektorn afbröt äfter en stund och lade handen på en öppen skrifbok — — får jag säga några ord, om du tillåter.

Bellman bugade sig tyst.

Rektorn såg ut öfver klassen och stannade med blicken på Rothberg.

— Det är besynnerligt, Rothberg, — jag har läst igenom dina och flere af de andres stilar — och du skrifver värkligen inte så korrekt som t. eks. du Tallberg och Edkvist och Lundström. Du måste ha gått tillbaka och ni andra duktigt framåt. För mins jag rätt, så va' ni de klenaste af allesammans, när jag läste med er. — Rothbergs stil är inte så dålig i sig själf, det är lite slarf här och där — men det är jämförelsen, som är så egendomlig — ni tre ha ju blifvit nästan så goda som grammatikan själf.

Det var ljudlöst tyst i rummet. Rektorns klara skarpa blick sköt fram bakom glasögonen. Pojkarne tordes knapt draga andan, medan magister Bellman stod med korslagda ben lutad öfver stolsryggen och tittade ut genom fönstret.

— Kanske bror tillåter, att jag för några minuter tar upp lektionen?

Rektorn vände sig till Bellman med en alvarsam blick.

— Var så god, sade denne vårdslöst.

Oskar Fredrik hade känt blodet rusa från hufvud till fötter och tillbaka igen. Det snurrade rundt för honom. Men med ens flög det någonting rasande, käckt genom honom, som spände hvar nerv. Han kunde sin grammatika, det visste han, han kände hvar regel med alla dess små fina undantag, det *var* skamligt att säga annat, och han kände instinktmässigt, att rektorn trodde på honom. Förlamningen var borta, det kom öfver honom en äre- girig åtrå, nej rektorns tro skulle ej komma på skam, det kunde han inte, ty det var sant, sant, att han var duktig i tyskan.

Och han skilde sig värkligen förträffligt från sina saker. Rektorn ansatte honom grundligt, det var andlöst tyst rundt omkring, och en spännande, kittlande täflingskänsla intog Rothberg. Han blef alt säkrare, och till slut vardt det ett nöje — alla tankar voro fulla af grammatik, grammatik, regler och undantag lågo i särskilda fack och hyllor i hjärnan, han såg hvar de stodo i boken, så klart, som hade han läst innantill: *det* där uppe på sidan till vänster andra raden — *det* när man vände bladet — det o. s. v.

Tallberg, Edkvist och Lundström stodo sig mycket slätt. Rektorn tog deras skrifböcker och lät dem redogöra för sina vackra, korrekta meningar, *hvarför* de skrifvit så och så. Men det hade de synbarligen ingen aning om. Rädsla sågo de också ut, hvadan

det blef värre och värre och lopp till slut om i virrvarr altsammans. Rektorn sökte varligt leda dem in på ljusare stigar — nej, det var bortflugit hvar smul, och det var tydligt, att det knapt sutit där för dagen.

Förhöret var slut.

Rektorn såg alvarsam ut, och magister Bellman hostade kort.

— Det är besynnerligt det här, det är värkligen besynnerligt — hur kan ni skrifva sådana ljusopus då?

Fortfarande tystnad.

Rektorn gick ned ifrån katedern och gjorde en rörelse med handen åt Bellman, som bugade sig kort. I förbigående klappade han Rothberg på hufvudet.

— När du är så hemma i dina stycken, ska' du akta dig för att slarfva min gosse — du borde skrifva felfritt nästan.

— Det är besynnerligt, värkligen besynnerligt.

Han yttrade detta långsamt och med tonvikt, såg ut öfver klassen än en gång och gick därpå ut.

Klockan ringde i detsamma, och pojkarne rusade på dörren.

Oskar Fredrik gick den långa, backiga gatan ned till elfven arm i arm med möbelhandlar Olssons pojke.

— Äh — sade Olsson — gubben begrep de' nog.

— Hvad skulle han begripa?

— Det vet då hvarenda käft! Tallberg har själf

talt om'et för mig — Du kan väl begripa, att magistern hjälper dom. —

— Hjälper dom? — med stilarna, hur kan han det — hvad menar du?

Rothbergs ögon vidgade sig i förvåning och blefvo så stora, att hela gossen såg ut som bara ögon.

— Äh — du vet väl, att di ä' inackorderade hos magister Bellman alla tre, för att di ska' få hjälp, för det går ju så dåligt för dom. Och jag vet, att di betalar duktiga schaber förstår'u, för deras pappor ä' vådligt rika allihop — och så me' stilarna så när di skrifvit dom, så tar magistern och går igenom dom, och så *stryker han under* hvart ord, som ä' orätt — han rättar de' inte ser'u, men han stryker under det — och se'n så ä' de då inte konstigt å leta ut felena. —

— Det är nedrigt — sade Oskar Fredrik pionröd och slängde remmen med böckerna ut i luften, så det sjöng.

— Äh, di ä' bättre mans pojkar di ser'u, di ska' alltid ha öfvertaget di'. —

— Jag *hatar* magister Bellman, sade Oskar Fredrik plötsligt lidelsefullt och knöt näfven.

Olsson tittade på honom förundrad, Rothberg blef aldrig öfverdrifven.

— Äh, strunta i det du, du ser väl, att rektorn håller med dej.

Den kvällen storgrät Oskar Fredrik ut i vedboden. Han låg framstupa öfver stubben och knöt händerna, alldeles upplöst. Och sedan han rasat ut,

kom det en dof, kväljande känsla öfver honom och med ens mognade en önskan, han länge oklart hyst, till full bestämdhet.

Han ville sluta skolan. Han ville bli hvad som hälst, men han ville sluta skolan, usch det äcklade, det kväljde honom att gå där kvar. Det var så många skäl till det. Men han tänkte icke på något särskildt, han ville bara sluta, så gärna som han lefde.

Och det vidhöll han för sig själf hela våren. Han började nervöst iakttaga, hur förhållandet var mellan magister Bellman och de andra — bättre mans söner. Han såg nu, hur lättvindigt det gick för desse att komma upp i klassen, bara de gjorde det obetydligaste framsteg; och så mindes han, hur han själf arbetat och svettats, och hur till den grad utmärkande hans framsteg måste vara, för att han skulle få komma ett enda nummer högre. Och hvad han hade läst och pluggat, hvar läksa skulle gå som ett vatten! Nu hade han visst kommit ända hit fram, men han kände sig i hast slö. Han brydde sig inte om det. Det gick ju så lätt för alla de andra, som inte kunde hälften af det han kunde. Och så komme det väl alltid att gå. Nej, bli någonting, det kunde han visst inte. Han fick ju aldrig börja på något *riktigt*. Ja, han menade, han visste ju inte, hvad han skulle lägga sina krafter på för att bli något duktigt. Var det inte bäst att släppa altsammans?

Sommaren var han mycket ute hos Anders i brädgården. Han hjälpte till med ett och annat, blef frisk till sinnet och utvecklades till en stor,

stark pojke, nästan yngling. Han fattade plötsligen smak för kropsarbetet där ute i det fria bland arbetarne, som sjöngo, sofvo och åto och förrästen behandlade honom mycket aktningsfullt såsom uppsyningsman Rothbergs son. Ja, det var bättre här, han kunde gärna bli arbetare.

Det var några veckor innan skolan skulle börja, som han kom fram med saken till fadern.

En kvaf middagsstund just som Anders lagt sig till i skjortärmarna på soffan med pipan i mun, och madam Rothberg stod ute i köket och diskade.

— Far!

— Joo — Anders spratt upp; han hade smått nickat till — hvad ä' det?

Oskar Fredrik satt vid fällbordet och stödde hakan med båda flata händerna, men ögonen voro brinnande och stora af oro.

— Jag hade tänkt säga far, att det ä' alt bäst jag slutar upp me' att gå i skolan och kommer i arbete i stället — det blir visst bäst. —

— Nä' — sluta skolan — nä' hva ä' de för satans?

Anders låg och stirrade med gapande mun, ännu ej fullt klar i hufvudet.

— Jag lider mej inte me' det — jag tror jag blir arbetare, vet far.

Det blef tyst i rummet.

Anders var nu fullt vaken.

Han reste sig upp på armbågen och sade långsamt:

— Du ska' väl ändå lära dig någonting.

— Åhja, jag ä' ju i fjärde till hösten, hvad ska' jag me' mer? Jag bryr mig inte stort om å läsa vet far.

Anders teg. Han steg upp, tog pipan och krat-sade i hånne, tände på och gick fram och åter.

Madam Rothberg hade lyssnat och stod stilla med händerna i baljan.

Slutligen sade Anders:

— Det går ju bra för dej — rektorn ä' belåten och säger, att du ä' flitig.

— Ja, det förstås, men jag har nu aldrig haft riktiga lusten till boken.

— Ä' du nu viss riktigt bara?

— Ja, det ä' jag, far.

Madam Rothberg ropade in:

— Gu' tycker ja inte pojken har änna rätt. Det kan väl Rothberg varsna, att de' ä' bättre han kommer te' å förtjäna sina slantar snart än å gå där å hänga öfver boka, å en ska' koste på'n di fattiga skillingarna. En har inte så godt om dom, och sämre folks barn har det minsan bäst åf' å bli, där di ä'.

Ingen svarade.

Om en stund gick Anders bort och lade handen på Oskar Fredriks hufvud.

— Jaja, jaja — gör som du vill, gör som du vill, bara du blir en bra karl så —

På hösten kom Oskar Fredrik på brädgården som ströpojke tillsvidare.

Det var när kastanjeträdet blommade.

Den stora granna kastanjen i den ovårdade parken innanför planket till patron Holms brädgård.

Så rikt som i år hade man knapt sett förut. På afstånd såg det ut som ett bärg af snö mot den mörka furu, hvarmed knalten bakom var klädd. När solstrålarna bröto in genom löfvärket, föll en mild, grön dager öfver den mosslupna träbänken rundt kring stammen, en fuktig, stark doft sköt upp från vildgräs och klöfver, som i yppighet frodades under träden, blandades med lukten af syrén och vildblommor och trängde in genom fönstren på den låga, förfallna härregårdsbyggnaden.

Hvad fru Holm njöt af alt detta! Men mäst af att alt var så tyst och stilla.

Hon hade hela sitt lif haft så mycket buller och äflan och bråk. Maskiner hade slamrat, ångpipor visslat, fartyg hade kopprats och beslagits, frakter hade slutits under larmande prat, skräfvel och dryckjom, bräder klappprat, upplagts och skickats af — egentligen hade hennes lif varit ett enda gäckeri med hennes stilla, tillbakadragna natur.

En vår hade det gått särdeles gynsamt med timmeruppköpen i Värmland. Flere brädbolag hade gått öfver ända, Holm hade passat på och sköflat småböndernas skogsområden vid elfstränderna för ett sant vrakpris. Bönderna hade ingen annan utväg, skogen var, hvad de skulle lefva på, och de fingo hålla tillgodo med syndapriset nu, när de mist så många kunder.

Och när så timmerstockarna flöto nedför elfvarna och drefvo upp på de låga stränderna, förstörde äller skadade åkrar, ängar och gården — ja kommo in i forsande vattendrag och hotade kvarnarna — då vardt det till process af de modigaste, hvilka kunde undvara den mäktige brädhandlaren och till jämmer och klagan af de mäst beroende. Men processerna vunnos af Holm. Och detta gjorde, att våren var särdeles lyckosam.

En liten affär dässutom — det var nu egentligen ett mästerstykke af ena parten och fårskallighet af den andra. Holm hade en gård däruppe med mycket skog — skogen var det egentliga. Emellertid skulle altsamman säljas, det var till en skåning, som gjorde det för virkets skull. Skåningen och Holm foro upp och besågo egendomen, de åkte genom den långa, präktiga skogen — rad vid rad, så långt man kunde se, höjde sig de gamla granarna i tät och alvarlig soliditet, det var en vacker anblick. Men fjorton dagar äfter köpet skref den nye ägaren till Holm ett ursinnigt, rasande bref och kallade honom för en usling och bedragare helt enkelt. Vid närmare undersökning hade utrönts, att djupt inne, dit man ej kunde se från vägar och stigar, glesnade skogen mer och mer — ja bara fläckar påträffades, där hvarje träd var nedhugget intill roten.

När Holm läste detta, skrattade han, så att det skrockade i honom, och ansiktet antog en kräftröd färg. Det var ett mästerstykke, ja Gu' va' det — hvem tusan hade bedt skåningen köpa grisen i säcken? Alt var besedt och uppgjordt — inte med en

prick kunde man komma åt honom. Jo jo, en får vara fiffig och om sig.

Men detta lilla prof på brädhandlarns klokhet och affärsskicklighet talade han inte om för sin fru. Han talade öfver hufvud taget aldrig om sina affärer med hänne, hon var en beskedlig människa men »oss emellan förbannadt enfaldig», när det gälde affärer.

Den våren var som sagdt en riktig lyckovår.

Och så tog Holm en dag hustrun med sig och for ut att bese Fredriksvik, straks innanför brädgården. Och när fru Holm öppnade porten i planket och steg upp för de gräsvuksna trappstegen, där klungor af ormbunkar och nässlor föllo från sidorna och spärrade vägen, tyckte hon, att det var som att komma in i en annan värld, en dunkel, sval, stilla skymningsvärld. Det slog hänne så innerligt tillmötes, och händes utslitna, trötta sinne kände sig plötsligen som hemma. Hon hade ej det ringaste begär äfter stor, vid utsikt — nej djup skugga, tätt omkring sig gröna träd — det var ju ett paradiset detta.

Och för en gångs skull hade icke Holm en rakt stick i stäf mening mot sin blida, saktmodiga fru.

— Brädgård hadd'en — aktier i ångbåtar, så en kunde köpe hela Göta elf, om det gäلت, hvarför skulle'n inte kunna dra' sta' me' ett sömmarnöje me'? — Kör till bonde — hva' ska' han ha? Kom ihåg — ingen jord! bara för affären härute å' för å' vräka sej under värsta hettan.

Patron Holm satt med käppen under hakan, sköt fram de stora, grofva läpparna och såg ut, som

det anstår en härreman, när han har bönder framför sig och är rädd som för synden, att det skall misstänkas — hm, det där är nu värkligen ingenting att röra upp uti.

Och så fick fru Holm flytta ut tre månader om året under sina gröna, stilla löfhvalf.

Men ute på elfven bränner solen stekhet ned, och arbetet faller sig alt tyngre, ju närmare det lider mot middagstimmen.

Det fans icke en tumsbredd af stränderna allifrån mynningen upp till den driftiga handelsstaden, som icke i årens lopp blifvit använd, besatt af trupper ur arbetets stora här. Där lågo de utmed hvarandra: fabriker, brädgårdar, fotogénupplag, värkständer, ångsågar och skeppsvarf, — de öfverbjödo hvarandra i rastlöst frambringande, år från år hade antalet arbetshärdar stigit, arbetskrafterna ökats, resultatet blifvit stoltare. Lifvet gick i en feberaktig, ständigt hastigare takt, och de svettiga, sotiga gestalterna hade först sviktat, vacklat, rest sig ömsom och ömsom fallit ihop, tills de med kropp och själ fått fäste i sitt arbete och det allena och så småningom krökts i jämn och härdig uthållighet.

En vitaktig kolrök breder sig öfver elfven som en tät dimma, hvarur hundratals master sticka fram. Fartyg ligga förankrade hela farleden nedåt, stora ångare komma långsamt glidande uppför, och de små sluparna kila hastigt emellan kors och tvärs, lägga till vid bryggorna utmed stränderna och gunga i svallvågorna äfter jättekamraterna, hvilka pusta ut öfver dem massor af svart, otäck rök.

Solen gassar på de heta, kopparröda dykdalberna och masar utåfter nytjärade, uppåtvända fartygskölar i varfven. Nedanför fotogénupplagen glänser vattnet af flott från fotogénfat, som förspilts och brytes i flere färger, medan luften fylls af äckliga ångor, hvilka vid vissa vindar föras nedför hela elfven.

Den stora amerikafararen ligger kölvänd, och på ställningen, som fastgjorts vid skrofvat, sitta fyra målaregesäller och stryka dåsigt öfver sidorna med mörkröd färg.

Och elfven flyter fram blank och tjock af rök och solvärme. Det piper och klapprar, viner och dånar från stränderna, medan solen alltjämt stiger, och arbetet går allt trögare.

Så ljuder äntligen en skarp, uthållande vissling från de mekaniska verkstäderna och upprepas från fabriker och varf. Ut böljar en svart, trött skara och sprids inom två minuter åt alla håll. Ångsågen tystnar. På brädgårdarna stannar upplägningen af, och arbetarne ta sina matknyten och lägga sig i skjutpråmar äller i skuggiga vinklar mellan staplarna, tills äfterhand snarkningarna ljuda som ett doft mummel från bryggorna.

De fyra målaregesällerna stiga ned och gå upp på värdshuset vid varfvet, och ute vid elfven blir det plötsligt stilla på skutor och mudderpråmar. Skepparne ligga på rygg och sofva utanpå ruffen. Kajutpojken på »Alma» hänger öfver relingen och förvrider ansiktet i det otroliga mot maskinisten på elfångaren, hvilken håller rast vid Holms brygga, tills maskinisten slutligen blir rasande, rusar äfter

en vattenspruta, hvilken han blikstsnaht fyller och fyrar af mot relingen, hvarvid pojken skriker till, och skeppar Olsson vaknar med ett väldigt snörflande och svär ursinnigt. Det har upprepats hundra gånger detta, hvar gång »Alma» legat här och lastat bräder, och maskinisten skulle sakna det, om det uteblefve. Det är alltid utdödt klockan 12 vid Holmens brygga. Hvar håller Oskar Fredrik till, den tusan? För rästen kunde maskinisten aldrig bli riktigt god vän med Rothberg — det var ingen gask i'n, inte stil på humöret för sju plåtar en gång!

Det var när kastanjträdet blommade. Fru Holm spratt upp ur sin lilla slummer, där hon satt på verandan och rensade spenat. Plankporten hade fallit hårdt igen. Hon strök slätande på det glänsande grå håret, som inte gärna kunde bli mer slätt än det var och såg genom träspjelorna nedåt gången. — Jaså, hvad vill du min gosse?

Oskar Fredrik Rothberg kom långsamt gående uppför backen i arbetskläder. Han var lång och gänglig, gick med krokiga knän och var svettig ända upp till det yfviga, burriga, bruna håret. De stora, glänsande ögonen sågo trötta ut, de hade alltid ett märkvärdigt talande uttryck, man kunde läsa sig till hvarje hans själsrörelse i dem. Men det var nu ingen, som hade tid till äller brydde sig om dylikt bland hans omgifning.

Det var första gången han var inom patrons, som nyss flyttat hit, och alt var förunderligt mot det, han var van vid där ute. Så tyst och svalt

och så mycket färger! Medan han gick gången upp, hade det genast slagit honom altsammans som en gammal dröm: den gröna fina dagern, som bjärt föll öfver marken under kastanjen, hur mörk furan bakom blef — hur det lekte, vred sig, bröt fram och mörknade till inunder. Och hur det blef till en djup bakgrund, då man såg på det några sekunder — och öfver altsammans vajade hundratals vita klasar och gungade sakta mot furorna på bärgknalten.

Som en gammal dröm — som ett minne — som något förut för länge sedan upplefvadt. Han blef yr och konstig i hufvudet. Det slog honom i ett ögonblick en hastig erinran om något liknande, det första minne han hade som liten pilt.

Han hade varit ute med föräldrarna i skogen en söndag, man gick hem öfver fälten, där säden vajade mogen, gul och hög.

Han gick längs utmed hånne och var knapt så stor, att han nådde upp till axen. Och han hade sett in i den gula skogen, hur det lekte af färger och toner, då solen bröt igenom, hvilket han den gången blott hade uppfattat som något skimrande gult, gult, gult, och han hade känt sitt hjärta klappa af så stor förtjusning, att han kunde minnas det många år däråfter.

Det var det första intryck han hade fått af naturen. Sedan hade han bott i staden, och om det ibland vaknade en våldsam, ostyrbar längtan inom honom, mäst när han gick uppe på museum besynnerligt nog — så förstod han ej, hvad det var, det kändes blott som en bliksts snabb, borrhande smärta

i bröstet. Han hade ju så mycket olikartadt inom sig.

Men nu kände han det på ett olika sätt. Nu visste han i ett ögonblick, hur han älskade naturen, älskade hänne öfver allt annat, hur lycklig han var bara af att vila sina ögon därpå. Det hade aldrig gått medvetet upp för honom förr än i dag. Och det skedde med ens — utan tvekan.

Men allt försiggick under två minuter. När han kom upp till fru Holm, bockade han sig klumpigt och framförde ett ärende från patron.

Fru Holm såg vänligt på honom, mäst på hans ögon. Det var charmanta mörkblå ögon.

Hon kom ihåg, hvem han var.

— Du är ju Rothbergs son du? Det var ju du, som hällre ville komma på brädgården än fortsätta i skolan?

— Nå, hur trifs du med det nu?

Oskar Fredrik blef blossande röd och skrapade förläget med fötterna mot trappan. Han visste icke hvad han skulle svara. Ögonen gled o af utåt och foro öfver det allsammans.

Plötsligen såg han tvärt upp på fru Holm.

— Här är rysligt vackert, sade han och kunde i nästa ögonblick inte begripa, att han sagt det.

Fru Holm log och såg förnöjd ut.

— Ja, ä' det inte, min gosse? Du får gärna titta in hit, när du har tid emellanåt, här ä' så skönt och skuggigt. Vänta nu ska' du få ett glas öl.

Fru Holm stod och såg äfter honom, när han lunkade af nedåt backen. Han gick klumpigt och

vaggade med kroppen, men hon tänkte på hans ögon. Märkvärdigt intelligenta — praktfulla ögon rent af. Det var ju underligt, att den pojken inte hade lust att läsa och komma sig upp, det skulle man verkligen ha trott.

Men från den dagen började en besynnerlig oro få makt med Oskar Fredrik. Det jagade feberhett genom hans ådror, under det han tåligt och jämt skötte sitt arbete på brädgården. Den, som såg honom, märkte aldrig annat än en lugn, tyst yngling, som bar på strö till brädstaplarna och var till hands för plankbärande. Men bålstora, underliga tankar aflöste hvarandra, de föllo ej längre fruktlöst till marken, han började försöka att fånga värkligheten, att famlande trefva sig fram till uttryck för alla dessa namnlösa drömbilder, hvilka lockade honom som sirensånger. Och från första stund gingo försöken ut på att afbildade naturen i olika former.

Hvad han först en tid höll på med, var att göra allehanda figurer i lera. Han fick fatt i sådan nere vid elfven, samlade på hög i ett tomt redskapslider, där han sedan kröp in i ett hörn hvar stund han hade ledigt. Och så började han forma — äfter allt möjligt, hvad han kunde få fatt i.

Men det gick dåligt. Ihärdigt försökte han om och om igen, men det var icke värdt — det blef icke det minsta så, som han ville ha det äller så som förebilden. Då började han med kol. Och det gick bättre. Ja förunderligt mycket bättre, så att han ibland var stol öfver sitt verk.

Han hade ju tecknat i skolan rätt mycket, men det hade aldrig roat honom. Lärarne sade visst, att han hade goda anlag, men att han var lat. Han kunde hålla på en hel termin med en enda kloss-teckning, satt och smälde med kautschuken, ritade några drag och suddade ut. Nej, han mindes mycket väl, att det hade varit tråkigt.

Men nu — ja besynnerligt nog — nu var det en annan sak. Nu skälfde hans händer af nöje och spänning. Hans själ gick upp däruti, han hvarken såg eller hörde och glömde bort allting omkring sig.

Ett stycke nedåt elfven hade han fått fatt i en båt, och ett par kvällar, då han genom någon förvändning lånat honom för att ro nedåt, smög han sig i land och började ett utkast.

Solen hade nyss gått ned, och ett rödgult sken låg öfver vattnet och varfvet midt emot. Där kommo stundom starka friska ångor af klöfver och vildblommor inifrån ängarna, och en kall stygg dimma uppsteg långsamt ur elfven.

En bit af en ask, en upp- och nedvänd båt och straks ofvanom på klinten en arbetarstuga, som tecknade sig skarpt mot luften.

Det var motivet. Vattnet skvalpade sakta mot stenarna, och han skälfde och darrade, betagen af en känsla, han aldrig förr rönt — något af att drömmarna kunde blifva till verklighet, att han kunde gifva sig åt något helt.

Och han lyckades verkligen få sitt lilla utkast färdigt, innan hösten kom. Sedan gjorde han flere mindre teckningar, men ännu gömde han altsammans

för sig själf. Han var för blyg att visa det, till och med för fadern.

Men Anders märkte under vinterns lopp mycket väl, att det icke stod rätt till med son hans. Han kände honom så väl, de voro ju vana att förstå hvarandra utan ord, och han såg godt, att Oskar Fredrik icke hade den rätta lusten till sin dagliga gärning.

Ej håller ville han någonsin slå sig i lag med arbetarne ute på Fredriksvik. Det var aldrig annat umgänge mällan dem, än hvad sysselsättningen kräfde. Anders ville ofta hafva honom i hop med jämnåriga i staden för att ruska upp honom, men Oskar Fredrik hade aldrig lust. Bara han hade ledigt, höll han sig för sig själf. Sin förtjänst lämnade han till Anders, han behöfde inte pengar, sade han.

Anders blef först ledsn och gick och funderade en lång tid. Det var icke äfter hans mening, att man skulle göra än det och än det. Man skulle välja sig en lifsgärning, och sedan skulle man sätta in sina kropskrafter därpå, det skulle man. Gud skall veta, hans tanke icke hade varit, att Oskar Fredrik skulle bli en simpel arbetare, men han hade ju själf valt det, och Anders hade ingen skuld i det, han hade gärna offrat något för att få honom fram. Nu gick det icke an att åter vilja därifrån, det skulle vara håll och ställ på en.

Och därför teg han länge. Men så småningom blef han vek om hjärtat. Det var förunderligt, han hade alltid gjort liksom ett undantag med sonen Oskar Fredrik, han kände karaktären på honom så

väl, och att han var samvetsgran och tog i med alla krafter, när det gälde arbetet. Han rådde ju till sist inte för, om hågen inte stod ditåt. Anders hade i hela sitt lif hållit på, att man skulle gå, dit ens anlag pekade. Bäst var det ju, om det var på kropsarbetet, hvilket hade sin snara utkomst och var hälsosamt för både själ och lemmar — bäst för alla ja — utom för Oskar Fredrik!

Och en söndag frampå våren, när de gingo ut och spatserade, äfter att ha varit uppe på museum, frågade han sonen rätt fram.

Oskar Fredrik ville inte ut med det. Åh, han hade ju slutat skolan, det var på fullt alvar, och han trufdes nog så godt på Fredriksvik, arbetarne va' snälla, det var inget oäfvvet göra, han kunde väl med tiden få bättre betaldt och komma sig upp.

— Ja, det förstås, det kunde han visst, han kunde nog få en god framtid. Men då gälde det att ha hela sin håg och lust till arbetet. Det skulle gå med friska tag och smorda gänger, annars blef det aldrig något.

Oskar Fredrik teg. De gingo en stund tysta. Slutligen sade Anders:

— Tala ut du, gutten min, om du har något på sinnet.

— Det ä' kanske bara galenskaper.

— Nå, hvad ä' det? Anders såg spändt på sonen.

Oskar Fredrik gick med nedslagna ögon och sparkade sten framför sig.

— Jag tycker alt, jag hade stor lust till att bli målare.

— Det var tusan.

Anders var mycket öfverraskad, gick och gjorde små utrop, — åh — jaha — jåså — det var knä-ä-äfveln. —

Hur har du kommit på det?

Röd i ansiktet som vanligt fann Oskar Fredrik det mycket knaggligt att uttrycka något af alt detta, som han hade så fikst och färdigt i fantasien, det var första gången han skulle ut i dagsljuset med det.

— Åh det har jag alt haft lust till länge — jag har försökt lite.

— Måla?

— Nej, bara rita, men jag tror nog, det skulle gå ändå bättre till att måla.

— Jåså — åhå — jaha — men det ä' nu svårt till att få något att lefva af me' det.

— Ja, sade Oskar Fredrik och såg mycket alvarsam ut.

De gingo en lång stund tysta.

Slutligen sade Anders att det vore skäl visa någon, hvad han gjort, själf förstode han sig lite grand på det också.

— Åhnej, det vore visst inte stort skäl i. Det kanske inte var någonting.

Så kommo de öfverens om, att han skulle tåla sig lite ännu och se till, om det värkligen vore alvaret, och om inte arbetet kunde gå för sig ändå.

Oskar Fredrik hade som alltid talat lugnt och trögt, och hans yttre bar redan den tunga prägel,

kropsarbetaren ofta får. Men när han kom hem, rusade han ut i vedboden liksom förr och kastade sig öfver stubben; hjärtat klappade vildt, han slöt ögonen och tänkte djärfva framtidstankar.

Sommaren kom, och Oskar Fredrik började stora kompositioner i hufvudet och bygde luftslott. Det fylde honom nu helt och hållet, natt och dag. Han skulle bli en stor målare naturligtvis, kanske den störste. Han kunde ligga på rygg i patron Holms park under middagsrasten med ögonen uppåtvända och stirra på en liten blå fläck af himlen, som skymtade genom löfvärket. Och så kom det.

Han ville göra helt andra saker än dem han såg uppe på museum, mycket större och vidlyftigare ämnen.

Än ville han måla scener ur arbetarens lif — en massa vilda, seniga, svarta gestalter i färd med att strejka — hvilket nu som bäst pågick bland fabriksarbetare ett stycke nedåt elfven — han ville ta dem allesammans därute med elfven till bakgrund och dockan med sina master och fartyg, det skulle bli en kolossal tafla — han hade klart för sig både gruppering och färger och ansiktsuttryck. Än skulle det vara en strandbredd vid hafvet, ett skepp hade förlist — lik flöto upp, människor kommo nedrusande — än var det bilder ur trojanska kriget — åh, det skulle bli storartadt.

Men så kunde det sunnda praktiska sinne han fått genom det släplif, han blifvit förtrogen med, och som omgaf honom öfveralt, få makt med honom, och då såg alt mörkt ut. Hur skulle det gå till?

Han hade vaknat till bestämdt behof af verklighet för sin längtan och kunde det bli så? Ja var det visst, riktigt visst, att han ägde den stora gåfvan?

Det sista bekymrade honom egentligen inte mycket. Han var så full af öfverflödande styrka och brännande lust att få börja, och däri låg för känslan redan seger.

Anders hade sett nog, och en afton på högsommaren klädde han sig snygt, tog en packe under armen och vandrade af inåt staden, upp för traporna till ett gafvelrum vid en af smågatorna. Här bodde en ung målare, lofvande men fattig som en kyrkråtta. Anders hade gjort hans bekantskap hos en sjökaptan på Fredriksvik, dit han ofta brukade fara ut och taga skizzer.

Den unge målaren tyckte, att Oskar Fredriks teckningar voro duktigt och säkert gjorda. Hade han färgsinne också? Därpå berodde det.

Ja, det visste Anders icke, men det var nu egentligen måla, som pojkens håg stod till.

— Ja, artisten ville gärna taga sig an honom. Han bestämde några timmar i veckan, då han ville lära honom penselföring och de första grunderna. För öfrigt kunde man se tiden an. Gud skall veta, att man icke blefve fet af konsten, det kunde uppsyningsman vara viss på. Inte vore det skäl att kasta sig in på den banan utan vägande skäl i dessa tider, det var då säkert.

— Ja ja — ja ja, men man finge då ändå gå, dit lusten kallar.

— Det vore nog sant.

En månad däråfter hade Oskar Fredrik målat en trädstubbe och några småsparfvar, som väckte lärarens förvåning. Det var tusan djäfla gjordt det där — vid Gud var inte färgen så duktig, att det kunde hedrat hvem som helst. I den pojken ögon bodde ju en guldgrufva.

Och i ett anfall af storslagen entusiasm sprang målaren omkring och visade stillebenet för flere förståsigpåare, hvilka mer eller mindre funno profvet tyda på stort färgsinne, om man än såg o. s. v.

— Borde icke något göras för den pojken?

— Tja-a-a — det där var nu kinkigt. Svårt att få pengar i våra dagar, och dessutom är det verkligen ansvarsfullt att rycka en person ur arbetsklassen upp i högre, sociala förhållanden. Han blef sällan lyckligare för det, herr Bäck, isynnerhet vore artistlifvet — ja ja — en klapp på axeln och ett litet leende — herr Bäck finge ursäkta, herrn ä' säkert själf den förste att underskrifva den saken — rent ut sagdt det sämsta, man kunde locka folk in på. Det var väl bra mycket säkrare att sitta som burgen arbetare.

— Men dömde man alltid så, hur skulle det då —?

— Nej, det förstås, det förstås. Det gäfves ju undantag, men de kämpade sig nog fram ändå; fans den sanna gnistan, så hjälpte man sig själf, stred, svält och frös men segrade till slut.

— Men i våra dagar är det ju nästan oöfvervinneliga svårigheter för att utan pengar —

— Hvarför — ja hvarför? Jo, för att fordrin-

garna ä' så förbannadt stora till och med bland sämre klassen, det går nu inte an som förr att —

Målaren bockade sig och sprang vidare. Några lyssnade, en gaf ett halft löfte, blefve den och den med så — kanske. Slutligen var det en härre, hvilken ägde relationer i Stockholm, hans brors svägerskas halfkusin, en känd målare, och som tyckte om biten och sände honom upp för bedömande till bemälde konstnär.

Svaret kom med omgående:

Studien visade goda anlag, mer än vanligt färgsinne till och med. Det ansåg han sig pliktig att erkänna. Men för öfrigt var det hans princip att aldrig uppmuntra målare, det var det sämsta man kunde slå sig på. Fans det en vidrigare anblick än dessa halfgångna snillefoster, som skröpade på väggarna i konstföreningar och muséer? Det var riktigt otäckt. Och förspilla sitt lif på att nå det vore värkligen vansinne. Hur många blef det något af? Nej, hällre gatsopare — gatsopare vore en förträfflig syssla. Bra mycket hedersammare att bli en duktig gatsopare än en målare af det vanliga kongl. svenska slaget.

När Anders sporde motigheterna, funderade han ensam en vecka på saken. Sedan var hans beslut fattadt. Han skulle kosta på sonen själf och sända honom till Stockholm. Möjligen kunde det yppa sig utvägar sedan.

Trots madam Rothbergs skarpa motstånd blef det så.

Oskar Fredrik gick 14 dagar på museum och ritade där två gipser. När han på detta sökte sig in till principskolan å Konstakademien, var han en af de 6 som bland 40 sökande antogs. Men när han tre månader därefter profvade till antiskolan, misslyckades han. Det var solklart, att han det skulle. Hans medtäflare voro för det mästa sådana, som tecknat i tre, fyra år.

Och som pängarna voro slut, reste han hem igen — det var ingenting annat att göra.

Under sitt korta Stockholmsbesök hade han icke fått många nya intryck. Han var för blyg att hinna närma sig någon af kamraterna. Deras lefnadsvanor voro så olika. Oskar Fredrik bodde hos ett stilla vaktmästarfolk, på akademien arbetade han tyst och oafbrutet, så kunde han gå sig en tur ut åt Skeps-holmen äller Ladugårdsgärde och drömma vidt och bredt, och om aftnarna satt han hemma och tecknade kompositioner äller läste böcker, som han tog på lånbiblioteket.

När han återvände, hade ingen annan förändring skett med honom, än att han skaffat sig en ny kostym, som satt mycket bra, att han lärt röka cigarr och fått stark skägganläggning, begagnade nedvikta kragar och naturligtvis äfven gått en hel del framåt i teckning.

Kanske dock att det föll sig icke så obetydligt tyngre att taga i tu med arbetet på brädgården. Ty det fick han ju göra. Anders kunde icke släppa till mer pängar för närvarande.

En höstdag två år däråfter stod fru Holm på höganloft och ordnade kaffekoppar i långa rader på bräder, hvilka uppehölls af träbockar och lupo längs väggarna.

Plankorna sviktade under hänne, de voro helt löst ditlagda, och genom takbjälkarna sken dagern in, en matt grådager utan sol och som egentligen icke lyste upp någonting.

Det skulle bli taköl. Patron hade visserligen inte tänkt att bry sig om det, huset var ju obetydligt, bara kontoret, några rum däruppe, hvilka kunde användas till gästrum om sommaren och två magasin på loftet.

Men det kunde vara bra att slå det tillsammans med en liten fäst för Rothberg, som i år firade sitt tjugufemårsjubileum på brädgården. Altsammans kunde då göras enklare. Bland arbetarne hade det tämligen högt glunkats om, att något borde göras, och Holm hade icke kunnat undgå att förstå piken. Men han var vid dåligt lynne och hade icke lust till några kruseringar äller något bråk, det sade han rent ut. Därför så — en kaffekopp kunde hustrun ställa om, möjligen ett glas punsch. Och det fick gälla både för arbetarne och dem, som uppfört byggnaden. Därmed basta.

Fru Holm hade gärna gjort det i lite större stil. Den präktige Rothberg! hon nästan skämdes. Men gubben var knarrig, och fru Holm hade ännu aldrig fått sin vilja igenom, när den stred mot hans. Hon var nöjd att Rothberg med son skulle bjudas

på en smörgås sedan tillsammans med några stads-härrar.

Nu skulle kaffet bli godt, det stod hon för. Härre Gud, hvad här såg ut — inte var det möjligt att ställa till på minsta sätt trefligt här uppe. Vinden strök in genom de lösa takbräderna, en tung, kuslig vind, som bar med sig fukt och trängde skarpt igenom, så svag han var.

Hösten hade kommit tidigt i år — redan i början af September. Dimman stod upp ur elfven som en töcknig vägg, skutorna, hvilka bogserades uppför, blåste i mistlur ofta midt på dagen, ångbåtarna pepo och visslade ett i ett och lekte blindbock med hvarandra. Solen ville aldrig lysa fram, himlen var så låg, att dess gråvita färgton flöt samman med de stygga dunsterna nere vid elfmynningen.

Därinne i parken var alt skumt, fuktigt och grått. Löfven började falla af, halfgula, och samlade sig i våta klibbiga högar, grässtigarna stodo hala och sumpiga, det droppade från grenarna, icke af regn — blott af kall, rå dimma.

Och det gamla härregårdshuset såg redan grått och öde ut. Man skulle snarligen öfvergifva det. Det susade tungt i de åldriga träden, — lifvet varade så kort, blott tre månader, på Fredriksvik. När plankporten slogs igen om fru Holm, blef alt tyst och mörkt. Det gamla huset stod stumt, under de täta, kala grenarna lägrade sig vinterskuggorna, vinden nådde sällan öfver planket annat än som långa, pipande suckar. Så kom snön och föll ljudlöst stilla öfver mossen, flock äfter flock, tills bädden växte

sig hög som granstammarna under bärgen. Och allt var tyst, bidande tyst.

På brädgården kunde man icke uträtta stort dessa disiga dagar. Patron Holm var alls icke i humör.

Han hade nyss kommit ut från staden med några bekanta, herrarne suto på verandan och talade om de dåliga tiderna. Patrons tjocka ansikte såg surmulet ut, de vattenblå ögonen voro glåmiga, och underläppen sköt ut, bred, svällande och blodröd. Saken var, att småbönderna däruppe började knorra. De ville icke längre vraka bort sitt timmer, påstodo de. Det hade de gjort i så många år, för de sågo ingen utväg. Patron svor, men bönderna höllo i sig. De visste godt, menade de, att patron haft sina 50 procent på den affären, de sleto hårdt för sitt, och så kunde han väl nöja sig med 25 åtminstone. Ville han inte vara så beskedlig och göra det? — skatterna lågo på så dyra — skogen var deras enda brödkaka nära nog. Holm svor igen, svor så att det haglade om öronen på bonnesjälarna. Vilde di, äller vilde di inte? Han kunde nog få virke, och di kunde nog få sitta där. Och då gåfvo de sig, de fläste, hvad var att göra? Brädaffärerna lågo nere.

Men Holm förstod, att det började runka i det gamla säkra — i det alra säkraste och bästa, ty i grunden voro aktier här och aktier där af föga vikt. *Detta* gjorde det. Och därför var han alls icke i humör.

Men på brädgården buro pigorna upp korgar till fru Holm, hon satte sin sista blomskörd i vaser

på brädborden och hade stuckit rönbärskvistar i springorna.

Arbetarne började samlas i grupper nere vid elfven. De tittade upp på det grå, omålade huset och sågo besvärade ut. Några fnissade bakom händerna, och en liten karl med energiska drag, svart bonjour och en mängd pitschaft dinglande i urkedjan tycktes föra ordet och gestikulerade med händerna.

Det var Jonsson, han som kommit hem från Amerika förra året.

Arbetarne tyckte det hela var misslyckadt. Det var knussligt af patron detta. Hvad var nu det här för slag att komma dit upp på vinden och dricka en kopp kaffe, det kunde de gjort hemma, det var också någonting att bjuda Rothberg på. De hade velat göra något själfva, en insamling äller så, men när patron sagt, att han ämnade ställa till något, hade de icke kommit sig för — patron skulle väl minst ha toddykalas med seksa. Där stod man nu med skammen.

Några af de företagsammaste menade, att det skulle alt göras om det till Rothbergs födelsedag, då skulle arbetarne minsan ställa till något, som skämde ut di bättre.

Fy för attan, den som *har* pengar. Hvem ä' det som får ihop pluringarna? — Ja det vore inte så illa, om härrarne lärde sig det. —

Men när patron kom, blef det tyst. Alla bockade sig, man skildes åt och satte sig på brädstaplar för att vänta.

Så kommo Rothberg och hans son, och man begaf sig upp för trappan till loftet, stälde upp sig längs väggarna och hostade.

Härrarne hälsade vänligt och talade om utskepingen med dem, som sågo ut att vara litet förmer än simpla plankbärare. Patron nickade tyst och drog upp ett par buteljer punsch. Fru Holm log så godt hon kunde och trugade dem fram till kaffekopparna, nu skulle de ändtligen doppa duktigt, för, tillade hon halft hviskande i smyg, det var nu så enkelt det hela — de skulle riktigt hålla till godo med, hvad som fans. Och arbetarne logo åt frun, de tyckte om hänne, hon talade inte mycket med dem, men när hon gjorde det, var hon alltid så gemen och tarflig af sig.

Så dracks kaffet och glasen ihäldes. Stämningen var fortfarande trög och besvärad, patron harklade sig, han skulle hålla fästtalet för Rothberg.

— Talare var han nu inte, det sade han också rent ut på sitt tvärmyndiga sätt. Rothberg hade varit en bra arbetare, en riktig kärna till tjänare, det ville han säga, han afskydde fraser men tack skulle förman ha, för det var han värd. Han — Rothberg — rådde nu inte för, att tiderna va' dåliga, det gjorde han inte, men usla va' di, öfver all beskrifning usla, det gälde att spara för så väl härreman som arbetare, det ville han också lägga de här församlade på hjärtat. Hvar och en äfter sina förhållanden måste man inskränka sig, då kunde man någorlunda lugnt se framtiden an, annars barkade det ta mej tusan åt Helsingland. Ja, det gjorde det.

Och han var nu glad, att *hans* folk hade namn om sig att vara något så när nyktert, det hoppades han di skulle fortsätta med, för det mådde di själfva bäst af — och att di hållit sej lugna och förnuftiga och inte varit med om de här nymodiga galenskaperna att sätta sej upp mot sina härrar och husbönder, som bara förrästen förde nöd och svält med sig. Den som gapar öfver för mycket, mister alt. (Patron gapskrattade, det var kvickt sagdt). Han själf hade minsan inte rart, det kunde di vara säkra på.

— Ja skål för Rothberg va' det.

Arbetarne sågo upp på Holms rödsvällda ansikte och skrapade med fötterna. Några hade börjat ett svagt hip — men det bortdog. Alla skålade med Rothberg, som stod rak och ståtlig med en skarp rodnad i sitt bruna ansikte. Härrarne började tala med honom.

Så småningom troppade man af äfter att ha tagit fru Holm i hand och tackat. Hon log så ljust, »ingen orsak, ingen orsak.»

Därute låg elfven töcknig och tung. Kvinfolken hade samlats i skockar nere vid upplagsbryggan och stodo tisslande och fnissande och tittade förstulet upp till loftet. Det hade gått ett rykte, att gossarne skulle ställa om en dans på bron. —

Och dans blef det. Tvånget där uppifrån var löst. Nu skulle man ha roligt, dagen var ju glad. Fiolen gnisslade, skratt och nojs trängde öfver planket och bortdog bland parkträden.

Men de äldre hade skramlat ihop till öl och en bål i en af skjutpråmarna, och hit hade Rothberg

och Oskar Fredrik dragits med. Ordet var fritt, man lade icke band på sina tankar; som glasen påfyldes, sprungo de i dagen, man talade högröstadt, vidt och bredt, om Rothberg, om hans förtjänster, om arbetarns ställning, hans svårigheter, kapitalets ojämna fördelning och massornas betryck.

Jonsson fick ordet.

— Mina herrar — äller mina bröder, mina vänner ville jag snarare kalla Eder — tiderna ä' tryckta öfveralt — i hela världen — all about — men här i Sverige är det värst, det är ett sant ord det — och hvad är orsaken? Jo, det ä' detta, att millionärerna inte vill jämka på sina pänningepåsar. — Pängar fins det — det fins mycket pengar till och med, men de ha samlats på några få händer, och när så de små måste dra in på sina smulor i brist på förtjänst, då dra de stora också in — ha de tio arbetare, nöja de sig med fem — hvarför låta de inte några hundratusen springa, hvad gjorde det dem? Ä' vi inte människor alla, mina bröder — ä' det inte skriande, att på några ska' millioner hopas — andra ska' lefva som djur? — Ja, för som människor lefva vi inte, många af oss, och ändå ha vi offrat vår ungdom och vår kraft på vårt vällofliga yrke, vi ha lärt oss det med möda vi, så väl som de lärda herrarne sina studeringar — vi arbeta från tidigt på morgonen till sent på kvällen, och hvad ha vi, mina bröder i lön? När det som bäst varit hafver — kan vi undgå att svälta, i de dåliga tiderna inte det en gång. Men bildning kan vi inte skaffa oss, bildning mina herrar — njuta af lifvet

— det är inte för oss småfolk. Hvarför skulle inte vi få det? ä' vi inte människor, har vi inte behof vi också? Hvarför ska' vi offra vårt arbete, våra friska sunda lemmar för så mycket ringare pänning än di lärde herrarne, hvarför ska' vi, mina vänner? Det ena arbetet ä' Goddam lika godt som det andra, hvem har sagt att vi ä' ringare? I Amerika — där —

En röst afbröt: Ah seså Jonsson — låt Amerika vara, vi vill inte till Amerika. —

— Amerika, säger jag — dit

Men man var icke längre upplagd för så långa tal, man var van vid att höra Jonsson tala. Han hade ju rätt, visst tusan hade han rätt, men hvad tjänade det till att prata? Det blef ju som det var i alla fall. Kunde Jonsson säga en, hur det skulle ändras?

Jonsson hade talat sig rörd. Han strök sig öfver ögonen med rockärmen och såg ut öfver dem alla, der de halflågo på bräderna och rökte pipa, dåsiga och halvesömniga af öl och bålar.

— Ja, mina vänner, vi känner det — fackföreningar ä' —

Äh' det går inte, det går inte Jonsson, herrarne kommer inte å villa veta af det —

— Nej di vill inte, di ä' rädda kapitalisterna, det är klart, det kunde bli något stort det, en makt en —

— Där ä' nu skatten, mumlade en från ett hörn, det ä' jäkla hårdt att —

— Den progressiva skattefördelningen ja — ja visst; jag vill säga, att det är en stor orätt, det också — ska' jag förhållandevis betala lika mycket som den, som lefver kräsligt och rullar sig i guld — ska' jag? Ä' inte en krona för mig —

Detta voro de med om, man talade i mun på hvarandra.

— Ja må de akta sej — arbetaren ä' inte å leka med, det ä' nu *min* tro, att det kommer till en krasch, och då ska' di få se på annat. —

Rothberg hade gått, han tyckte icke riktigt om Jonsson. Denne var så våldsam och ville hetsa upp blodet på arbetarne i tid och otid. Rothberg kunde nog hysa samma åsikter, men man finge vänta och lugna sig. Sådant där förvärrade bara ens ställning. Hvad i Guds namn skulle man ta i tu med för närvarande? Man fick nu vara praktisk, det gick icke an att förlora det lilla, man hade.

Egentligen fick Rothberg inte i lugn uttala sina idéer, när Jonsson var där, därför gick han.

Men Oskar Fredrik stannade kvar en lång stund.

Först sågo arbetarne lite besväradt på honom. Det var så ytterst sällan han var med, han hade kommit ännu mer bort från dem under de två åren, sedan han var uppe i Stockholm. Han hade ingen bestämd sysselsättning vid brädgården häller. Ett par dagar kom han, och Rothberg skaffade honom då dagsvärken — så var han borta, och några gånger hade han hjälpt till inne på kontoret. Man var icke viss på, hvar man hade honom. Han började också mer se ut som en härre. Det kunde ej bestämdt

påpekas, hvare det bestod, ty när de själfva voro söndagsklädda hade de lika snygga kläder och lika fina hattar, men man fick det intrycket.

Sedan glömde man dock bort honom, han hade satt sig i en vrå af den gamla skjutprämen och hörde tyst på.

Det hade blifvit en stor, stark ung karl af honom. Friska, muskulösa lemmar, ljust krusigt hakskägg, burrigt tjockt hår och de samma präktiga uttrycksfulla ögonen.

Fåordig var han som förr.

Det hade egentligen varit dystra år, dessa båda. Ingen fast botten. Han tyckte, han var vissare, då han lefde i sina drömmar än nu, då han skulle börja öfverföra dem till verkligheten.

Icke att han tviflade på sin begåfning äller att han skulle kunna blifva en duktig, en riktigt stor målare, om han blott finge gå den vägen. Men det var detta, som såg så mörkt ut. Han hade nätt och jämt hunnit så långt, att han förstod, att det behöfdes långa och många år, innan han komme bara dit, att han kunde arbeta fullständigt, uttrycka hvad han ville på duken.

Han gick och ritade på museum, så stod han en vecka äller par och målade hos artisten Bäck. Han tecknade bra, han visade altjämt prof på fint färgsinne — det var alt. Men icke kunde det gå på detta sätt i längden. Målaren hade gjort flere försök att skaffa honom understöd, men det hade misslyckats. Sverige började att få alt för många artister, de kunde ju inte lefva på det — ett tiggars-

lif var det hela — nej vet härr Bäck, låt Rothberg bli snickare, det ska' han tacka härrn för en gång.

Och de dåliga tiderna invärkade betydligt, inte kunde Oskar Fredrik springa och uppvakta och tigga, det låg inte för honom, han var för blyg och trög och stolt.

De fläste menade, att om han *ägde* gåfvan, så drefve han sig nog fram själf. Och detta funderade han så ofta på. Ja, han försjönk ofta i drömmier om att fara ut, svälta, lida nöd men ändå måla, gå framåt och en dag träda fram som en stor mästare. Men det var ju vanvett — han måste ju studera först och svälta var bara prat, det kunde han icke.

Han hade fått god inblick i vissa förhållanden dessa år. Han hade sett och lärt känna en mängd existenser inom konstnärsvärlden, och hans högtflygande drömmar hade fort nog dumpit ner till jorden; *var* det konst alt detta? Så många, många som gingo där och lefde ett halflif och målade taflor, hvilka egentligen intet intryck gjorde, hvilka aldrig höjde sig öfver en liten medelmåtta. Och alla sade de, att om de blott haft pengar, så hade det blifvit något helt annat af dem. Några menade, att Norden icke kan amma några första rangens färgkonstnärer — formen rår man på, men icke färg, icke karaktär, icke uppfattning. Förutsättningarna fattas — i vår egen natur, i våra förhållanden, vi äro födda utanför det egentliga lifvet, alt är för matt, för trögt, för grått.

Oskar Fredrik var för naiv att skilja på äkta och oäkta tvifvel. Men hans instinkt var skarp, han

insåg fullkomligt väl, att de flästes lott var sådan, att han icke ville dela den — icke på något vis. Och hans praktiska sinne sade honom, att omständigheterna spelade en stor roll.

Och — nej, nej, — han kunde ligga vaken om nätterna och kallsvettas af ångest, då han tänkte sig att det skulle *misslyckas* — bli något halft af honom. Då ville han hellre dö, ja — det ville han. Och hur kunde han veta, att det skulle ske undervärk med honom just — ja undervärk?

Stundom kom ju kärleken öfver honom och döfvade allt annat. Han kände, att han älskade konsten öfver allt, att någon lycka fans icke numera utan att få gå den vägen. Och då trängde en fast, klar visshet genom hans själ, att han skulle bli någonting mer än de andre, han *måste*, det fans ej möjlighet för, att han icke skulle hinna fram, hans kärlek var så stor, hans kraft måste räcka till, han tyckte den bar honom rent af.

Sista tiden hade andra tankar börjat vakna.

Ute vid elfven stod arbetarefrågan och jäste genom en strejk vid ett af varfven. Oskar Fredrik kom in i saken och greps däraf. Han hörde fadren ofta tala om en mängd förhållanden, och arbetaren uti honom reste sig sjudande het ibland. Han kände trots, han hörde till dem, och han blef ibland led och bitter vid tanken på alla dessa fördomar och allt detta, som ville till för att kunna resa på hufvudet och lefva fritt och få anseende och pengar. Det var ensidighetens och ursprunglighetens hela kraft i hans omdömen och tankar.

Kanske gjorde hans egna motgångar också sitt till. Bäck talade alltid om för honom, hvad herrarne sade, och ibland, när han då nyss hade drömt de gamla drömmarna om att bli något stort, komma fram — vände sig sinnet i bitterhet mot öfverklassen — de, som suto där och drömde. Hvarför hade icke han rätt så väl som de att komma upp, han som bar på något så mäktigt inom sig, något som hade fört så många upp till de alra högsta höjder?

Och då kunde han i anfall af sjuklig, sårad stolthet i sitt hjärta sluta sig till arbetarne med brännande lidelse. Och ju hvassare taggen stack, ju säkrare fattade han fäste hos dem. Något af det fadern så ofta fört på tungan utan att egentligen själf vara djupt gripen däraf, om att arbetaren ändå var saften och kärnan i det hela — kunde dyka upp ur hans alra djupaste med full brusande klang. Det gaf honom formlig ro ibland, här var ändå något helt att sluta sig till.

Så kände han det i afton. Det var något i Jonssons tal, som han obetingadt gick in på. Det var mycket, som var skriande orättvist. *Ville* han ens gå ifrån dem härinne, om han kunde? Det äcklade honom, när han tänkte på, hur alt var stäldt. —

Han gick ut, plankgången fram, genom den lilla porten och in i parken. Uppifrån fönstren lyste det, Rothberg var troligen redan där. Han borde väl gå in också, men han hade så lite lust.

Han kunde svagt höra fiolgnidandet och trampet nere från bryggan, planket reste sig dunkelt och tungt, inne mellan parkträden var mörkt och det

droppade från träden på den gytjiga mullen. Alt var så tyst, det var svårt att dra andan i den våta kvälluften.

Han kände att något flöt längre och längre bort, och kvar stod endast en rå, kall höstpark, nyktra släpdagar år ut och år in med slit för födan, styft arbete någonstades på en verkstad tillsammans med starka, tarfliga människor utan några begär och önskingar utöfver tillräcklig mat och en dans emellanåt — och med söndagarna lediga. Härre Gud det var ju värkligen nödvändigt att börja någonting och förtjena pängar. Det här bar sig inte. Hade han glömt alt det andra?

Han gick in, och fru Holm tog vänligt emot honom och började sakta och förtroligt tala om hans målning. Härrarne suto och rökte vid sina toddyglas ute i trädgården, och Anders satt bland dem höflig och ståtlig och talade om arbetarförhållandena med själfkänsla och värdighet men utan ringaste bitterhet.

— Nå, min käre Oskar Fredrik, ska' jag ta' dig på mitt kontor för alvar nu — hva? Det vore väl ändå ett strå hvassare det än gå och dingla med det där målarskrinet — hva?

Patron Holm vräkte sig på en spjalstol med benen utsträckta, rödmosig af kognac och välmåga och vände sina dåsiga ögon mot Oskar Fredrik, som kommit in och stod vid dörren lite framåtlutad, med händerna på ryggen.

— Nå svara då, hvad du har för tankar, sade Anders en smula högröstadt — han hade blifvit upp-rymd och fritalig af drickandet.

Oskar Fredrik såg på patron med stora alvar-samma ögon.

— Nej tackar patron, det tror jag inte.

Härrarne sågo på honom välvilligt genom tobaks-röken, de kände till hans historia.

— Vill inte herr Rothberg komma och slå sig ned?

Det var en lång smal härre med glasögon, som talade. Han var stockholmare och på besök hos Holm i affärer.

— Det är herr Rothbergs afsikt att bli målare?

— Äh, min gosse, föll Holm bullrande in och slog Oskar Fredrik, som satt sig fram, duktigt på benet — det ska' du inte bry dig om. Det ä' ingenting man kommer någon hvart med; det är så'n der ungdomslust en alltid har och inte ä' det sagdt, det ä' någonting med det inte. Så va' det med mej också — jag gned på fiol'n från morgon till kväll och inbillade mig nog så gentilt, jag skulle bli så'n der stormusikant bevars — ja fan i mej kan härrarna tro, jag hade anlag för'et och det inte dåliga ändå det. — Men så kom far min och slog fiol'n i bitar en dag — och det tackar ja'n för salig gubben. — Jo, det hade sett något ut det! — Nej så'n't är bara skräp — pängar i fickan — det låter alt bättre det min gosse.

Härrarne skrattade. En berättade några mustiga historier om försupna härrar vid orkestern.

Härrn med glasögonen sköt sin stol närmare Anders och började tala om Oskar Fredrik.

— Har härr Rothbergs son värkligen så bestämda anlag för konsten — annars är det väl bra mycket solidare att sitta som burgen handtvärkare i våra dagar?

— Jag ska' säja härrn något — Anders var litet lifvad och talade öppenjärtigt i det han slog ut med vänstra handen då och då — det ger inte anseende att vara en sådan numera ser härrn, och när en har känt det i all sin dar själf, fast en ändå tyckt att en sträfvat att följa med och vara hygglig och kunnig i många stycken — då, ser härrn, så önskar en alt om det stod till att få son sin i annan ställning — för anseendet ä' ändå något, om man vill vara ärlig karl och tillstå det —

— Ja-ja — härr Rothberg kan ha rätt. Men det är galet stäldt det — en arbetare, det fordras en karl till det, hvilken käring som hälst kan sitta och skriva på en kontorsstol, men hvem som hälst kan inte sköta hyfveln minsan —

Anders skrattade belåtet. Stockholmshärrn talade kraftigt och härmade med en rask armrörelse hyfvelns framfärd.

— Jo jo, det äger alt sin riktighet det, sade han stolt.

Men de öfverröstades af patron Holm.

— Sedan alla gått, stod fru Holm ett ögonblick med klappande hjärta, innan hon gick fram och lade handen på sin gubbes aksel, der han tittade igenom börsnoteringarna i kvällstidningen.

Hon visste nästan hur det skulle gå. Men hon *måste* göra ännu ett försök. Det var en sådan underlig kärlek hon fått till den där pojken, hon som själf inte hade burit något barn i sin famn. Och så var det något annat. Hon visste så klart, som om hon sett det med tryckta, tydliga bokstäfver, hvad det var att lefva ett lif just tvärt emot det, ens hela håg stod till, och fast icke många ord väkslats mellan Oskar Fredrik Rothberg och hänne, den gamla kvinnan med den kufvade själen, hade hon enkelt fattat, hur altsammans var. Stackars gosse, stackars gosse, han hade så vackra ögon — hvarför kunde han ej få bli, det han så gärna ville?

— Ja — det är bara det jag talade om förut, Holm — du vet — mina egna pängar — det jag har äfter salig faster Beate; min käre gubbe — jag skulle bli så glad. —

Hännes stämman darrade — en gnista hopp fans ännu. —

— Tusan i min själ Ann-Charlotte — du ä' så enfaldig som en nykläckt kyckling — ä' du galen? Tror du, du får kasta dina pängar på den där pojkens kludderier, han ä' min själ en lat odåga, han kan ta' sej till något, så slipper han svälta. — Dina egna pängar — jo det låter något — jag, ä' väl alt din man ändå? Tacka du Gud, att du har mej, som har rätten till å hålla inne med dina styfrar, när jag för godt finner — di ä' inte för många förrästen.

Med denna sista gliring vaggade Holm till sängs och snarkade snart.

Men fru Holm grät sakta och länge, där hon låg och hörde på det dystra suset från träden tätt om huset.

Ute sänkte sig dimman tjockt öfver jorden och lade sig kall i den gamles gråsprängda och den unges ljusa haxskägg. Far och son gingo landsvägen in till staden.

Oskar Fredriks ögon lågade. Han talade oafbrutet hela tiden liksom förr, då han med ens flytande brukade redogöra för, hvad lärarne sagt om och till honom.

Och Anders hörde på och tyckte i grunden det samma som sonen.

Det ljöd barskt och energiskt — hårdt ibland och därunder rätade han på sina fasta lemmar.

— Bäck har nu försökt öfver lag igen, det ska' tusan tigga dem längre far. — Det skulle behövas minst 6,000 för att bli något af, för se far, krypa kan jag inte nöja mig med i hela mitt lif — någonting duktigt måste det vara, annars kan jag säga adjö med samma. — Nej — det här går inte — en får nu bli en smula människa också, och det känner jag — går jag och handlar så här, så är det slut. Tusan — det ä' att klämma till — kanske en inte dög till att bli någonting i alla fall. —

— Ja-ja — ja-ja — sade Anders på sitt korta sätt — du vet det bäst själf. — Inte ser det här lofvande ut inte, och nog är det hög tid. Bara du inte ångrar på't så —

— Nej, bevars far, jag ska nog klämma till. Di ska' alt se, att Oskar Fredrik Rothberg kan bli karl, fast di inte vill låta honom bli målare.

Han kastade upp hufvudet och stötte hatten tillbaka på nacken. Pannan var blek af svett, ögonen brunno stora och lidelsefulla, men rösten hade sin vanliga sansade klang — kanske lite hastigare taladt blott.

Anders gick och sade: ja-ja -- ja-ja. Han var ännu upphettad af kognaken.

— Du får nu betänka dig — det ä' inte värdt att säga något till mor ännu —

De gingo ut till förstaden genom de folktomma gatorna, den disiga luften svepte om alt, och lyktorna blinkade matt. Madam Rothberg vaknade och grälade på dem, för att de kommo för sent. Anders snäste till, han kände sig beklämd i kväll och låg länge och funderade. Härre Gud — skulle det bli' så ändå. — Ja-ja, ja-ja —

Men ute i köket kastade Oskar Fredrik sig af och an i träsoffan. Det råa vädret hade slagit in, en unken luft slog fram ur spiseln.

Så satte han sig med ens upp i sängen och förde handen till hjärtat — det stack till förfärligt.

Och så brast det löst. Framstupa öfver kudden, brännande salta tårar, skälfningar som af frossa. Det ropade och skriade inom honom. I nattens stillhet med mörkret rundt om kom kärleken vild, lidelsefull, berusande som aldrig förr. Det slets bitar af hans hjärta, han hjälpte till själf därmed. — Kärleken till konsten — djärfva ärelystna drömmar

— en framtid öfver mängden — alt fick rasa utan tillbakahåll, nu, nu, när han skulle förlora det. Ja visst, han dolde det ej för sig i denna smärtans stund: han längtade att komma upp — brännande längtade han däråfter. Men inte genom pengar — åh det gjorde honom egentligen detsamma, om han skulle värfva millioner — det var namn — namn han ville ha. Ty han kände konstnärskraften så tydligt.

Det var det, som var det förfärliga -- just att han trodde på sin kraft. —

Han blef lugnare af fysisk matthet och låg orörlig med slutna ögon.

Då kom en öm, innerlig känsla smygande öfver honom — öm som en moders för det barn, hon skall lämna — det kom sakta, grep alt djupare, slet och vred, och han låg tyst och lät det svida. Tårarna rullade stilla ned genom de slutna ögonlocken. Åh han älskade, älskade, älskade målningen — färgerna, naturen — hela detta lif, talet om konst — alt, alt.

Hjärtat klappade långsammare och långsammare, det var som en dof, tung dröm. Han började småningom reflektera. Vid dagsljus vore nog alt annorlunda, då kom hela verkligheten sådan hon var. Om han hade någon han riktigt kunde tala ut vid! Men han visste ju, att när han skulle börja tala, så blef det bara kort och kärft. Bäck t. eks. kunde han inte meddela sig med, så att denne förstod, att han led. Bäck tog alt så sorglöst förrästen.

Och om han ändå höll i?

Han kunde ju inte. Hvad tjänade det till att dåra sig? Fortsatte han, så blef han ju som en af dessa många, som ingenting voro och ingenting kunde blifva — han hade ju inga pengar. Om han varit född därute i sol och ljus — ja då, ja då.

Han kunde inte ge sig förlorad som människa, andra gingo kanske inte förlorade under ett sådant tynande lif, men han gjorde det — det kände han.

Slutligen somnade han tungt in.

Ett par dagar därefter gick Oskar Fredrik inåt staden med sitt målarskrin.

Han mötte en af faderns bekanta, en präktig och burgen snickarmästare ute i förstaden.

— Nå hur lefver världen med herr Rothberg — faderns bekanta hade så småningom börjat kalla honom för härre — nu för tiden?

— Tackar, det slänger af —

— Altjämt den där kluddapparaten — vet herr Rothberg hvad — tag och släng lådan där i elfven — så'na präktiga starka armar, det ä' inte göra för dem. — Kom till mig i stället, jag ska' göra herrn till en karlakar jag —

Oskar Fredrik såg ned i marken.

— Jag ä' rädd det blefve en dålig gesäll, mästarn fick. —

— Åh, se-så, visst inte — ja ja, tänk på det, herrn ä' välkommen. —

Oskar Fredrik fortsatte upp till Bäcks atelier.

Denne var hemma och stod i skjortärmarna med svart låg barettskärm på hufvudet, visslade och målade äfter en studie.

— Det var bra du kom, ropade han mot Oskar Fredrik i en ton af lite konstlad uppsluppenhet. — Nu tror jag fan rider dem samt och synnerligen. — Gubben Renberg var ur humör igen — det går inte min gosse — det ä' också en förb. brackhåla det här, hvad tusan gör folk med sina pängar, det ska' vara konstbeskyddare det här! — pfui! —

Oskar Fredrik stod och tittade på taflan med händerna i byksfickorna. —

— Det ä' detsamma också, jag kommer inte att bli målare. —

— Inte — hvad tusan nu då?

Bäck vände sig fort om och såg på honom.

— Jag har ju inga pängar vet jag, sade Oskar Fredrik kärft och for upp genom håret med fingrarna. —

— Åh ja — det förstås, men du får väl lugna dig, vet jag — du som andra. —

— Lugna mig — sade Oskar Fredrik hett — hvad ska' det tjäna till, när man har ett par ögon att se med. — Jag kan inte krusa härrarne, Bäck — jag har gått två år redan och ingenting gjort — jag kan inte begära far min ska' föda mig längre — förrästen så, om jag väntade — hvad —

Men här afbröt han. Det var ingenting att säga på Bäckes atelier.

Målaren blef alvarsam, lade bort paletten och började gå fram och åter.

— Hvad skulle du ta dig till då?

— Bli arbetare naturligtvis. —

Bäck visslade.

— Hör du Rothberg — det går inte mera min gosse. —

— Jo bevars, sade Oskar Fredrik och blef röd, det gör det visst. — Och i alla fall fortsatte han häftigt, — det fins ju ingenting att välja på. Jag får lof i första rummet bli en duglig människa, och att gå så här — ingenting ordentligt lära — inga utsikter — hvad tusan, det är ju inget val. —

Bäck var tyst. Det här gjorde honom ondt, riktigt ondt. Det var hans öfvertygelse att Rothberg hade talang. Men hvad i sju evigheters namn var det också att säga till sådant? Gud skall veta, lätt var det inte — inte för den som studerat i åratal en gång.

Han hade värkligen uppjudit all sin makt för att få Rothberg fram. Men tiderna voro ej lämpliga — det kunde ju hända — en svag möjlighet — om några år. Men Rothberg var nu icke skapad som han själf. Det var egentligen något romantiskt med honom, han aspirerade bestämdt på alvar till att bli en Makart äller något sådant där! På det hela taget vore det kanske något sattyg man tog på samvetet, om man höll honom kvar, det hade Bäck ibland tänkt.

Men härre Gud — bli arbetare för den, som hade konstnärsdriften i sig!

Bäck satte sig gränsle öfver ett tråg med modellkläder och stirrade ledsen ut i rymden.

Oskar Fredrik satt på en stol med händerna knäpta nedhängande framför sig ock hufvudet sänkt.

— Ja — jag vill säga dig uppriktigt — började Bäck osäkert — att — dåligt ä' det nu för tiden för artister, och det kan nog hända —

— Ja, jag vet altsammans — afbröt Rothberg nervöst och rynkade ögonbrynen. Det kan ju inte bli, det ä' hela saken —

— Hva' — hade du tänkt —? Arbeta i yrket väl — dekorationsmålare —

— Nej — sade Oskar Fredrik tvärt — det ä' det enda, jag inte har lust till —

— Nå men tusan, det var kuriöst, det ligger då närmast —

— Just därför — nej — jag har inte lust för det — inte alls. Ska' jag komma ifrån penseln — så ska' jag.

Bäck tänkte: se där ha vi'n — f—n till öfverspändhet.

— Jag hade tänkt på snickarlära — det ligger i slakten.

— Då skulle jag hellre föreslå dig litografien, du kan ha nytta af din teckning där — man förtjänar inte illa med det, jag har själf en gång starkt funderat på att bli litograf.

Oskar Fredrik slöt ögonen.

En sömnig höstfluga surrade mot fönstret, det svaga ljudet af en rullande vagn dog bort.

Han kände sina händer bli kalla och fuktiga och strupen torr.

Slutligen såg han långsamt upp och sade trögt:
— Ja litograf, det vore kanske det förståndigaste. Man tjänar bra med pengar — bättre än som snickare förstås — fast det hade jag större lust till nästan.

Bäck var mycket ifrig med råd och tog hjärtligt afsked af honom. Han skulle hjälpa honom in på en litografisk anstalt.

Sedan Rothberg gått, stod han en stund i tankar på golfvet.

— I alla fall — sade han högt för sig själf — tar han det inte så illa, det ä' nog bäst som sker. Någon riktig målarlust har han inte ändå.

Och så tog han visslande fatt i paletten, sköt baretten på sned och gaf sig i väg med lif och lust.

Men Oskar Fredrik gick direkt ut till Fredriksvik och talade med Anders.

— Ä' det inte bäst att dröja lite och tänka på't? sade denne långsamt, och rynkorna i pannan skönjdes skarpt.

— Nej — sade Oskar Fredrik kort — nu har jag bestämt mig far, nu ä' det bäst att ta vind i seglen.

Den natten sof han icke en blund. Han kämpade en brännande kamp. När dagen vaknade, kände han sig flere år äldre. Men så hade han också satt foten järnfast på alla vacklande, upproriska tankar och förföriska drömmar. Han menade, att nu skulle det bära af — och en sju Helsinglands fart skulle det bli, det skulle folk få se.

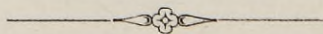
Oskar Fredrik Rothberg blef en bra litograf, men icke en af de alra bästa. Det gick snabt att börja med genom den teckningsvana han ägde, men vid en viss punkt stannade det och kom aldrig längre. Äfter några år blef han sin egen.

De första två åren voro värst. När våren kom, och solen lyste in i värkstaden, då höll han tre gånger på att rymma, en gång att kasta sig i elfven på rena alvaret. Alt det trampade vaknade med förfärande makt, han trödde det skulle få öfvertaget. Men så kom arbetaresinnets tröga tålighet, och det vann seger.

Han var en lång karl han liksom fadern, men litet krokig och inböjd genom arbetet. Han gick alltid fint och snygt klädd. När han blef sin egen, tog han några gånger skygt till penseln och målade några små friska stilleben till Anders. Men han fick alt mer att göra, och så blef det sällan af. Slutligen lade han alldeles bort det.

Han var mycket ensam, han också, hyrde två små rum i förstadsliden intill föräldrarna, inrättade dem lite skildt från vanliga arbetarebostäder och blef länge ogift.

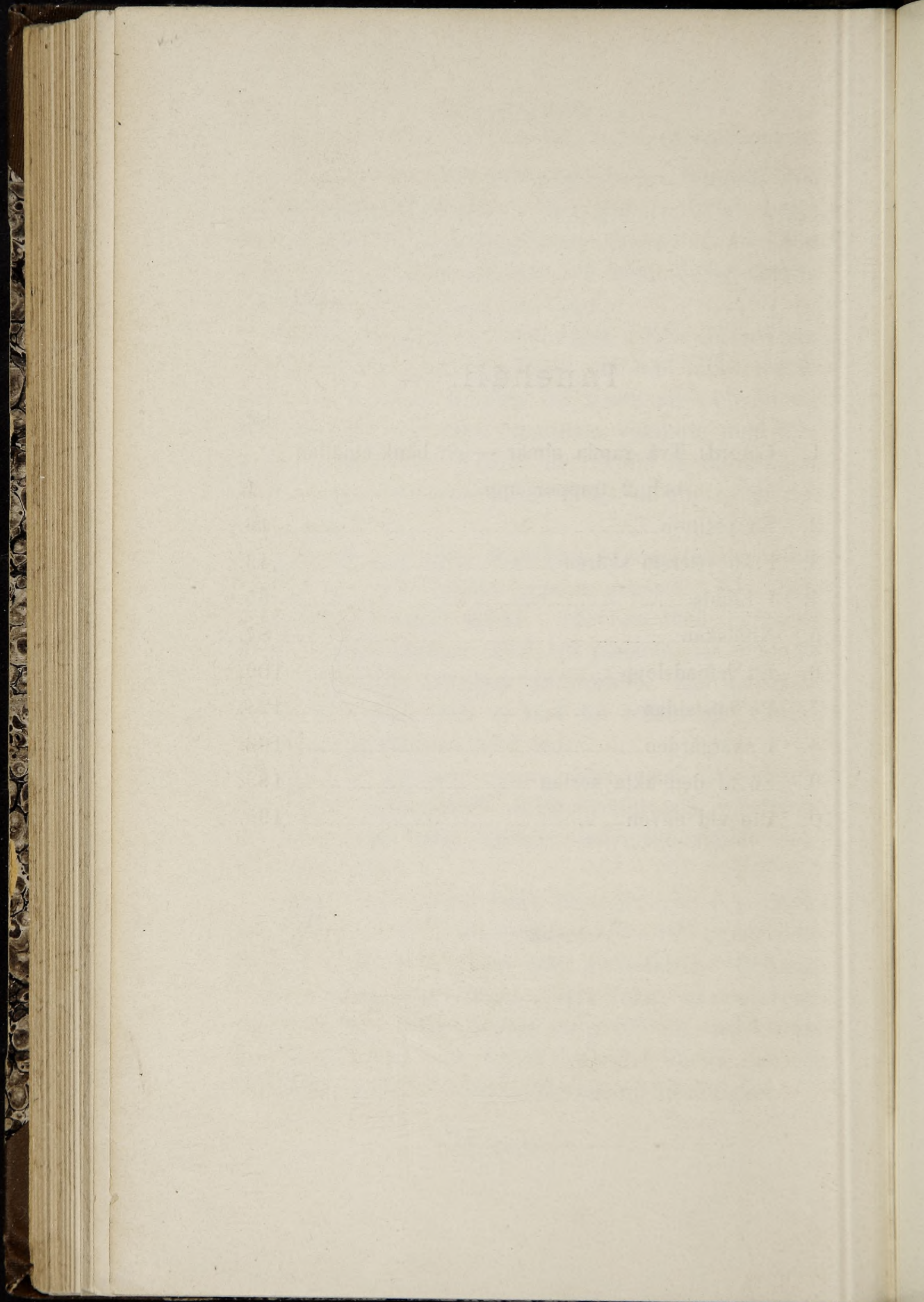
Men elfven därute flyter fram år från år, blank och tjock af rök och solvärme. — Det piper och klappar, viner och dånar från stränderna. Och de svettiga, sotiga gestalterna svikta först, vackla, resa sig ömsom och falla ömsom ihop, tills de med kropp och själ få fäste i sitt arbete och det allena och så småningom krökas i jämn och hårdig uthållighet.

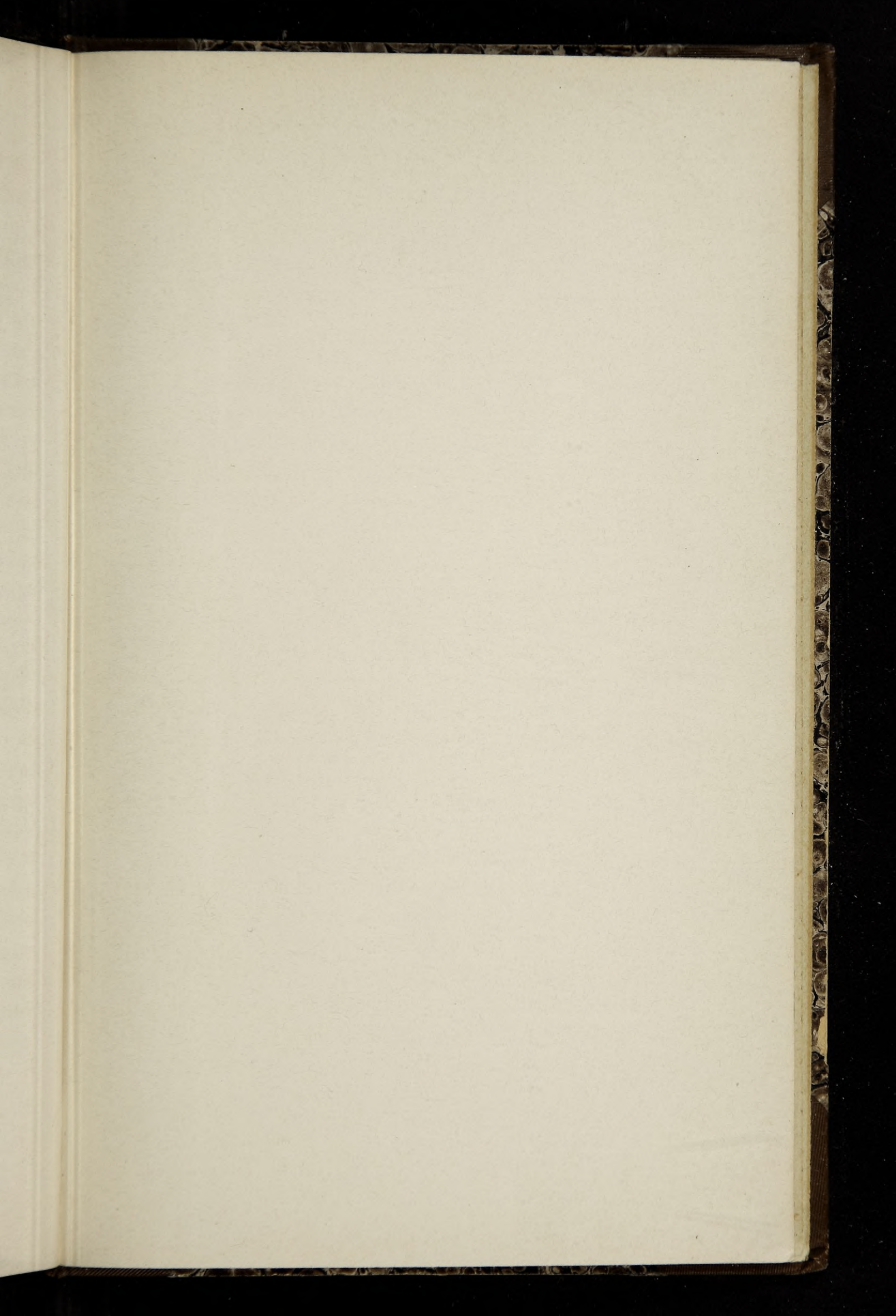

Innehåll:

	Sid.
1. Förord: Två gamla almar — en bänk emällan och 2 trappor upp.....	1.
2. En petition.....	16.
3. Från yttersta skären.....	43.
4. I Lodde.....	65.
5. Nitälskan.....	87.
6. Ett lefnadslopp.....	109.
7. På höstsidan.....	124.
8. I skärgården.....	163.
9. En af den äkta sorten.....	183.
10. Ute vid elfven.....	195.

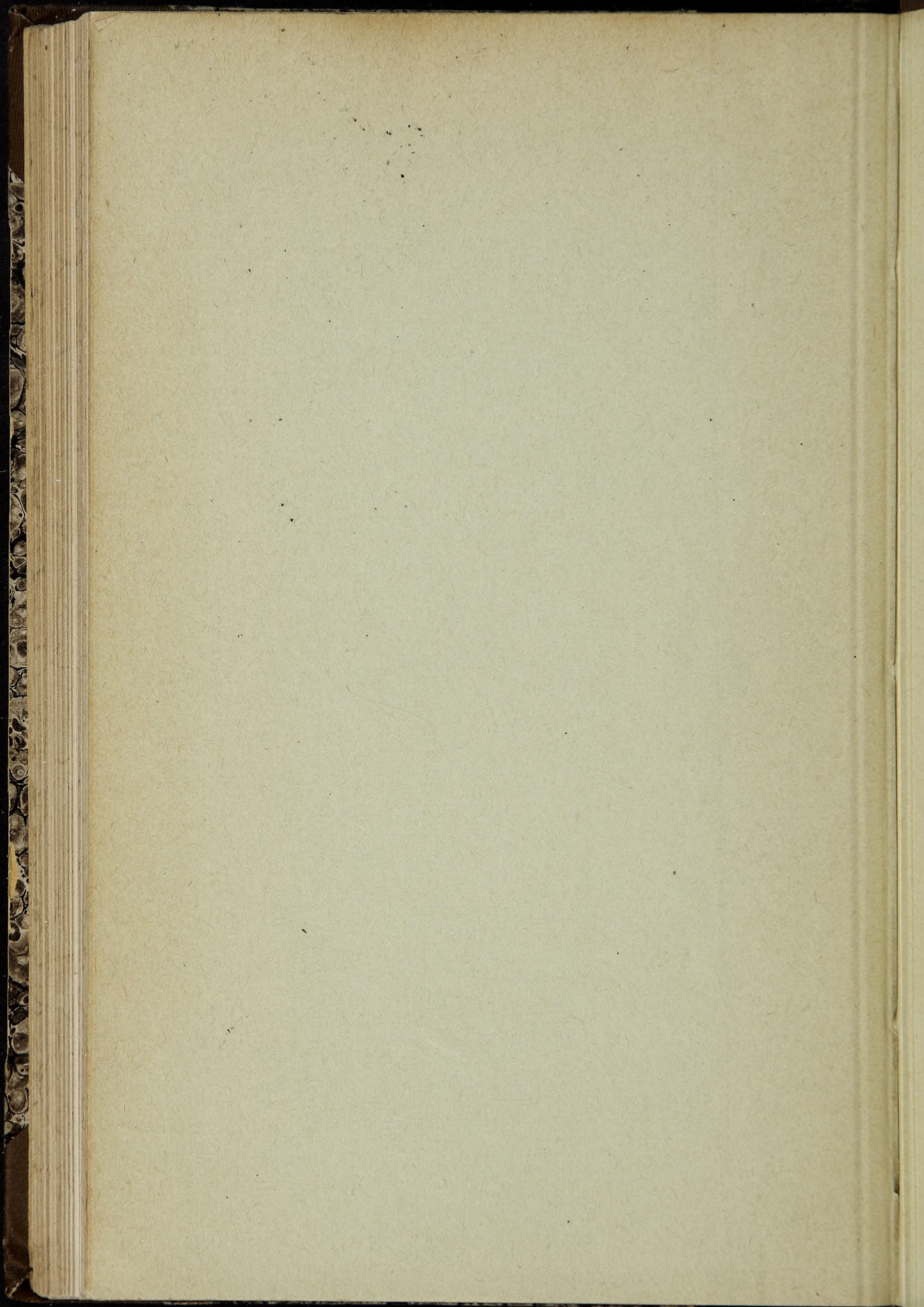

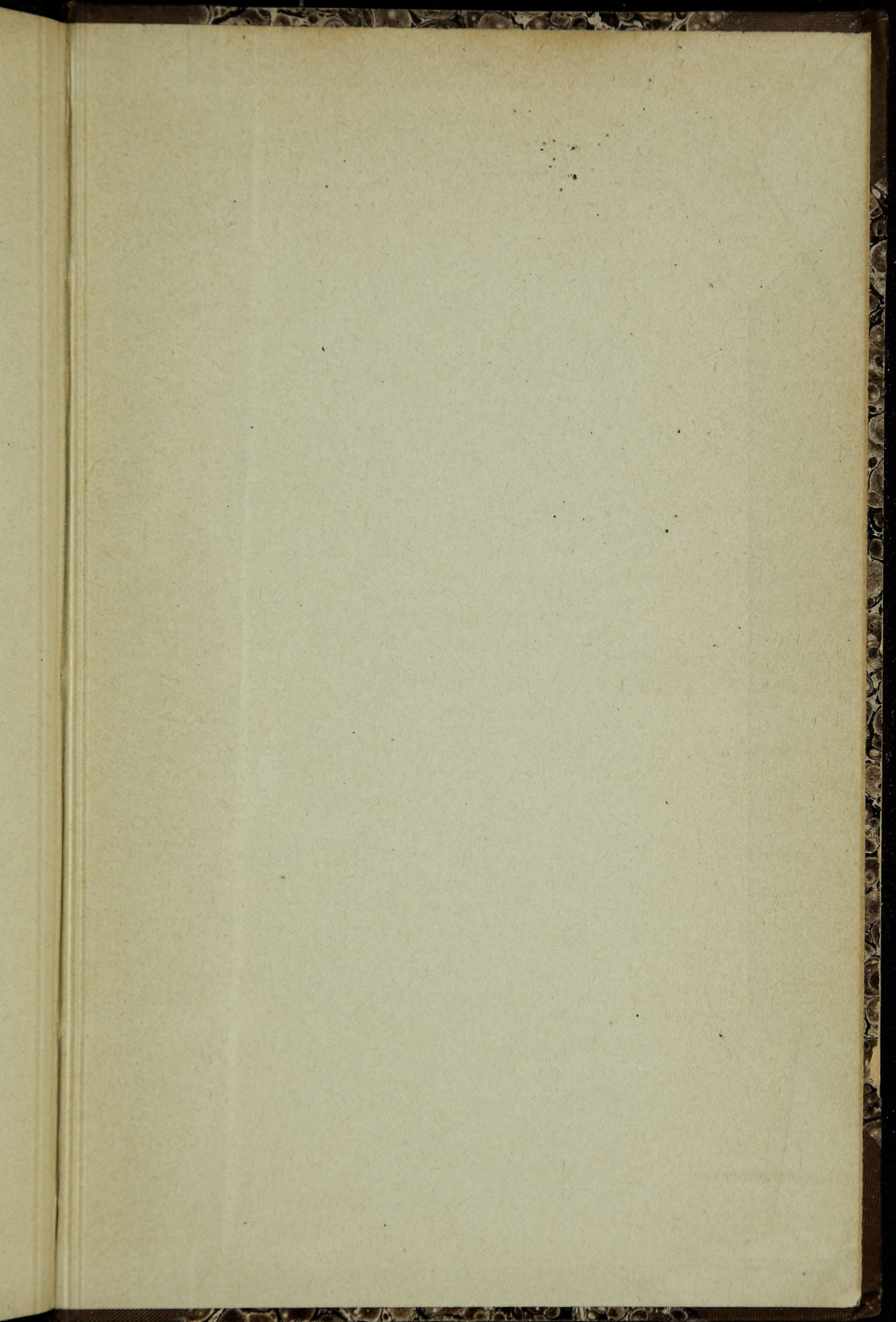

Pris Kr. 2: 50.

GÖTEBORG, WALD, ZACHRISSONS BOKTRYCKERI.

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET, LUND

15000

400894421